

ర న పు త్ర క ద న ము .



OSMANIA UNIVERSITY
COLLEGE LIBRARY.



శ్రీ మంత్రి కార్యాలయము

జిల్లా కార్యాలయము

జి. సత్యనారాయణరావు బ్రదర్స్,

గుంటూరు.

Sri Venkateswara Co.,

Book-Sellers & Publishers, GUNTUR.



ఈ గుంటూరు పట్టణమునందు శ్రీ వేంకటేశ్వర కంపెనీ అను పేరుతో బుక్కు-
షాపు నొకటి స్థాపించినాము. ఇచ్చట స్వరాజ్యపు పుస్తకములు అన్ని దొరకును మాత్ర
రామా అండ్ కో వారి బుక్కులు, ఆనంద, కుమార, సుస్వతి మొదలగు వాచక
పుస్తకములు, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి అన్ని పుస్తకములు, ధర్మవరం
కృష్ణమాచారి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగార్య నాటకములు, నవలలు, ఇతరనాటకములు
నవలలు, పృబంధములు, పారికధలు, ఉపాధ్యాయుల విజ్ఞప్తులు, ప్రేషనరీ సామానము
అన్నియు దొరకును. ధరలు చాల సరసము వర్తకులకు ఉపాధ్యాయులకు అర్హత
పట్టి విమోచన ఇవ్వబడను.

క్రియత బలికేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి విరచిత

- ౧ సత్యహరిశ్చంద్రాయము — పెక్కు నాటక సమాజములచే నాడబడి ఆంధ్ర
లోకమున కీర్తిగాంచిన నాటకము.

గ్లెజు ప్రతి రు. 1-4-0.

రఫ్ ప్రతి 1-0-0.

- 2 సాత్రాజితియుము — శృంగార రసప్రధానమై పునోహములగు పద్యములు
గల ప్రసిద్ధనాటకము గ్లెజు ప్రతి రు. 1-0-0 రఫ్ ప్రతి 0-14-0. ఈ రెండు
నాటకముల కాపీ రైటు మాదిగనుక మాకు వ్రాసిన నేగాని లభించవు.

- 3 చిత్రమౌళియుము — శ్రీ దంట్ల గుత్తావధాని కవికృతము, 'షేక్స్పియర్
' కామెడీ ఆఫ్ ఎరయ్స్' కనుగొని వ్రాసిన చమత్కారమైన నాటకము
కథలోని చమత్కారము ఇదివినిగాని తెలియదు. పండితాగితములు పూరి
రు. 0-12-0.

ర న పు త్ర క ద న ము

(చిత్తూరుపై ఆల్బాయుద్ధీనుని దండయాత్ర.)

కొండపల్లి లక్ష్మణపెరుమాళ్లుగారిచే

ర చి ను ప ప బ డి,

గుంటూరు

జ. సేతుమాధవరావు బ్రదిక్కు

వారినలన ప్రకటింపబడియె.

రెండవ కూర్పు

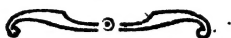
నెల రు 1-0-0.

కాపీరైట్]

1922

[రిజిష్టర్డ్]

ప్రీతి క.



కొదార్యగుణధన్యులగు నోయాన్యులారా!

సీ॥ సర్వజనానందానందై మత్పుకృతిః • వస్తులే భూమిక భర్తలైరి?

వ్యాసవార్షిక చిల్లణ వామదేవ భా • రవికాలిదానులే రమణినుకులు?

కన్యభీమాన్వస గాంగేజుకుంభ సం • భూతు లేమానకుఁ బుక్తులైరి?

గౌతమ శ్రీవివేకానంద రామ • మోహన కంకరుల కెద్ది జనని యయ్యెన్?

తే॥ సీ॥ అట్టిభారతజనయిత్రి కనకరతము • మేఖలాసన్నిభంబయి మించు వింధ్య

పర్వతశ్రేణికు తరపార్వమందుఁ బుణ్యనిలయంబు రసపుత్రభూమి ముండు॥

అట్టి రాజస్థానంబున, నిమ్నకంఠంబై, చిరకాలప్రసిద్ధితమానంబై, నిరుపమవీర భోగ్యంబై, వివిధవిద్యాప్రసాదభీకంబై, కనుబంతవిక్రంతికిర్తియంతంబై, సకల కుశలయా ధీక సన్నతపాత్రంబై, యొప్పు మూర్త్యంతంబునందు జన్మించిన రసపుత్రభూమిరాగో సయ లెనిమిదవ కేశాబ్జంబున 'మీవార్' రాజ్యంబు స్థాపించిట్లు చరిత్రకారులు వ్రాసి యున్నారు. ఈ రాజపుత్రులు 'మీవార్' రాజ్యరక్షణాభివృద్ధికి ముఖ్యాధార భూతం బగు చిత్తూరు దుర్గరాజంబును నిర్మించి యవసరమునచ్చిసప్పుడు తమ ప్రాణం బులనైనఁ గోల్పోయి తమ దుర్గలక్ష్మిని గాపాడుకొను చుండెడివారు.

రసకుమారులకెల్ల నధ్యక్షుండై, రాజాచిరుదుర్గంబి, చిత్తూరుదుర్గంబును రాజధానిగా నేర్పరచుకొని ప్రజాపరిపాలనశ్రీయాదతుత్సవంబు వహించి యొకరాజపు త్రశ్రేణియందు చిత్తూరునందు సింహాసనాసీనుం డయ్యెను. అంతట రాజాకుటుంబము వారలు చిత్తూరురాజ్యంబు నేలుచుండెడివారు. అనుపమవిక్రమకౌశలసంపద్విశేషాన్న కులైన యీరసపుత్రవీరుల కార్యగాంభీర్యాది కుద్గణంబులను. త్రిలోకసుందరయైన రాజపుత్రస్త్రీల సతతపాతివ్రత్యంబును, మానాభిమాన సంరక్షణశ్రీయాసామర్థ్యంబును, గొవిందాదుటకు సహస్రవత్సరంబును, బరీక్షించుటకు సహస్రనేత్రుండును, విశ్వ యించుటకు జగచ్చక్రుండును బూతుకొనవలసి యున్నప్పుడు స్వల్పప్రజ్ఞాంధనగు నేను వర్ణిత సాహసించి నందులకు నన్ను తమింప నేడుకొనున్నాను.

నే నీ 'రసపురకదనంబు' రచించి దాదాపుగా చాల్లవత్సరము నైసిది. ఇందుఁ గొంతభాగము బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీవరశింహము పంతులుగారిచే రచింపఁ బడిన 'హేమలత' యను నవల ననుసరించియు శేషంబును శ్రీయుత బండారు అచ్చ మాంబగారిచే వ్రాఁజేయఁబడిన అబలాసచ్చరిత్రము యందును 'పద్మిని' యను ధన ననుసరించియు వ్రాసితిని.

బాలుండును, అదిగాక సూర్యభాగ్య ముగిసి యగు నాచే రచియింపఁబడిన యీ కల్పంబునందు లోపంబు లనుంఘ్యాకంబునై యుండుట తథ్యంబుగాన నాల్లవత్సరం బుల నుండియు ముదించినైతిని గాని వాక్యాశుక్లవైపుఁబులగు నెద్దవారలకు పా లకులయొక్క వచ్చియురాని ముద్దుపల్కు లత్యావందం బొనగూర్చుకట్లు పండితో త్రములగు శాస్త్రులకు నన్ను బోలు బాలుకయొక్క వచ్చియురాని కవిత్వం బానంద కాఱకవి బగునని ధృఢవిశ్వాసంబుగల్గి యుండుకలంబునను, నాసహాధ్యాయులగు కొండబుబ్బలూర ప్రోత్సాహంబునను, నే నీరసపురకదనంబునందుఁ గొన్ని మాన్యు లఁజేసి నాబాల్యంబునఁడియు నాకు మిత్రుండగు గుండు వెంటులింగముగారి ధన సహాయంబున దీనినిఁముద్రించఁగలిగితిని.

కాయందుఁ గరుణవహించి యీకల్పంబునం గల లోపంబుల నవరించి నన్నుఁ గృతార్థుం జేసిక బ్రహ్మశ్రీ కుంరాడ దుగ్గానాశ్వరకాస్తుల గారికిఁ గృతజ్ఞతాపూర్వ కముగా ననేక నమస్కారంబు లాచరింపుచున్న వాఁడ. ఇది వ్యాపథమిద్యమముగాన నిందునం గల లోపంబుల మన్నించుటకు మిమ్ము బ్రార్థించుచున్న వాఁడ.

ఇట్లు విశ్రయఁడు,

కొండవల్లి లక్ష్మణమెరసరావు.



ఇందువచ్చు పాత్రలు

పురుషులు.

నూత్రిధారుడు.

మరిషుడు.

విక్రమసింహుడు — ఒక క్షత్రియశూరుడు.

కాశిభాను.

సునిత్యుడు — విక్రమసింహుని మిత్రుడు.

వసంతభట్టు — ఒక మహాద్వైబ్రాహ్మణుడు.

భీమసింగు — చిత్తూరురాజ్య సంరక్షణ కర్త.

బాదూల్ సింగు — ఒక రసపుత్రశూరుడు. భీమసింగునకు ముఖ్యతోచన పరుడు. సేవకుడు.

లక్ష్మణసింగు — చిత్తూరురాజు. [బాబుడు].

చిదానందయోగి — విక్రమసింహుడు.

అనందుడు — వసంతభట్టు పెరిచారికుడు.

గోరాసింగు — రసపుత్ర వైద్యశాసుకుడు, బాదూల్ సింగు తండ్రి.

ప్రతాపసింగు, దుర్గసింగు — రాజపుత్ర వీరులు.

పాండురంగశాస్త్రి — ఒక కవయోగి.

జయసింగు, అశేషసింగు,

సుమరసింహుడు, సాగరసింహుడు. } భీమసింగునకు బుతులు.

సేవకుడు.

అల్లాయుద్దీను — డిల్లీ షాహుషా.

రహిమాషుఖాను — తురుష్కు వైద్యశాసుకుడు, అల్లాయుద్దీనునకు వియ్యమికుడు.

నాజరుజుంగు — తురుష్కు సేనానాసుకుడు.

శూరసింగు — ఒక యుద్ధభటుడు.

స్త్రీలు.

పద్మినీదేవి భీమసింగునకు భార్య.

పురదేవత.

దస్తావేజులమతలవి.

కొత్తపూర్వము గురించి చినాదము.

ఇందు, 1 ముఖ్యంశములు, 2 గమనించదగిన విషయములు, 3 విక్రయ 4 తాకట్టు 5 రద్దు 6 వాక్కు విడుదల 7 తీర్మానము 8 మరణశాసన 9 పవరప్ అట్టర్ని 10 పెటిల్ మెంటు 11 సూయంపు 12 దాని 13 దత్తత 14 కవులు కబోలీయను 15 ఖరారువామా 16 ప్రాప్త్యు 17 నవరణ 18 హామీ 19 మవర్తి 20 ఫారీఖు 21 వ్యాపార సంబంధ లేక వర్తక సంబంధ 22 వందాయతి 23 క్రిమినలు 24 సివిల్ 25 వివిధములగు కోర్టు సంబంధ 26 రిజిస్ట్రేషన్ విషయములగు ముఖ్యంశములగు దస్తావేజులలో ఒక్కొక్క రకమునకు ఆనేక మతలబులతో క్రొత్తగా తయారు చేయబడి గ్రంథము ప్రియివేటు ప్రింట్ల క్రింద గుమాస్తాలు క్రొత్తగా వస్తావేజులు రగయిరాలు వ్రాయు నేర్పువారలకు ఇది అత్యంత ఉపయోగము. దీని విషయము వ్రాసి చాలగు వక గుర్తుకు ఆదేశరు ఇచ్చి చూడుడు. దస్తావేజులు చాలాకాలము వ్రాయుటలో నిపుణులయిన వారలు గూడా చాలాకాలముల దస్తావేజులు వ్రాయుటకు మతలబులు తెలియని వారలు గలరు. అవి అన్నియు ఇందుగలవు. ఇందు కొత్తూల్సుప్రకారం కోర్టుఫీజు స్టాంపు దుబ్బి, రిజిస్ట్రేషన్ అఫీసు ఫీజులు గలవు.

వెల పోస్టేజి గాక రు 1—0—0

పోస్టేజి సహా 1—6—0

వలయువారలు.

జి. సేతుమాధవరావు బ్రిడర్స్
గుంటూరు

అని వ్రాయవలెను.





కీరము.

రసపుత్ర కదనము.

కీరమును సూత్రధారుని పున్నాబుడచే ప్రవేశించి:—

శా॥ కీరములై వివిధములైనవి ధర్మరూపమైనవానితో
మోడి బారి సుఖదాతలగు సద్గుణులగు తనవాని, ని
జ్యోతిరూపమైన ధర్మమంగళములై యూహించినవాని, హిం
సాదోషకములై గోవారిలగు గ్రుడ్డు కుచ్చు నిష్కర్ణముల్ ॥

సీ॥ మా మామగృహ్యతి నెల్లజేయును

శ్రీవివేకునజన్మ సేమయెద్ది?

సమాగమనాచార సరియమొప్పున రామ

మోహమునకు మాతృభూమి యెద్ది?

సంగీతవిద్యాశాస్త్రారవోత్తమయ్యె

త్యాగియనియెన్న తావడెద్ది?

కమ్మచారాష్ట్ర రాజ్యస్థానము ధర్మ

వశిష్ఠివానిని గెన్న ననుభయెద్ది?

తే॥ గీ॥ తొలుత మాతృభక్తులగు సుతులను గాంచి

క్రాలుకొనుకుల కీపుడెద్ది కన్నతల్లి?

యట్టి భారతమాత నే నవవరితము

మనసునందున జేచ్చి సమస్కరింతు॥

మారిషా! నేగమే యొకపర్యాయం బిటురమ్మ.

మారిషుడు—(ప్రవేశించి) బావా! నన్నింత త్వరితగతిన బిలిచిన గతం బేమి?

సూత్ర—మారిషా! మనకు సభికులార్జాపించిన టైగియేని ససిననాట కం బిచ్చో బ్రదర్శించి వారిమనంబుల రంజింపజేయవలయును. నీవు నేడింత తడవుసేయుటకుఁ గారణం బేమి?

మారి—ఏమి చెప్పుదును! మనరాజ్యలక్ష్మినిఁ దురుష్కుండైత్తకొనిపోయెను. మే మాచోరుని వెదకుచుంటిమి. అయిన మారిచ్చట నెద్దియాడ నుద్యక్తులైతిరి?

సూత్ర—మారిషా! నీ వాడినమాటల నాలకించినందున నాకొక సూత్ర సకథ జ్ఞప్తివచ్చినది.

మారి—ఆకొత్తకత యెద్ది?

సూత్ర—చిత్తూరు రాజ్యలక్ష్మినిఁ దురుష్కునాథుండగు సల్లాయుద్దీనుడు నశపటచుకొనెను. అక్కఱ నిచ్చట బ్రదర్శింప సంసిద్ధుండనైతిని.

మారి—బావా! యక్కఱాసందర్భ మించుకఁ దెలియఁజేసెదవా?

సూత్ర—మారిషా! కుమవఁబోవుచుఁ గూరిలరుచి నడుగనేల? దాని నిచ్చో నాడ నుంటిమిగదా!

మారి—పోనీ, దానిని రచియించినదెవ్వరు?

సూత్ర—

తే॥ గీ॥ కొండపల్లికులాబ్ధి చంద్రుడు కీర్తి

పరుఁడు శ్రీనత్సగోల్ల సదాబ్రహ్మణుఁడు

శిష్టుడగు త్రిస్వసింహుని జ్యేష్ఠసుతుడు,
లక్ష్మణపెరుమాళ్ళు రచించె లలితముగను॥

అతడు.

తే॥ గీ॥ సుస్కృతం బాకయింతయుఁ జదువలేదు

తెనుఁగునం దొకించుకఁ బ్రాజ్ఞతను నహించి

సన్నతమగు నోబిల్ కళాశాలయందు

హూణభాషను బరియించు చున్నవాడు.

మారి—(నవ్వి) హూణభాషార్థలేడ ! నాటకంబులు రచించుటేడ !
అందలి యసంఖ్యాకంబులగు లోపంబులు వినిన బండితోత్ర
ములు పరిహసింపరా ?

సూత్ర—ఏల పరిహసింతురు ?

ఉ॥ బాలురు ప్రాచులాడి నడువంగఁ గడంగియు నచ్చటచ్చట
గూలఁబడంగ సాయ మొనకూర్పరె? యుక్తవయస్కు లట్టులకా
బాలకవిత్వయత్నమున. బల్మటు లోపము లున్న బండితుల్
లీల తుమించివాని వెడలించియు నెప్పులు మెత్తు రెప్పుడున్॥

మఱియుఁ గృతికర్త యిట్లు విజ్ఞాపనంబుఁ జేసికొనుచున్నాడు.

శా॥ “ప్రాయంబెన్నఁ బదేనువత్సరములే బాలుండు దా నెవ్వధిన్
ప్రాయంబాలెఁ గృతిన్ ? గవిత్వమునలోపంబుల్ కనన్ బెక్కురా!
వా” యంచున్ మదిసందడింపకుడి విద్యాసాంధులారా! సహ
ధ్యాయవ్రాతములార ! నా కిప్పుడు ప్రోత్సాహంబుఁ జేకూర్చుడి॥
మారిషా ! కాలాతీతంబగుచున్నది. ఇక మనము పోవుదము,

ఇది ప్రస్తావన.





శ్రీరస్తు.

ర స పు త్ర క ద న ము

* ప్రథమాంకము *

ప్రథమరంగము.

డిల్లీ పురమునాడలి చెఱసాల.

(ప్రవేశము)

విక్రమసింహుడు కూర్చుండి యుండును:—

విక్రమసింహుడు (విచారముతో)

ఉ! వాసియు వన్నెయుండఱిగ బాదెవిముక్తుడ నాదునంచుఁ బే
రాసవహించితిన్ విధిపురాకృతకర్మఫలంబూ లేక యే
దోస మొనర్చినందులకొ దుర్గతిపాల్పడి దైన్య మొప్పుగా
గాసిలుచుంటి నన్నిపుడు: కావదలంచెడు వార లెవ్వరో ? ॥

ఓరీ యల్లాయుద్ధీను! వామమార్గశిఖామణీ! పయోమ ఖవిష
కుంభమా! నీవిత కృతఘ్నుండ వగుటకు నేను నీ కేమి కీడుదలంచి
తిని? ఎంతయో మేలొనరించి యుంటినిగదా !

ఉ! కూరిమి మీఱ నిన్నెపుడు: గొల్చుచు, దేవగిరిప్రభుండు దాఁ
బోకున నోడి కప్పమును బోడిమి వేగ నొసంగునట్లుఁ జే
కూర్చగఁ జేసినట్టిననుఁ గొంకకదుర్గతి పాలొనర్ప నో
క్రూర! మదోన్మదుండ! తడిగుడ్డల గొంతులు గోయఁ బాడియో? ॥

దుర్మార్గా! అల్లాయుద్దీను చక్రవర్తి! నేనీ విపదంబురాళిని ముసుంగియుండుటకు భవద్విద్వేషజంఘామారుతంబే గదా హేతుభూతంబు? నీ వింతటి విశ్వాసఘాతకుండ వగుదువని యెఱుంగకపోవుటచే సోదరప్రాయులగు మహారాష్ట్రవీరుల నిర్దేతుకముగా నుక్కడించి నీకు విజయలక్ష్మినిఁ జేర్చుటని. ఔరా! యశేషరాజ్యకాంతాయత్త చిత్తుండవై వయోవృద్ధుండగు జలాలుద్దీను చక్రవర్తిని వధియింప యత్నింపవలదని నీతులు గఱపినందులకా సన్నీదుర్గతి పాలొనరించుట! ఓ! పాపీ! పితృఘాతకా! సుగుణగణరత్నాకరుండగు నీ పితృతండ్రి సేకేమి యపకృతి నొనరించెను? లోకానుభవ మించుకైనను లేని కడు చిన్నప్రాయమున జనసేజనకులు మృతినొందిన దిక్కులేని పక్కివగు నిన్నెంతయో మక్కువతోఁ బెంచెనుగదా! అన్నకుమారుండవని యించుకైనను రోయక నీకు సకలవిద్యలు నేర్పించిన పుత్రవత్సలుని నకారణంబుగ వధించుటకుఁ గతంబు విజయోన్ముఖుండవగు నిన్నెదుర్కొని ప్రేమాతిశయంబునఁ గాగలించుకొనుటయూ? ఆ నిష్కపటాత్ముని నీకరవాలధార కెరఁజేయుటకు నీకెత్తెఱుంగున కరములు బలిమి నిచ్చెను? ఔను, దుష్టుల కుపకారం బొనరింప వెంటనే యపకారంబు వాటిల్లునుగదా!

తే॥ గీ॥ కాటడవినంత దహించు గాఢమైన

వహ్నిమధ్యను వెతఁ జెందు పన్నగమును

నావలకు దీయఁగా నలు సంతవానిఁ

గరవకుండెనె యురగ మకరుణ మెఱయ॥

నే నెవ్వరిని దూరిన నేమిప్రయోజనము. ఈ దుర్గతి వాచేతులారఁ దెచ్చుకొంటిని.

ఉ॥ ఇంచుకయేని బుద్ధిజనియింపమి మ్లేచ్చునిఁ గొల్చి సంశయము బించుకయైనలేక జనయిత్రికిఁ గూర్పంగఁ బుత్రదుఃఖముకా

దుగించితి దేశరక్షకులఁ గూర్చుండ నాచును దోహ మెంతయో
పెంచితిఁ దత్ఫలంబనుభవించుచు నుంటి విధాత్మనానతిఁ.

ఎల్లును నెల్లి సూర్యోదయంబున నాకు మరణదండన తప్పదు.
ఆపన్నివారణుండగు వైకుంఠేశుని వేడుకొని పావనుండ నయ్యెదను.
సరసిజసంభవస్తుత్యా! క్షీరసాగరశయనా!

మ! నలుననుగన్నుఁ బ్రామి దితిసందనుఁ డొక్కఁడు వేదమంత ము
చ్చిలి జలరాశి మున్న మదిఁ జింతిలి నిన్న నుతించివేడఁగా
జలనిధి మత్స్యయాపమునఁ జయ్యనఁజొచ్చి, నిశాచరాధమున్
బలమునఁ జంపి వేదతతి బ్రహ్మకొసంగినదాత! కానమా॥

దుష్టశిక్షణ! శిష్టరక్షణ! జగన్నాథా!

ఉ॥ శాపమువల్ల దుర్మద నిశాచరుడై జనియించి భూమినిం
బాపగఁజుట్టి గర్వమునఁ జంకనుబెట్టు తెటింగి, భూమిసం
తాపము దీర్ప నాతని మదం బడగించితె సూకరాకృతిం
బాపవిహీన! భక్తపరిపాలక! నన్నుఁ గృతార్థుఁ జేయుమా॥

దైత్యకులాంతకా! నారసింహా!

కం! దంభవృతుడగు దైత్యుడు

డింభకుఁ బ్రహ్లాదువెతల డింపగను నయ

స్సంభమునం దుదయించియు

దంభవృతుఁజంపలేదె తనయునిఁ బోవన్ ?

సూర్యకులప్రదీపా! దీనరక్షణపరాయణా!

సీ! దైత్యురాలగు ఘోరతాటకి వధియించి,

గాధేయుజన్మంబు గావలేదె?

కడుక్కురులైన యా ఖరదూషణులఁ జంపి
మానుల వెతలను మాన్పులేదే?
వాలిని వధియించి వనచరరాజ్యంబు
సుగ్రీవునకు నిచ్చి సురలుమెచ్చ
రావణకుంభకర్ణదనుజులను జంపి
సీతను గాపాడి ఖ్యాతిఁ బడయ

తే॥ గీ॥ సద్గుణంబుధి నా విభీషణుని బ్రోచి,
యమరగణముల రక్షించి తొర నీవు;
సన్నుగావంగ భరమే? యో నలిన నేత్ర!
పంకగుహగాత్ర! దశరథవరతనూజ! ॥

కృష్ణా! వ్రజసుందరీమనోరంజనా !

సీ॥ కడుఁ బిన్నవయసునఁ గాళియాహిని ద్రొక్కి-
గోత్రబాలురకు మేల్కూర్పలేదే ?
కంసాసురుని జంపి కంసాత్మజునిగాచి
వసుదేవు కష్టము ల్పాపలేదే ?
ద్రౌపదివలువలు రచ్చలోఁగోల్పనఁ
బడఁతిమానంబు గాపాడలేదే?
సురలోకకంటకు నర కాసురుని ఘోర
సంగరంబున ద్రుంచి భంగపడిన

తే॥ గీ॥ వనిత బృందంబుఁజెఱునుండి పాపలేదే?
నిన్ను నెరసన్తియుంటి నాపన్నివార
ణండ్ల వను బిరుదు వహించి యుండలేదే?
చెఱ విముక్తునిఁ జేయఁగాఁ గరుణలేదే? ॥

పాదశబ్దంబులు వినంబడుచున్నవి. ఎవరో వచ్చుచున్నట్లున్నది.
అహ! నిద్రాదేవి ప్రసన్నమగుచున్నయది. (అని పడుకొనును.)

(ప్ర)వేశము) సుమిత్రుడు.

నేటికిగదా సమయముదొరికినది ! నాయజమానుండగు వసంత భట్టు కారాగృహధికారిగా నియమింపబడిననాటంగోతె, నే నెట్లయిన నాతనిమోసపుచ్చి చెఱసాలబీగంబుల నపహరించి, స్నేహితుండగు విక్రమసింహుని చెఱనుండి విడిపింప యత్నించుచుండ, విక్రమసింహుని పూర్వజన్మనుకృతమువల్లను, నేడా మతిమంతుండగు వసంతభట్టు చక్రి వర్తితోఁబ్రయాగ కరుణుచుఁ గాలవశంబున బీగంబుల నింటియొద్దనే విడిచిపోవుటచేతను, నాకీ తాళపుఁజేతులు లభించినవి నేఁడెవ్విధంబున నైన నీచెఱసాలతాళముఁ దీసి విక్రమసింహుని విడిపించెదను. అక్కార్యంబు నిరాటంకముగా నిర్వహించుకొనుటకు, దగుసాధనంబులతో వచ్చితిని ఈ సారాయిబుడ్లు కావలివానికిఁ ద్రాగ నిచ్చి యాతఁకి మత్తెక్కినపిదప నాపని నెఱవేర్చుకొనియెద.

(అలోచించి) ఒక వేళ నాతనికి మత్తెక్కికున్న నెవ్విధంబుననైన నాతఁడు నాబొట్టునుఁ జూచునట్లు జేసెద. తురకలు తిలకంబునుజూచిన నాకివైచుదురుగాన నతం డట్లానర్చును. నే ధరియించిన తిలకమువిషసం యుక్తంబగుటచే నాతండు మడియును. నేను నాకార్యముకొనసాగించు కొనెదను. (అని లోనికిఁ బోవును.)

(ప్ర)వేశము—కావలినాడు)

కావలి:— లోనికి వచ్చునది యెవరు ?

సుమి:— నేను వసంతభట్టుగారి పరిచారకుండను.

కావలి:— అయిన నిక్కఱికింతరాత్రియం దేలవచ్చితివి ?

సుమి:— మా యజమానుడు మీరు మెలఁకువగా నుండినో లేదో చూచి రమ్మనెను.

కావలి:— అయిన సరేగాని నీచేతిలోని సీసా లేమిటి ?

సుమి:— ఇవి సారాయిబుడ్లు.

కావ—ఏమి హిందువులు సారాఁ ద్రాగెదరా?

సుమి—ఔను కొందఱు త్రాగెదరు.

కావలి—(తిన్నగాఁజూచి) నీవు హిందువుడవుగావు ఆబుష్టు నాకిమ్ము
దాహము మిక్కుటముగా నగుచున్నయది. (అని కలియఁ
బడును.)

సుమి—ఆగు, ఆగు. నేను హిందువుడనే. ఇంక నాబొట్టుచూడుము.

కావలి—(బొట్టుజూచి) నీవు బొట్టు లేకున్న హిందువుడవుగావుగాదా.
(అని బొట్టునాకి తన్నుకొని క్రిందపడి చచ్చును.)

సుమి—అట్లా చావు ముండాకొడకా! ఇంక నేను తాళముఁదీసి పోయె
దను. (అని తాళముఁ దీసి పోవును)

విక్ర—(లేచి) ఏమి! ద్వారంబులు తెలువఁబడి యున్నవి. ఇది యా
ర్థరక్షణపరాయణుడగు నైకుంఠేశుని మహిమయై యుండుట
లేక్యము. (కావలివానిఁజూచి) ఏమీ! వీడు విగతజీవుడై
పడియుండెను! (అలోచించి) ఔరా! విక్రమహర్యక్షంబులగు
సుత్రాంతియుల పక్షమువాడ నయ్యు కుక్షిపోషణార్థము మానా
భిమానంబుల నీటఁ గలిపి, తురుష్కులఁ గొల్చి తన్మూలంబున
భౌత్రహత్య సంపాదించితిని. అమృహాపాపవిశేషంబునఁ
గారాగృహప్రాప్తుండనై తుద కిట్లావైకుంఠేశుని కృపచే
విముక్తుండ నైతిని. ఇప్పటికైనను బుద్ధిఁ దెచ్చుకొని దేశహి
తార్థమై తివ్రరవలయును. కావున మొన్నటి సంగరంబునఁ
బరాభూతుండైన రామదేవుని యొద్దకుం బోయి యాతనిని
మఱల యుద్ధంబునకుఁ బురకొల్చి తత్సేనలకు సాయం బొన
రించి తురుష్కునాథుని మదం బడగించెదను.

(నిష్క్రమము.)



ద్వితీయరంగము.

ఎడారి.

(ప్ర)వేశము) సన్యాసి వేషధారుడయిన విక్రమసింహుడు.

చం॥ తపను డు వేషజొచ్చెఁ బరితాపముపొచ్చెను శాంతి నొందఁ బా
దపముఁ గనంగరాని యతి దారుణ మైన యెడారిసీమలన్
గపటపు మానివేషమును గైకొని కుక్కుమారు చూటి నిత యా
తపమున కొర్వలే నకట తథ్యము దుర్మరణంబు నా కగున్॥

అహా! యెంతటి ధనధాన్యసత్వ సంపన్నులనైన వింతగ వాతల
పాంతఁ జేర్చునో విభీ! యెంత యొనరించితివి!

శా॥ జన్మస్థానముఁ బాయఁ జేసితివి నీచులైన దాస్యంబున

స్పన్ధానం బొనఁగూర్చి గంగతట చమూనాశుండవై యందును
డ స్పృహంధుల మిత్రవర్యులను వీడఁజేసి సంతృప్తిలే

కున్మాదాంబుధి డించి యోగివరుగా నుండంగ నిర్మించితే॥

(అలోచించి) సరిసరి! నిన్ను దూరపలసిన దేవుఁన్నది, స్వయం
కృతాపరాధంబుగదా!

తే॥ గీ॥ సర్వసామాన్యకుక్షిరక్షణకుఁ బరులఁ

గొలుచు దుర్బుద్ధి మనమునఁ దలఁచుటేల

తలఁచినను స్వమతస్థులు ధరణిపతులు

గలిగియుండియుఁ దురకలఁ గొలుచుటేల?

హా! జలాలుద్దీనుచక్కోవరీ! నీ పున్నంతకాలము మా కెట్టి
యిక్కట్టులును సంఘటిల్ల లేదుగదా! 'పాపీ చిరాయు' వన్నట్టి విష
కలిత మానసుండగు నల్లాయుద్దీనుండెంతకాలం బీ పవిత్రంబగు హిం
దూదేశంబును బరిపాలింప నున్నాఁడో "అహింసా పరమో ధర్మ"

యని సర్వభూతంబులయందును వాత్సల్యపూరితహృదయులుగు పట్టు
కొనవర్తులచే బాలింపబడిన పాననోదారంబగు నో యార్యావర్తమా!
గో సరహత్యలం దారి తేటిన ముష్కర తురష్కులచే బాలింపబడు
చుంటివిగదా!

అబ్బ! యేమి! యీతురుష్కులొనరించు ఘోరకృత్యంబులు!

సీ! ఏవైపు బాడగన్న నావైపు బ్రహ్మన

క్రూరనోట మాంసంబు గుక్కుచుండు

రేవంక వీక్షింప నావంక గోవుల

గఱకుఁ గత్తులచేత నఱకు చుండు

రేవీధిఁ గాంచిన నావీధి స్త్రీలను

బలవంతముగఁ జెఱఁ బట్టుచుండు

రేయింటఁజూచిన నాయింట బాలిక

లెందఁజూడిన దొంగిలించుచుండు

తే॥గీ! మద్యమదమాంసముల మెక్కి మత్తుజెంది

యాళ్లపైబడి యిండ్లను గొల్లఁబెట్టి

సాధుజనులకు నెన్నియో బాధలిడుచుఁ

బ్రజలపాలిటిదైత్యులై పబలు చుండి.

సమదరిపుగజసింహ! నారసింహ! తొల్లి బల్లిమలై భారత
మాత యుల్లంబు దల్లడిల్లజేసి, దేవలోకంబును భీతిల్లంజేసి, దైత్యవల్ల
భులు పబ్బలియుండ ముల్లోకంబులు రక్షింప నరావతారధారుండవై
దైత్యవల్లభుల తలల డొల్లనేసి, యెల్లరి సిలుగుల నెల్లఁ బాపి యుల్లం
బులు రంజిల్లనట్లొనర్చినట్టి తురుష్కు వధియింప నీవైన నవతారం
బెత్తరాదా? దైవమా! హిందూదేశస్థితి యెంతవఱకుఁ దెచ్చితివి!

సీ! సత్యవ్రతులు హరిశ్చంద్రాది పట్టుక

వర్తు లేలిన యట్టి భరతభూమి

రాజ్యతంత్ర నిపుణాగ్రాః చంద్రగుప్తభూ

పాలుఁ డేలిన యట్టి భరతభూమి

యద్వితీయ కరుణాయ త్తచిత్తు డశోక

నరనూడేలిన భరతభూమి

దుర్నివార పృథీపు శుభృద్విరాజభూ

వగుషపాలించిన భరతభూమి

తే॥ గీ॥ అట్టి దివ్యుడు సకలసౌఖ్యములు వీడి

యస్మతవాదులు, గోసనహంతకులు, కు

మతులు, దుర్మార్గన ర్తనమతులు, తురక

పాసనులచేతఁ బాలింపఁ బడుచు నుండె.

సీ. ఏదెసఁ గనుగొన్న హృద్విదారణములౌ

నాహవంబులఁబడి యడలు యోగు

లెచ్చోటవీక్షింప విచ్చుకత్తుల బూని

దేశపుత్రుల తలల్ ద్రెంచు తురక

లేసీమఁ గాంచిన భాసురంబగు రాజ్య

ముల వీడి యడపుల నిలుచురాజు

లేటుకిఁ బొడగన్నఁ గూడుగుడ్డలులేక

తామదేవతపాల సమయుపేద

తే॥ గీ॥ లేగ్రహంబున జూచిన నెంద టెంద

ఱిందుబింబాస్య లాహవమందు నిహతు

లైన నిజనాథులకయి శోకాబ్ధి ముగ్ధి

ముందగుగతిఁ గానలేకను గుందు చుండీ॥

అబ్బ! యేమి చండకిరణుండగు ప్రచండమార్తాండుఁ డెట్లు
దహించు చున్నవాడు!

సీ. పూర్వాహ్లా మందుండి భోజనంబే లేక

పరితాప మొందు తుద్యాధితుండ

ముష్కరాధములు తురుష్కుల నిం దుండి

వెడల నంపగఁ బాటువడెనువాడ

స్వాతంత్ర్యవృత్తిమై పరస్పరాలుర వీడి

దేశహితార్థమై తిన్నరువాడ

రసపుత్రులకు మహారాష్ట్రులు పంపిన

సందేశ మర్పింపఁ జనెనువాడ

తే॥ గీ॥ వారలకుఁ మైత్రిఁ జేకూర్పఁ బాటునడెను

క్షత్రియునిమీఁదనా నీ ప్రచండతాండ

నంబుః జూపించు టేలొకో యంబుజాప్త

అకట! పిచ్చుకపైని బ్రహ్మస్త్ర మనగ॥

ఆ పొడగట్టినది చిత్తూరుప్రాంతకాంతారం బయి యుండ
నోపు. అనతిదూరంబున నుండు పల్లియకుం జని తదుపరి చిత్తూరును
బ్రవేశించెదను. (ఆలోచించి) చిత్తూరున కేగిన నేమిప్రయోజనము?
ఉ॥ దేవగిరిప్రభుండు సువిధేయత నంబుజమిత్రవంశజం

డా వసుధాధినాథునకు నంపిన లేఖల మార్గమధ్యనే

పోవిడి చోరవర్గమున మూఢమతిం జని వేగ నాచితోడ్

భూవిభు నెట్లుఁ జేరుదును పోయిన నాతని కేమిదెల్పుదుక.

కావునఁ బోకున్న నెంతప్రయోజనమో పోయిన సంతేన
యోజనము. ఒకవేళఁ బోయినయెడలఁ బ్రచ్ఛన్నవేషధారుండ నగు
నా కేమియొనఁ గిడు మూడకపోదు. ఎట్లును పోకతప్పదు. ఆపురియందు
జిదానందయోగి వేషంబున నుండి క్రమక్రమమున రసపుత్రశూరులతో
నెయ్యిం బొనఁ గూర్చుకొని వారిద్వారా మదభీష్టుంబు నెరవేర్చుకొని
యెద. (నిష్క్రమము)



శ్రీరస్తు.

ర స పు త్ర క ద న ము.

ద్వితీయాంకము.

ప్రథమరంగము.

జిల్లీపుర బాహ్యసీమ.

(ప్రవేశము) వసంతభట్టు.

అహా! యీ యల్లాయుద్ధీను చక్రవర్తి నన్నెట్టి ప్రాణాపాయ కరంబగు పనికినియోగించెను! ఘోర కాంతారమధ్యస్థితంబై, యభిం కజోత్తుంగధరాధర పరివేష్టితంబై, యనుపమవిక్రమ కళాసమన్వితుల మని విష్ణువీగు రసపుత్రులశౌర్యవిజృంభణవల్లికి బట్టకొమ్మయై యి వర్గనిర్భేదితప్రాకారద్వారసమన్వితమైన చిత్తూరుదుర్గంబునఁ బ్రవేశించుట కెనయగు భూమ్యంతర రిహస్య ద్వారములును, ఆయుధా గారములును, అర్థకోశంబులును, చతురంగబలసమృద్ధియు, గూఢ చారుల నైపుణ్యంబును, మొదలగు విషయంబుల నెప్పుటి కప్పుడు చక్రవర్తికిఁ జెలుప యత్నింపవలయునుగదా. ఇందుల కాలండు నా తోఁ గపటకలహంబు: గల్పించుకొని నన్నుఁ గారాగ్రహంబున నున్ని క్రమ్యము నిన్నురేయి విముక్తినిఁ జేసెను. (అలోచించి) రసపుత్రుల పాలి కరుగుట సింగంబుల మధ్యకు మదగజంబు పోవునట్లుగును. ఈచక్రవర్తితోఁ జెలిమి సంపాదించుకొనుట పాముతో నెయ్యం బొన కూర్చుకొనునట్లే. ఈపర్యాయము చక్రవర్తికోగై నెరవేర్చినట్లయిన

నాకు మంత్రిత్యము సిద్ధించును. కావున నెట్లయిన రసపుత్రులకడ శ్రీమద్వాక్పాతుర్యమైన పుణ్యంబున రాజపుత్రరాజ్యసంరక్షణ కర్తయైన భీమసింగును గనుబ్రాహ్మి చక్రవర్తికోర్కె సాఫల్యం బొనరించెదను.

ద్వితీయరంగము.

భీమసింగు మందిరము.

(ప్రవేశము.) భీమసింగు, బాదూల్ సింగు.

భీమ—శూరాగ్రేసరా! చక్రవర్తికడ కరిగివచ్చితివిగదా. అందలి విశేషంబు లేమి? చిత్తూరు దండయాత్రవిషయమై చక్రవర్తియు దేశంబు నెఱిగితివా?

బాదూల్—మహారాజా! “సజ్జనసామాన్యుండగు జలాలుద్దీనుచక్రవర్తిని వధించి తాను సింహాసనాధ్యక్షుండైన నాటంగోలె నల్లాయుద్దీనుండు దుర్మార్గుండై రాజ్యాంధ కారమగ్నీభూతచేతస్కండై ప్రజల నెంతయో కష్టపెట్టుచు ముఖ్యముగా నందు హిందువుల నెనలేని యిక్కట్టుల పాలొనరించుచు గోనరహత్యలం దారి తీసిన భటవర్గంబుల దేశంబునందంతట వ్యాపింపఁ జేయుచు బ్రహ్మవక్త్రుల మహమ్మదీయమతావలంబకు లగునట్లు బలవంత పెట్టచు నందులకు సమ్మతింపనిచో శిరచ్ఛేదనంజూల నొనరించుచుండు”నని స్రజ లాతని సర్వకాలసర్వావస్థల యందును దూషించుచుండురు. ఇట్టి పరమనిచుండు రాయభార మంగీకరించు తెట్లు? చిత్తూరు దండయాత్రవిషయమై ప్రశంసించున ప్పాడుతనకట్టి దురుద్దేశంబులేదనియు రాజపుత్రులుతనకుసోదర ప్రాయు లనియు నొక్క వక్కాణించినప్పటికి మన మాతని మాటలువిశ్వసింపరాదు. కావున మన మనవరతము యుద్ధ సన్నద్ధులమై యుండవలయును.

సేవకుడు—(ప్రవేశించి) మహాప్రభూ! ద్వారముకడ నెవ్వరో వేచి
యున్నారు. మీదర్శనం బగయఁగోరు చున్నారు.

భీమ—సేవకా! తత్క్షణ మాతనిం గొనిరమ్ము.

(సేవకుం డరిగి వసంతభట్టలోఁ బ్రవేశించును.)

వసం—(అంజలి బద్ధుండై)

చ॥ శరణు, పయోజనిత్రకుం సాగరచంద్రమ! భూధవేంద్ర! దు .

ప్రతిపుమదేభభంజన! విశాలయశోధన! భూషితాంగ! సు

స్థిరనుతసత్రవర్తన! సుఫేనుత! యార్తజనప్రపాషకా!

నీరుపమశౌర్యధైర్య ధరణీధరరాజమ! భీమసింగమా॥

భీమ—(తనలో)

చ॥ వినయవివేకము ల్పొరలి, వేడ్కనుగూర్చు సుభాషణంబులు

దనరు విభూతిరేఖలు విధంబును గల్గెన ధారుణీసురుం

డనుటకు సందియంబు వల దైనను నీతనిదైన సచ్చరి

త్రను గ్రహించి, మీ దండగు ధర్మమొనర్చియుంబంపగావలె॥

(ప్రకాశముగా) పురుషవర్యా! భానుకుల ప్రదీప్తులు శరణాగత

త్రాణవిరుదాంకులు గదా.

ఉ॥ భంగ మొనర్చి నిన్నుబహుభంగుల గాసిలఁజేసె నెవ్వఁడె

భృంగినినైన వాని గరువంబు దురంబున రిత్తబుత్తు సా

రంగధరుండు సాయమయి రాని, భయంబున భూమిఁ జొచ్చునీ

నింగికి నేగనీ, నలిననేత్రుండు ధాత్రికివచ్చి పోరనీ॥

కాపున

తే॥ గీ॥ వలదు వలదిక భయఁపడవలదు, నీకు

నభయహస్తంబు మొసఁగితి నెతరంగ

మందు నన్యంబుఁ దల్పకుమయ్య! నీదు
చరితఁ దెలియంగఁ జెపుమి నిశ్చయముగ నిట!

వసం—మహారాజా! భవద్భుజాస్కంధంబులచే రక్షితుండనగు నాకు
నేమియుఁ గొఱుతలేదు. మచ్చార్చితంబును విశదీకరించెద
నాలింపుడు.

సీ॥ అగ్రజన్తుండ మహారాష్ట్రులందు నే
నధిప ! యుదగపోషణార్థ మకట !
ఫాదుపాకడఁ గొల్చి నంగివంగి సలాము
లొనరింపు చుండి నామనము నందు
నత డొనరించు దుష్కృతములు సహియింపఁ
జాల కాతని కొల్వు లీలవీడి
రసపుత్ర రాజ్యసంరక్షణకర్త వా
భవదీయ సుగుణస్వప్రభుతి విని
తే॥ గీ॥ మిమ్ముఁ గొల్వంగ నచ్చితి మీ ముఖార
విందదర్శనమునుజెంది డెందమందు
ముదము నందితి నంతయే మదిని వేఱు
భీతి నా కేల? మీకడ. వేచి యుండ!

భీమ—(లేచి) మహాత్మా! మీ రగ్రజన్ములా?

ఉ॥ పావనమైన మీ చరణపద్మములంటఁగ నెల్లపాపముల్
పోవిడితికా, మనంబు కడు మోదమునొందెను; జన్మమంతయుం
బావన మయ్యె; మీ రిటుకు వచ్చుటచే నుదినంబు నేడు; భూ
దేవకులగ్రగణ్య! భవదీయమనోరథ మిచ్చువాడ నే॥

భాదూల్—(లేచి) మహారాజా!

శా॥ నాకుంజూడంగ దోచుచున్న శది యన్య బీతనింగూర్చి మీ
రీ కంజాసనువ శ్రు పల్కులకు నెక్కింపైన సంకోచము
లే క్లిట్టి పగుఁ గొల్పునంగొన గఁ జెల్లె గాక మీ కెంతయు
లోకుల్విన్నను దూషితం బగును మీలో నేమి యుంకించిరో ॥

మరియు నీతండు తాను బ్రహ్మకులోద్భవుం డని చెప్పినంతమా
త్రమున నాతని గుణగణ జాలమును గులగోత్రములును నిక్కంబుగా
నరయక మన జలవద్విరోధియగు చక్రవర్తి పాలనుండి యేతెంచిన నీ
తని పై వేషముఁ గనుఁగొని కొల్వుననుండ నియమించుట పాడియా ?
అదిగాక నాముఖ్యోద్దేశము నాలకింపుడు.

చ॥ ౭నిశము నొ టపుక్షితితలాధిపుకొల్వునఁజేరి, దేశ మం
దునగల గుట్టుమట్టులను ధూర్తు డుపై సకలంబు దెల్పి, స్వే
చ్ఛను విడనాడి, నీచత విచారణసేయని ఘాతుకుండునా,
మనుజునిఁ గొల్వులో బదులుమాటలఁ జెప్పక చేర్పవచ్చునే ॥

వసం.—భీమసింగ్ మహారాజా ! పిన్నవయస్కుండగు నీతని పల్కులు
పాటింపవలసినవికావు. నే నల్లాయుద్దీనునిఁ జేరి దేశద్రోహం
బు సంపాదించితినిని యీతని యభిప్రాయము. అట్లేన్నఁడుః
దలంపవలదు. స్వాదరపోషణార్థంబాతనిఁ గొల్పితినిని యిది
వఱకే విన్నవించుకొని యుంటిని. మరియు నేను మీకొనరించు
సాయము ముందుముందు మీరే యెఱుంగగలరు. చక్రవర్తి
గుట్టుమట్టు నాఁ యొద్ద నుండుటచే మీరాతనినవలీల, జయించు
నట్లునర్చెదను.

భీమ.—భీరో శ్రమా ! బాదూల్ సింగ్ !

చం॥ వెఱవకు మంటి నీతని యభీష్టముఁ దీర్పకతప్పదింతట
సరసిరుక్మ పు వంశజులు న్యాయవిశారదు లార్తరక్షకులే

ఈ శిబిచక్రవర్తి తన ప్రక్కనుమాంసము గోసియిచ్చి పా
పురమును గావడేగకు ప్రభూషితుడై యశము న్వహింపఁడో ?

కావున భూమ్యాకాశంబు లేకంబులైనను గావచ్చును గాని
నేనాడినమాట దప్పువాడనుగాను. మధ్యాహ్నకాలం బతిక్రమించి
నది. ఇక గొల్లు చాలింతము.

తృతీయాంకము.

—* లక్ష్మణసింగు గృహము *—

(ప్రవేశము:— లక్ష్మణసింగు కూర్చుండి యుండును.)

(ప్రవేశము వసంతభట్టు.)

లక్ష్మ—(లేచి)

కం॥ ధరణీసురతిలకమ ! యి

త్తటి నిట నిశయందు నెంతో త్వరితగతి వ
చ్చిరి మీర లెట్టికార్యము
నరసితిరో తెల్పు డింక నధికప్రేమక.

వసం— రసపుత్రకుమారా ! నే నిట్లతిత్వరితగతి నీ సహసమయం
బున వచ్చుటకు ముఖ్యకారణం బొందు గలదు.

తే॥ గీ॥ అరసివచ్చితి నేడు రహస్య మొకటి;

బ్రాణముల సేయగల్గు నపాయ మొనర;

గలదు మి కర్థరాత్రిని, గాన మిమ్మ

శేషవిధములఁ గడఁగి రక్షింపఁ గలను.

లక్ష్మ—భూసురవర్యా ! అంతప్రాణోపద్రవకరమైన రహస్యవిశేషము
లుండెనా ?

వసం— అవును, నిశ్చయముగా మిమ్ము రక్షింపవలసి నంతటి యహ యకరములుగు విశేషంబులే యున్నవి.

లక్ష్మ— అయిన నా రహస్యవిషయంబు లేవియో యెఱింగింపరా ?

వసం— నే నీ నిశాసమయంబున నరుదెంచినది యావృత్తాంతము నెఱింగించుటకేగదా.

లక్ష్మ—మంచిది.

వసం— బాదూల్ సింగు మీ కత్యంతాప్తుడుగదా !

లక్ష్మ— అందులకు సందేహ మేల ? మా కతండు కేవల మాప్తుండు గాకపోయినను నతని రాజభక్తియు సన్మార్గత్వంబును విచారిం చి యాతని నాప్తునికంటె నెక్కువ ప్రేమతోఁ జూచుకొను చున్నాము.

వసం— ఏమీ ! యాతండు రాజభక్తుండుగా ! (నవ్వును.)

లక్ష్మ— ఆతండు రాజభక్తుండేగాక యాతని మించు విశ్వాసపాత్రుం డీ రసపుత్రశూరులలో నింకొకఁడు లేడు.

వసం— అంతటి ప్రభుభక్తుండును, విశ్వాసపాత్రుండు నగుటచే నా తండు మీఁకై గుట్రలను బన్నుచున్నాడు.

లక్ష్మ— ఏమీ ! యాతండు మాపై గుట్రలనుబన్నుచుండెనా ? ఎవరిని గూడి ?

వసం— మీకు బలవద్విరోధి కాగు చక్కవర్తిని గూడి.

లక్ష్మ— ఆతఁ డెవ్విధంబునఁ గడుదూరమున నున్న చక్రవర్తితోఁ గుట్రలు చేయుచుండెను ?

వసం— ఉత్తరప్రత్యుత్తరంబుల ద్వారా

లక్ష్మ— ఇది సత్యమేగదా?

వసం— అవును. ముమ్మాటికి నిది సత్యమే.

లక్ష్మ— (కోధముతో) ఓరీ! పతంగవరకులకలశోధధిబడ బానలా!

ఉ! మోసమొనర్పనెంచి మము, భూవిభు స్లేచ్ఛునితోడఁ గుట్టిలకా

జేసి, మతేమిలాభమును జెందెదవో రసపుత్రపాంసనా!

దోసమటంచు నెంచవైకొ? ద్రోహి! కృతఘ్నుడ! కూర! యిట్టులం

జేసెదవంచు నెప్పుడును నీయెడ వేటొకభావముంచమే.

వసం— ఇంతటితోనేమైనది? మిమ్ము నెవ్విధంబుననైన నిర్మూలించి

మీశిరంబును గోటిరయుక్తంబుగాఁ జక్రవర్తికిఁబంపసంసిద్ధం

డైయున్నవాఁడు.

లక్ష్మ— ఏమీ! దుర్మార్గా! బాదూల్ సింగూ!

ఉ! శిరముద్రించి తురుష్కనాథుకడకుం జేర్పంగనుంకించితే?

నరజన్మంబును నెట్లుఁ బొందితివి? నీ నైపుణ్యమేమందు మీ

పురి జాహారుల సంచరించు శునకంబుబోలవే, నేటితో

సరి నీ కాయువునుమ్ము భద్రమిక నీచా! నిన్నుదున్నాడెదక.

అయ్యో! యేవిధంబుననైన మనమా రాజద్రోహినిఁ బట్టు

నుపాయం బొలోచింపవలయు.

వసం— కుమారా! నేనిదివరకే వానింబట్టువెటవరసితిని. ఆతండును,

మఱి కొందఱు కుట్రకారులును నీపురియందుండు పాడుగృహం

బునకువచ్చి కుట్టిలఁజేయుచుందురు. ఈరేయి మనమువారికం

తముందుగా నరిగి వారినిబంధింపవచ్చును. నేడు భోజనంబైన

తరువాత మీరుమాగృహంబునకు విచ్చేయుఁడు, కావలయునన్న

భోజనము నేవకులను గొందఱును వెంటఁ దీసికొని పోవుదము,

లక్ష్మ— ఈసంగతి యేడికిని, దెలియఁ గూడదు కావున మన ముభయలమే పోవుదము.

వసం— మంచిది. మీరు తప్పక మద్దహంబున కరుదెంచనలయు. మనము వారి సేవేయి భీమసింగు మహారాజునకప్పగించుదము.

లక్ష్మ— అవును. సత్వం మట్లానర్పనలయు. మీరు సిద్ధంబుగా నుండును.

వసం— అట్లనే యుండెదను.

(నిష్క్రమము)



చ తు గ్ధ రం గ ము.

చిదానంద మతము.

(ప్రవేశము:— చిదానందయోగి)

చం॥ పృథివిమలపీఠభోజ్యమగు రాజకులంబున నుద్భవించి, నే భూమిని విరాగివేషమును బూనియుఁ గ్రుమ్మరి దేశదేశముల చివరకు రాయబారినియి, శీఘ్రగతిం జనుదెంచి రాజపుత్రవిభుని దుర్గమందలర, దాల్చుగ నయ్యెను యోగివేషమున.

చిత్తూరు నెప్పుడు చేరుదునాయని నిరీక్షించి నిరీక్షించి తుదకు, జేరనయ్యెను. రామదేవుం డొసంగిన యుత్తరంబులు మార్గమధ్యంబునఁ జోరవర్గవశీకృతములౌటచే నాతనిసందేశమును భీమసింగు మహారాజున కెఱింగించుటకు వీలు లేకుండెను. అయినను రసపుత్రశూరులతో నెయ్యంబు సంపాదించితిని. నాశిష్యవర్గంబులఁ బనిచి చిత్తూరునం

గల రహస్యవార్తల వారిద్వారా యెఱుంగుచుంటిని. ఈరాత్రి వసం
తభట్టు లక్ష్మణసింగును డిప్టీకి ఖైదీగాఁ దీసికొనఁబోవుటకు సిద్ధంబు
గా నుండెనని నాశిష్యులు తెలియఁజేసిరి.

(అశోచించి) ఏమీ! బాదూల్ సింగు బ్రాహ్మణవేషంబున వ
చ్చుట కాలస్యంబయ్యెను.

(బాదూల్ సింగు ప్రవేశము. బ్రాహ్మణవేషమున)

తే॥ గీ॥ వందనము వందనము చిదానందయోగి

వర్య! ధీనిధి! సన్మార్గవర్తనుండ!

భావికాలవివేచనపరుండ! గురుండ!

పరమభాగవతోత్తమా! బ్రహ్మతేజ!

స్వామీ! నన్నీ యర్ధరాత్రియందు బ్రాహ్మణవేషంబున రమ్మ
నుటకుఁ గతంబేమి?

చిదా—బాబా! నీ వాయుధపాణివై వచ్చితివా?

బాదూల్—ఎందులకు? నేనెవరినైన వధింపవలెనా? స్వామీ! మీరె
వ్వరోయిట వేషంబుననుండుటకుఁ గారణ బెద్దియో యెఱింగింపఁ
జేయఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడ.

చిదా—నేనెవరినైనది కతిపయదిసంబులలో మీకే తెలియఁగలదు.
అయినను నీ వడిగితివిగానఁ జెప్పెద వినుము.

ఉ॥ ఉత్తరహిందుదేశమున నుత్తమరాజకులోద్భవుండనై
చిత్తురురాజ్యరక్షణకుఁ జేయుచునుంటిని సాయమెంతయో
యిత్తరి నిట్టివేషమున నిచ్చటనుండగఁ గద్దుకారణం
బిత్తఱి జేయనున్న పని యెంతయు దుర్లభమాను మిత్రమా॥

కావున నేడెట్టి నేర్పూసరించితివేని మాప్రాణంబులపై న భారము
జోసి నీనుఁగొనఁజేసెను.

బాదూల్—ఏమో! మీరు క్షుత్రియులూ! అట్లయిన మీ కత్యంత
విధేయుఁడైన కార్యము నిర్వహించెదను.

చిదా—అట్లయిన ధైర్యంబవలంబించి నన్ను వెంబడించుము. ఈ
మాఱుమూలలన్నియుఁ గడచి గమ్యస్థానము సమీపించితిమి.
(తెరయై త్తబడును. పాడుగృహమునందు లక్ష్మణసింగు వసంత
భట్టు నిలుచుండియుండును.)

అయగుపక్షపదే మనకుఁ గావలసిన పాడుగృహము, నేను
'జయకాళి' యనునప్పుడు నీ ఖడ్గం బుపయోగించుము. అంత
వరకు దాచియుంచుము. నీ విచ్చట నుండుము. వారువచ్చిరే
మో చూచివచ్చెదను. (కొంచెము లోనికిఁబోయి మఱల నెప్పటి
స్థలంబునకువచ్చి) కుమారా! వా రిచ్చటనేయున్నారు. నేను
వారి సంభాషణంబును వినివచ్చెద. నీ విచ్చటనే యుండుము.

(అనికొంచెము ముందుకునేగి పొందియుండును.)

లక్ష్మణ—అయ్యా! వారింకను రాలేదు. కారణమేమైయుండును? నే
డొకవేళ వారు రాకుండురేమో. నిరర్థకముగా నన్నేలఁ దో
డ్డిని వచ్చితిరి?

వసం—కుమారా! వారువచ్చేడి కాలమైనది. బాదూల్ సింగి రేయి
మిమ్ముల నిర్మాణంబున సిద్ధుండై యున్నాడుగదా! వానిచే బడి
కుండ మెలఁకువగా నుండుడి. భయపడవలదు.

లక్ష్మణ—భయమా! సోచేరే గ త్తియున్నంతవఱకు నా కేమియు
భయములేదు. వీనుము.

కా! చేత! భద్రముఁ బూని ఘోరరిపులం జేకాకు నొందింపు, ని
ర్భీతిఁ దేవవిభుండు రుద్రుడు వడి విచ్చేసి నిల్వంగ, సరి
ప్రీతిఁ సంగరమందుఁ దూల్పఁ గలతే! పృథ్వీస్థలిఁ తిక్తులై
భీతిం జెందకు వారిజాప్తకులజాత పృథ్వీసురా! భీభత్సా!

వసం—కుమారా! వారు కుట్రలఁ జేయుటకు నిచ్చుటకైన వత్తురు
లేక యూరిబైటనుండు మామిడితోటకైనఁ బోదురు. అచటి
కేమయిన వెళ్ళియుండి రేమో.

లక్ష్మ—అట్లయిన మన మచ్చటికే పోవుదుము.

వసం—అట్లనే పోవచ్చునుగాని నాకొరకు సేవకుం డొక్కఁడు భావలయు.

వాఁడు వచ్చేనేమో చూచివచ్చెదను. (అని బైటికివచ్చును.)
చిదానందయోగి (బామాతోసింగుతో)

బాబా! బ్రాహ్మణుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు (ప్రక్కకు పోవుదము.
(అట్లు చేయుదురు.)

(ప్రవేశము—అనందుడు.)

వసం—అనందా! విశేషము లేమి? అన్నియు సిద్ధము జేసితివా?

అనం—అన్నియు సిద్ధముఁ జేసితిని. బండివాడును, శంకరుడును, తోట
యొద్ద నాయుధపాణులై తయారుగానున్నారు. ఇక్రవర్తియొద్ద
కుండి పొందునంగనాకుండు వచ్చియున్నాఁడు. మీ కెవ్వఁడో
యుత్తరములఁ దెచ్చినాఁడు. అతఁడు గోకులమఠములో జ్ఞానా
నందస్వామి యను జేత నున్నాఁడు.

వసం—మంచిది. ఉత్తరము లాతనియొద్దనే యుండ నిమ్ము. రేపు
చిత్తురునందలి వార్తలాలకించి యాతఁడు ద్వీలికి వచ్చును.

నీవు పొమ్ము. (లక్ష్మణసింగు కడకువచ్చి) కుమారా! వారు తోటలోనికి వచ్చిరట. మన మచ్చటికిపోదము. (అని ప్రక్క తేరలోనికి బోదురు.)

చిదా—కుమారా! వీ రూరిబైట తోటలోనికి బోవుచున్నవారు.మన ము పీరిని వెంబడించి పోదము. (అని యింకొక ప్రక్క తేరలోనికి బోదురు. చెట్లతెర వ్రాలును.)

(ప్రవేశము:— వసంతభట్టు, లక్ష్మణసింగు).

వసం—కుమారా! వారు వచ్చిరేమో చూచి వచ్చెదను. వారికంటఁ బడకుండ మీ రీ బుడిలో నెక్కుడు.(అని వెలుపలికి పోవును.)

లక్ష్మ—హా!దైవమా! నిశాసంచార మెన్నం డెరుంగిని నే నీ బ్రాహ్మణుని మాటలునమ్మి సహచరసమేతుడై యున్న సీతని వెంట నేకతంబ యేల వచ్చితిని? ఈతని రహస్యాలోచనలను జూడ సీతఁ డెద్దియేని కృత్రిమఁ దలపెట్టెనని స్పష్టమగుచున్నది.

(ప్రవేశము —వసంతభట్టు.)

లక్ష్మ—

చ! పరులు, మదీయమస్తమును: బంప.గ నుండే చక్రవర్తికి
సరగున నంచుఁ జెప్పి “తరుణంబున వారిని నేఁడె పట్టి భూ
వరునకు నప్పగింత” మని బాలకుడగ ననుఁ దెచ్చి చంప భూ
సుర! తలపెట్టితే యకట! సుతయు ద్రోహమటంచు నెంచవో!

వసం—నేను నిన్నిప్పుడు డిల్లీకి తైదీగాఁ గొంపోవుచున్నాను. నీవు పారుషము గల రాజపురుషుండ వైతివేని నిన్ను నీవు గాపాడు కొనుము. పారిపో నెంచితివా నీ ప్రాణంబులు దక్కవు. (అని కత్తి జఖిపించి లక్ష్మణసింగును మెడ బట్టుకొనును. వెంటనే

లక్ష్మణసింగును గత్తిడియును. బండినడువ సిద్ధంబైయుండును.
(అయుధపాణు లయివ శంకరుఁడు ఆనందుడు ప్రక్కన నుండును.)

చిదానందయోగి (తెఱలో)

చ॥ త్వరపడు మోకుమార ! మనబాలకు లక్ష్మణసింగు నిష్ఠభూ
సురుడు వసంతభట్టు మది సుంతయు జంకక డ్విల్కికొనరా
సరిఁ గొనిపోవుచుండె నిక సత్వర మా రసపుత్రుఁ గావుమా

బాదూల్ సింగు (తెఱలో)

చ॥ నిలునిలు మోదురాత్మ ! కడుసీచపథస్థుడ! బుద్ధిలేదె ? ని
శ్చలత వధింప నెంచితివె ? జంకక లక్ష్మణసింగు నిష్ఠ నిగ
(ప్రవేశించి)

బలి నిడు దీక్షపాణమునఁ బర్విడబోకు వసంతభట్టు ! స
త్కులమున నుద్భవించితివే! క్రూర! నిశాటుడ! బ్రాహ్మణాధమా!
(అని వసంతభట్టును దన్ని క్రిందబడవేయును. బండివాఁడును
సేవకులును బారిపోవుదురు.)

చిదా—

చ॥ కరుణ యొకింతలేక జయకాళి! ధరామరు జంపులూ వెనక
(బాదూల్ సింగు వసంతభట్టును జంపును.)

లక్ష్మణ— (బాదూల్ సింగుకడకు వచ్చి)

క॥ అవసీసురుడవో ! నరుడవో !

భువనములను నేలువిష్ణుమూర్తివో ! నాతో

చ్చివుడవో ! నాపాలిటిఁ ధా

తవో ! యిచ్చితివయ్య! ప్రాణదాసము నాకు॥

నేను కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా నిచ్చు నీ ఖడ్గరత్నంబును స్వీకరించుము. (అని బాదూల్ సింగునకు ఖడ్గంబిచ్చును)

బాదూల్—అయ్యా! నే నెవరైనది రేపు దర్బారునందు మీకే విశదంబగును. మీ రీ రేయి మాతో వచ్చి చిదానందయోగి మతంబున నిద్రించి రేపుక్షయంబున మీభవనంబున కేగుడు.

చిదా—(బాదూల్ సింగుకడకు వచ్చి) కుమారా! పాండు రంగనాథుండట, జ్ఞానానందస్వాములవా రనుపేర గోకుల మతంబున నున్నవాడట, వసంతభట్టునకుఁ చక్రవర్తియొద్ద నుండి యుత్తరంబు లెవ్వయో తెచ్చినాడట. మనము వానిని గూడ నిర్మూలించి లేఖల సంగ్రహించుదము.

(అందఱు నిష్క్రమము.)

పంచమరంగము.

లక్ష్మణసింగు మహారాజా దర్బారు.

(ప్రవేశము:— లక్ష్మణసింగు, భీమసింగు, ప్రతాపసింగు, జయసింగు, అజేయసింగు, దుర్గసింగు, సమరసింహుడు, సాగరసింహుడు.)

లక్ష్మణ— భీమసింగు మహారాజా! రసపుత్రశూరులారా! మనచిత్తూరు దుర్గంబుపైఁ జక్రవర్తి దండయాత్ర విషయమయి యథార్థ స్థితి నెఱుంగఁగోరి మిమ్ము సభకు రావించితిని. తద్విషయమై యావద్వృత్తాంతము నిన్నటిరాత్రి మాకు విశద మయినది. బాదూల్ సింగు గోరాసింగు లేలనో నేఁ డింకను రాకుండిరి. (ప్రవేశము):— గోరాసింగు, బాదూల్ సింగు, బంధితఁ డైన పాండురంగనాథుండు.)

గోరా—రాణాగారూ! భీమసింగుమహారాజా:

ఉ॥ ఎవ్వని సత్సక్తుండని గ్రహించియు. నుంచిరా కొల్వ నందు మీ
రెవ్వని వాక్సమత్కృతిని నెప్పుడు గొప్పగఁ జెప్పుచుందురో
యవ్వసుధామరాంకమున కాతుర కాధిపుఁ డంపు లేఖలా
రివ్వన జేస్తుచుం డితఁడు నిత్యము సంఘమువేషధారుడై!

ఈతఁడు పాండురంగనాథుం డట. చక్కవ. రికడ నుండి కొన్ని
యుత్తరములను దెచ్చి వసంతభట్టున కొసంగుటకు జ్ఞానానందులనా
రను పేరుతో గోకులమఠంబున నుండి నిన్న రేయి మాచే బట్టు
వడెను.

భీమ— (పాండురంగనాథుని జూచి) నీ విందుల కే మనియెదవు?

పాండు—అయ్యా! నేను మీ కెట్టి పృథ్విత్తరంబును జెప్పను. మీ
యిష్టము వచ్చినట్లుఁ జేయుదు.

భీమ— గోరాసింగీ! అయిన వీనిని దత్తతము తాణాకుఁబంపుము.
గోరాసింగీ! వసంతభట్టివాఁ డనుటకు సందియము బాడము
చున్నది.

గోరా— మహారాజా! ఆవసంతభట్టింఁతటివాఁడనుట కీయుత్తరంబులే
సాక్ష్యంబులు. (అని యుత్తరము లిచ్చును.)

భీమ— (ఉత్తరమును బుచ్చుకొని) పతాపసింగీ! యియ్యత్తరముఁ
జదువుము.

పతాప— (ఉత్తరముఁ బుచ్చుకొని)

డిల్లీ షాదుషా యల్లాయుద్దీనుఁడు ప్రియ మిత్రుండగు వసంత
భట్టునకు వ్రాయుసంగతులు. నాడు నీతో నేనుకపటకలహము
గల్గించుకొని నిన్నుఁ జెఱిసాలయందుఁగి నులుల విముక్తుని

జేయు టాదిఁగాఁగలుగు విషయము లింతవరకు నేరికినిఁదెలియ
ను. నీపురాజపుత్రులయొద్ద. జేరి వారి నెఱ్ఱెన. గను బ్రాముటకు
సకలప్రయత్నంబుల జేయు చున్నానని చారులచే విని చాల
సంతోషించినాను. మఱియు జిహ్వాదుండయ్యారవిషయ మై
యసత్యంబనివారికి నెక్కి చెప్పి వారలెరుఁదియుండు నట్లొనగ్గ
వలయు నీపు లక్ష్మణసింగురాజును మోసపుచ్చి డిల్లీకిఁజేదీ
గాఁ గీసికొనివచ్చుటకు నుద్యమించుచుంటివని దెలిసినది. సాధ్య
మైనంతవర కాతనిని జీవముతోనే తీసికొని రావలయు.

ఇట్లు సీమిత్తుడు,
అల్లాయుద్దీనుడు.

లక్ష్మ— భీమసింగుమహారాజా! రసపుత్రశూరులారా ! వసంతభట్టు
మనకొల్వనఁ బలుటక్కర్చియై వర్తించు కతన మన మాతండ్రి
ట్టివాడని గ, హింపలేకయుంటిమిగాని నిన్నరాత్రి

నీ“చుర్కార్లుడగుచు బాచూలుసింగిట కొంద

జీనిఁ గూడు గుట్రికై యనిశ”మంచు

“నిన్ను ద్రొంచియుఁ దల క్రొన్ననఁ జక్కన

ర్తిని బంపుదురు కానుకగ”ననుచు

నన్నుఁగొంపోయి యానశిరేయి నెక్కనిఁ

జెఱఁబట్టి డిల్లీకినరుగఁ గోరి

శకటంబు వెక్కించి సరగునఁ గొంపోవ

సాగుచోఁగ త్తి హస్తమున. బూని

తే! గీ! నేను దప్పించుకొనఁ బ్రయత్నించునపుడు

నాదుప్రాణంబు లపహరింపం గడంగ

ఖడ్గ మెత్తిన యంతలో ఘనుఁ డొకండు

వచ్చి యాతనిఁ జంపి కాపాడె నన్ను

అట్లు నాకు ప్రాణదానం బాసంగిన మహాత్ముఁ డెవ్వఁడోగదా!
బాదూల్—(లేచి)

ఉ॥ మోస మొనర్చి మిమ్ముఁ గొనిపోవఁగడంగిన బ్రాహ్మణాధముఁ
భూసుర వేషధారి నఱు సోని ఎయంబున దర్పి మొప్పఁగా
గాసిల. జేసి కత్తికెరఁగా నెనఁరించినవాడ నేనె మీ
రాసమయంబునం దొసఁగి నట్టి కృపాణ మిదే ధరాధిపా॥

భీమ—(లేచి, బాదూల్ సింగును గొని లించుకొని)

శా॥ నానాభంగుల. గన్ను బ్రామి, మనరాణాగారిని బట్టి యా
భూనాథాధముపాలి కంపి కడు సమ్మోదుంబుఁ జేకూర్పఁగా
హీనాత్మం దిలపెట్టి నట్టిఖలు నాపుష్కీసురుం జంపి, యీ
రాణావంశము నిల్వఁ బెట్టిశె కుమారా! నీవు శౌర్యోద్ధతి॥
అని తనచేతిలోని హఠ మతని మెడలో వేయును.

అత్తు—భీమసింగుమహారాజా! సభికులారా! ఈయత్తరంబులను బట్టి
విచారించి తప్పక యల్లాయుద్ధీనుండు మన చిత్తూరుదుర్గంబుపై
దాడివెడలుట నిశ్చయ మని దోచుచున్నది. దీనికి దగు ప్రతి
కృత్యం బేమై యుండును?

భీమ—అత్తుణసింజీ! ప్రతికృత్యం బేమియున్నది? తురుష్క నాథుండు మన
దుర్గలక్ష్మిని నశపఱచుకొన నసమర్థుండగునట్లు దుర్గపరి వేష్టితం
బగు పరిఖలను శత్రుహృచ్చేదనంబు లగునట్లొనర్పవలయు.
గోపురప్రాకారాట్టాలకంబులను బ్రతిపక్షునిచ్చేదితంబులగునట్లు
బలపఱచవలయును. చతురంగబలంబుల నెల్లను యుద్ధంబున
కాయ తృపఱచవలయును.

గోరా—రాణాగారూ! ఆ యల్లాయుద్ధీనుండు సకల సైన్యసంధాన
సమేతుండై

సీ॥ గగనప్రచుఁచితాగ్రసమేత ధాత్రీధ

రముల నిస్కీలి ప్రయాసమున దాటి

క్రాగసత్వవిహార ఘోరమా దుర్గమా

రిణ్యభూములను ధైర్యమున దాటి

భీష్మధ్వజహస్తోభకరాంబుధితుల్య

కూలంకషము లరలీల దాటి

శ్రీనా తపవ్యాప్తదీప్త విస్తీర్ణనై

కత తిలంబుల మహాగ్రతను దాటి;

శే. సీ॥ అపరదుస్సాధ్యమైన దుర్గమును నిశిత

ఘోరిత ప్రవిద్యా ప్రదక్షు లగు రసకు

హారమాశ్మభూమి యగు చిత్తూరుదుర్గ

రాజమును ముట్టడింప నున్నటు సు నిజము॥

జరుసిండు—ధాత్రీధవాగ్రణీ! గోరాసింగు నిశ్చయించిన విధంబున

నా తురుష్కనాథుండు చిత్తూరుదుర్గంబును ముట్టడింప ననమ

గ్గుడను మాట నిక్కువగు. కాక యాతఁడు మార్గమధ్యాగ

తాబులై యనితరోపాయసాధ్యంబు లగు నాటంకంబులను ల

క్ర్యముజేయక దాడి వెడలినయెడల మొట్టమొదట రాజపుత్ర

స్థానంబున కీశాన్యప్రదేశ సంతక్షణకరంబు లగు “నాలివార్

భర్తపురి” దుర్గంబుల గడచికదా రావలయును.

ప్రతాప—రసపుత్రత్మోతలాధ్యక్షాగ్రణీ! రిపుక్షోణీశుం డగు నల్లాయుధ్దీ
నుండు.

మ॥ సకలారణ్యవదీమహే-ధరభయాశ్చర్యప్రదక్షోణి ను

త్సుక మొప్పారంగ దాటి దేవగిరినాథుం డేలు దుర్గంబు భం

గ కృతంబుం దగఁ జేసి నింక మనదుర్గశ్రేష్ఠముం బట్ట పై

నిక సంఘంబులతోడ దాడి వెడలు నిక్కుమ్ము ముమ్మాటికి॥

సమరసింహుడు—భూధవచంద్రమా! ప్రతాపసింగు వాక్కువైనట్లీతం జాల్వారు భర్తపురి దుర్గంబులఁ జయించినను, వీరాధిపీర వాస్తవ్య పాత్రంబులగు జయపురి ధోల్ పురి దుర్గరాజంబుల స్వాధీనం బొనరించుకొని ప్రాణములతో నచ్చుట యసత్యము.

దుర్గసింగు— రాజాగ్రంథ!

సీ॥ వడి దేవగిరికోట స్వాధీన మొనరించు

కొన గడంగు సప్తప కొంతసేన

శిల్పీనగరముపై ఓకొన్న మొగలాయి

కోట జయించుచో కొంతసేన

తనపైన దిరుగఁబడిన తురుష్కులఘోర

సంతతు లడచుచో కొంతసేన

అవనిధవులను బాదాకాంతలను జేయుఁ

గోరి జయించుచో కొంతసేన

తే॥ గీ॥ ఇట్లు నిజసైన్యసంఘంబు లెల్ల సంగ

రంబు లందునఁ గోల్పోయి డంబుదక్కి

దుర్బలుండైన తురకనాథుండు పేగ

వచ్చి చిత్తూరు ముట్టజింపఁ గలఁడె?

సాగరసింహుడు—భూపాలనూడామణీ! రణనిహితశేషంబులగుస్వల్పసైన్యంబులతో నల్లాయుధ్విచుండు స్వశక్తి పరశక్తుల గ్రహింపక ధైర్యంబునఁ జిత్తూరుదుర్గంబుపై దాడిపెడలుట ముమ్మాటికి నసత్యంబు. అట్లుగాక యతఁడు మార్గమధ్యంబు నుండి దుస్తరకార్యంబుల నెల్ల నిర్వహించుకొనియో లేక శైలారణ్య నదీ ప్రదేశంబుల దాటియో కొంతవఱ కేతెంచిననుచిత్తూరునకు తరంబున నుండు ఫీతభూమిని గడచి రావలయును. అచ్చటి దుర్గంబులఁ జయించుట కల్ల అట్లుగాక యతండారావలీపర్వత

హుక్తికిని బీతప్రదేశంబునకు మధ్యనుండు గిరిగహనమార్గం
బులనుంకిరా నుకించినఁ దత్ప్రాంతవాస్తవ్యులగుభిల్లవర్గ బుల
నిర్మూలించి నచ్చుట దుర్లభంబు.

బాదూల్ — ఊోతలాధిపా !

శా॥ అశ్విణోగ్రతరప్రతాపమున జన్మత్కృతలంబును శ
త్రుత్తోణిభవగర్వభంజనసమర్థుల్ సూర్యపశోద్భవా
ధ్యక్షశ్రేణి యటంచు స్లేచ్ఛవసుధాధత్యులడెఱుంగు గదా
కతుంబూనియు నాత ఊం మనదుర్గప్రాంతముం జేయనే॥

ఒకవేళ నామూర్ఖుం పత్యాశాయ త్తచిత్తుండై చిత్తురుదుర్గం
బును ముట్టించినను దురుష్కపై నికులు

సీ॥ జలరాశితుల్యమై శత్రుహృద్భేద్యమై
పొంగారుపదిఖను బూష్పం గలరె?

యతివిశాలంబు లై యభంకిషంబుకొ
ప్రాకారములను గూల్చి గలరొక్కొ?

బుధజననిర్మిత భూమ్యంతర రహస్య
మార్గంబులను గ్రహింపగల రొక్కొ?

ప్రజ్వలెల్లు రసపుత్ర శరాగ్నియందు భ
స్మిభూతములుగాక చెలరె గలరె?

తే॥ గీ॥ కాన భయ మేల మన కింతః గ్రాలుసుతులఁ
గనదె చిత్తురుపురలక్ష్మి? కిదనమునకు
సర్వసిద్ధులమై శత్రుపై న్యసంఘ
ములను గెల్వంగ యత్నముల్ సలుపవలయు॥

అజేయసింగు:—

రాజేంద్రా! బాదూల్ సింగు చెప్పిన ప్రకార మా యల్లాయు
దీనుడు మనపై దాడి పెడల కుండుట యసత్యంబు. ఒకవేళ నాహసించి

వచ్చినను మన దుర్గంబును స్వాధీనపఱచుకొనునని కలలోఁజేపఁ
దలంప వలదు.

(ప్రవేశము-చిదానందయోగి)

చిదా—మహారాజాగారూ! భీమసింగుమహారాజుగారు! రాజపుత్ర
యోధులారా!

చం॥ బవరము డాయ వచ్చె యిపువాణితరంగము లేకమై మహా
రవమున నచ్చుచుండె నితఁ బ్రజ్ఞలు పల్కుటకాదు వారి నా
పవశమె మీర లివ్వెడిని వ్యర్థులకై వడి మిన్నకుండిన
సవరకుఁ జేటుకాలమునఁ పులిలు వారలు నిష్ఫలంబుగఁ॥

మ॥ (పంచపాది)

కరవాలంబును జేతఁ బట్టినది సంగ్రామస్థలిక దోర్బలా
కరులౌ శత్రుల రూపుమాపుటకు నై కాదే విచారింపగఁ
ధరణీపాలురు దేశనక్షత్రము ముక్ సంగ్రామరంగంబు లం
దురకాశశుల నోడఁజేసి జయము బొందంగి లే దొక్కొ— మీ
కరవాలంబులు రిత్తబుచ్చి యిపులఁ ఖండించలే లేలొకో॥

మీర లందఱును సమరసిద్ధులై యుండవలయును. చక్కనర్థి
సకల సైన్యంబులతోఁ జక్షురుపై దాడివెడలి నాఁడు.

(ప్రవేశము-సేనకుడు)

మహారాజా! ఎవడో తురకవాఁడొకఁడు వచ్చియున్నాఁడు.
భీమ—తురకవాఁడు వచ్చియుండెనా? త్వరలో నాతనిఁగొనిరమ్ము.

(ప్రవేశము-తురకవాఁడు.)

తురక—భీమసింగు మహారాజా! అల్లాయుద్ధీను ఘాదుషాగారు
మీతోఁ గొన్నిమాటలు జెప్పు మని నన్ను బంపెను.

భీమ—మంచిది. అయిన వారిప్పు డెచ్చట నున్నారు.

తురక—ఈపురికి సుమారు పదునైదు క్రోసుల దూరంబులో నున్న వారు.

భీమ—రసపుత్రశూరులారా! వింటిరా యల్లాయుద్ధీనుండు మనపై దాడివెడలి వచ్చినాడట.

గోరాసింగు—రాజేంద్రా! యల్లాయుద్ధీనుం డశేషనైస్యసమేతుండై రావించు.

సీ॥ రిపునైస్యరక్త వార్షిధియగుడు దగణినై

రిప్యస నే సంచరించు వాడ

పంచ మహాపాపపంతులౌ రిపులను

దిండధరుడనై చెండు వాడ

బ్రతిపడుకొలసన్నవాతములను బ

క్షీమగ్నిడనై వధియించు వాడ

గతినానాతనాతగా ధాంధకారంబు

భానుడ నైరూపు బాపువాడ

తే॥ గీ॥ సుధియంబేల నిశితశస్త్రము బూని

శాస్త్రవాసికములు భయాశ్చర్య చిత్తు

లై నిజాయుధముల వీడి యతిరయమున

బాణపోవంగి జేతునే బార్ధి వేంద్ర॥

జయసింగు—క్షోభవేంద్రా! రిపుక్షాతలాధ్యక్షాధముండైన యల్లా

యుద్ధీనుండు సకలాక్షాహినీ సమేతుండై బెదురులేకదనంబున

కిరుచెరించు. రాజపుత్రయోధవీరులచే రువ్వంబడిన శిలాప్ర

వర్ష ఘాతంబులనుండియు శరాగ్నిజ్వాలలనుండియు బ్రతికి

యుండినగాదా దుర్గంబును స్వాధీనంబొనరించుకొనుట!

ప్రతాప—ధరాతలాధిపా! తురుష్క-నాథుడు యవన, పారశీక, తు
రుష్క, మైచ్చ సేనలతోఁ గోటను ముట్టజింప నిండు. నేను
మత్తెన్యసమేతుండ నై

క॥ అక్షీణబలంబున జ

న్యత్రోఁతలంబు నామ ననివర్తములన్

శిక్షితులను జేసెద నిట

లాక్షుని వలె నుగ్రమూర్తి నై సత్వరమే.

సమరసింహుడు—రాజాగ్రణీ! తురుష్కాధిపుడు సరగున నరుదేరు
నుగా! తురుష్కులు చంద్రధ్వజులని యాచంద్రుడు సహ
యభూతుడై సంగరంబునకు విచ్చేసినను సకే నిస్త్రుద్రప్ర
తాపంబున నాచంద్రధ్వజులను జంద్రసమేతంబుగాఁ బరా
భూతులఁ జేసెదను.

దుర్గసింగు—రాజపుత్రాధిపా! తురుష్క-నాథుడు యుద్ధంబునకు
రానిండు.

ఉ॥ బాకునఁ గుమ్మెదన్ రిపుల వ్రచ్చెద మత్కరవాలధారఁ బ
ద్మాశర మందు మత్తగజ మాతురతం బశి వే మృణాళముల్
భీకరలీలఁ దుండములఁ బ్రీతిని జేయు గతిం దురుష్కులన్
డీకొని మస్తముల్ దునిమి నేఁ జిరియించెద సంగరంబునన్॥

సాగరసింహుడు—రాజపుత్రాధిపాగ్రణీ! తురుష్క-సైన్యవార్ధిత
రంగంబు లేకమై చిత్తురుపై పొరలి రానిండు. నిముషమా
త్రంబున మత్ప్రతాపభీకర ప్రభాకీలలచేఁ దురుష్క-సైన్య
ప్రవాతంబును నామమాత్రావశేషం బొనరించెద.

బాదూల్—రాజపుత్రభూపాలచూడామణీ! ముష్క-రాధ్యతుం డగు
నాతురుష్క-క్షీతిలధ్యతుండు స్వపక్షవిపక్షప్రతాపదక్షతా

భేదగుబ్రహ్మింపక సుక్షాత్రియానీకంబులపైఁ గఱుం బూని సక
లాక్షాహిణీసమేతుండై జన్మతోఁగీస్థలంబునఁ బ్రత్యక్షంబు
గానిండు.

సీ॥ దుర్మార్గమతులైన తురకాధములఁ బట్టి
సింహంబు గై వడిఁ బట్టువాడ
రణకుతూహలుకా తురకపై న్యముల యందు
జచ్చర పిడుగువై చెలఁగు వాడ
భోరున నెదురై నముష్కరాధము లందు
బ్రహ్మయానలము భంగి గులు వాడ
మృత్యుదేవతఁబోలె మ్రేచ్చపై నికు లందఁ
జేరి దిగ్భ్రమ మునిఁ జేయువాడ

తే॥ గీ॥ కదనకేళిని నిశిత ఖడ్గమునుబూని
శైవబడి రిపుల మస్తముల్ ద్రెళ్ళవేసి
సంగరాంబుధి నీదియు భంగపఱుతు
పాదుపా భీతచిత్తుడై పవ్వడంగ!

అజితసింగు— నృపాలతిలకమా ! శాస్త్రవానీకంబులు చిహ్నమును
ముట్టించిన నేమి? ద్వాదశార్కులంబోలుమాభ్రాతృద్వాదశ
ప్రభాకీలఁబడి శత్రుకుమాధీశుండు మఱుఁబ్రతికివచ్చినగదా
దుర్గలక్ష్మిని స్వాధీనం బొనర్చుకొనుట!

చిదానందయోగి— రసపుత్ర భూమండలాధిపా! యా తురుష్కశుం
డాలంబులు మండితాఖండభూతులగు ప్రచండమార్తాండనం
శోధ్యులపై దండువెడలిననేమి ?

సీ॥ రణవనీధిని గోరాసింగ మార్చిన

యవనమదేధంబు లవనిఁ బడవె ?

బాదూల్ కరింద్రంబు ప్రభవభూమిని జూచ్చు

దురకమృణాళముల్ దూలిపోవె ?

దుర్గశాస్త్రాలంబు దురమునఁ జెల రేగఁ

బాంధిక మృగముల్ బరుగు లిడవె ?

ఉగ్రోహతాపసూర్యుని శరాన్ని నెట్లుచ్చు

నై న్యశలభతతుల్ సమసి పోవె ?

శే॥ గీ॥ చక్రవర్తియెగాదు భూచక్ర మేలు

కమలనాభుడు వచ్చి సంగరమొనర్చు

భంగఁబుత్తురుమీర లెభ్యంగి చక్ర

వర్తి చిత్తురు దుర్గంబు బట్టంగలడు ?

భీమ— (తురుష్కుని వంకఁ దిరిగి) తురుష్కునాయకా ! అల్లాయుద్ధీ
నుండేమని చెప్పమనెను ?

తురక— మహారాజా ! చక్రవర్తి గారు మీతో నిట్లు జెప్పమనెను.

“ ఏల మీరు వృథాజనవిनाశముఁ జేసికొనెదరు ? మాకు బాదా
క్రాంతిలై కప్పము నిచ్చునట్లొడంబడిరేని దుర్గంబును ముట్ట
డింపకయే పోవుదుము. అట్లొడంబడరేని మీ దుర్గంబును
నిర్మూలించి మహారాష్ట్రులను బోలె మిమ్ముఁబాదాక్రాంతిలఁ
జేసికొనెదను. ”

భీమ— (కోపముతో) ఏమీ ! చక్రవర్తికిఁ బాదాక్రాంతిఁడను
గానలెనుగా ?

సీ॥ ప్రళయదావాసల జ్వాలావృతోగ్రసం

గ్రామసంచార శంకరనిభుండ

దారుణారాతి ఘోరారణ్యసముద్రగ్ర

పటుతరచటుల వైశ్యానరుండ

సమరకాంతారసంచర భీకరారి మ

త్రేభసహార సింహేంద్రనిభుడ
సమదగర్వోన్మత్త శాత్రవకుంభినీ

ధరగర్వభంజన సురసకుండ

తే॥ గీ॥ నిట్టి రవికులశ్రేష్ఠుడ, గట్టడి యగు

తురకనాశున కోడి చిత్తూరు నందు

మానభనమును గోల్పోయి హీనమతిని

కప్పమును గట్టువాడ నా యొప్పినముగ ॥

అల్లాయుద్దీనుండు మద్యపానమదమాంసప్రమత్తుడై

సీ॥ సుక్షుత్రియులు తాను జల్కనగా, జూచు

పుడమి వేలుపులంచు మురసినాడ్డా

మాతోడ రణకేసి మానినీమణులతో

సరసమాడుట యంచు నరసినాడ్డా

మారణభేరుల భూరిశబ్దంబులు

వాద్యంబు లని పొరబాటు వడెనా

మాకోట, బట్టుట మఱి దేవగిరికోట,

బట్టుట, యంచు విభ్రమమువడెను;

తే॥ గీ॥ దర్పమున, జిహ్వా కోటపై దాడివెడల

గడగి వచ్చునో పొడగనుగాత మత్ప్ర

తాపభీకరశౌర్యాన్ని దశదిశలను

బ్రజ్వలిల్లంగ వేగమే భండనమున!

తురుష్క—అయ్యా! ఏల యీప్రల్లదంబులు! తురుష్కనాథుం

డమితకోపస్వభావుండై వచ్చిన వారింప మీరసమర్థులు. నా

మాట లాలించి యాతనితో సంధియొనరించుకొనుడు.

భీమ— తురుష్కనాథుండు రాసి! పురహరగరుడగమనసరసీరుహ

సనుసురవరామర ప్రభువు లందఱు దురమున కరుధేరసి!

ఉ॥ దారుణఖడ్గరత్నముల దాల్చి రయంబున మేన నెత్తురుల్
పాటుచు నున్నమట్టునకు భంజనభూమిని బోరునార లే
తీరున భీతచిత్తులయి తేజమువీడి నిరాశబూని చి
త్తూరుపురంబునఁ గిపుల దూరగ నిత్తురొ రాజపుత్రకుల్.

నీవు మీసాదుషాతో నిద్రియే చెప్పము.

తురక—చిత్తము. (నిష్క్రమము)

భీమ— పతంగవరకులనీరులారా! మీమీవిక్రమములఁ జూపబోవు
సమయం బాసన్నం బయినది.

సీ॥ ఎన్నెన్నోపున్నెంబు లేర్పడఁజేసి యే

పుణ్యసీమను మీరుబుట్టినారో ?

నేతోత్సవమొనర్చు గోత్రమహారణ్య

పుణ్యసదులకు నెద్ది పుట్టినిల్లు ?

సకలకళాధాము లకలంకముగఁ గాంచ

నేభూమినోము శలించె మించి ?

యెల్ల సస్యంబులఁ గొల్లలఁగా నిడి

యేమాతమిమ్ము బోషించుచుండె ?

తే॥ గీ॥ అట్టి రసపుత్రభూమి హితార్థ మాజఁ

గఱకుతుగకలతోఁ బోలి త్వలైగతిని

బాటద్రోలియు స్వాతంత్ర్యపరులగుటకు

సాయశక్తులఁ గడగుడి శౌర్యమొప్పు!

మఱియు

కం॥ చిత్తూరు రాజ్యలక్ష్మినిఁ

జత్తమునం దిడియు దురముఁ జేయుడుమీరల్

బిత్తరి పాతకుడి మదో

నృత్తులఁ దుగ కాధములను మాహ్మో-ను పేళాన్.

గోరా—

ఉ॥ ఆరయ దోయజాప్తకుల ము దుదయించియు నెల్లవిద్యలన్
నేరిచి సుప్రతాపగుణసేరధులంచును బేరునొంది చి
త్తూరురమాహితార్థ మయి భూర్తులమై తలలూజిపోయిసన్
బోరుదు మయ్య మొండెములఁ బూని రణంబున భూధ వేంద్రమా॥

బాదూల్— రాజేంద్రా!

ఉ॥ చచ్చిన యుద్ధమందా బడిచచ్చట యుండెను లేక మైచ్చులన్
వచ్చుఁ గడంగి సత్వరమె పాటగి దోలుట నొండెగాని పె
న్నిచ్చియుఁ బాటువారమె ! మహేశ్వరు ధీరత శూలవానియై
వచ్చిన, దేశరక్షణకు పారుషకీర్తులు రిత్తబుత్తుమే?॥

భీమ— గోరాసింగీ ! నీవు సర్వసైన్యంబులను యుద్ధంబునకు సిద్ధ
ము జేయము. సభికులారా ! కాల మత్రికమించినది. ఇంక
గొల్వు ముగిలము.





ర స పు త్ర క ద న ము.



తృ తీ యాంకము.

—* ప్రథమరంగము. చిహ్నారూకొట ముట్టడి *—

(ప్రవేశము) కొటపైని రసపుత్రపీరులు-కింద తురుష్కుసేనలు:—

(ప్రవేశము) రహినూనుఖాను, అల్లాయుద్ధీనుడు:—

రహి—మహాప్రభూ ! రసపుత్రపీరుల జయించి దుర్గమును వశపఱచుకొనుట దుష్కరము. రాజపుత్రయోధులచే బ్రయోగింపఁబడిన తాతిగుండ్లవలనను, బాణముల వలనను, సలసలకాగుచున్న సూనెవలనను మనసైన్యము మూఁడుపాళ్ళు సమసినది. ఇంకొక్కపాలు మిగిలియున్నది. సైన్యములన్నియుఁ గూడి యారునెలలనుంచి ప్రయత్నించినను కొటను బట్టుకొననసమర్థులయినవి. ఇప్పుడు కొద్దిసైన్యముతోఁ గోటను బట్టుటకల్ల. కావున మఱి మనడిల్లీకి బోవుట యుక్తము.

అల్లా—అరెరే! ముట్టడిమాని పోవుదమా? ఎంతమాట లాడితివి? వ్యర్థముగా వచ్చినదారిని మఱి పోయిన బాగుడను కావున నీవా రసపుత్రులపాలి కరిగి పద్మినీదేవిని జక్రనర్తకి నర్పించిన కొటముట్టడి మానిపోవునని చెప్పుము.

రహి—వా రందుల కంగీకరించకున్న

అల్లా—పోసి యాపె నెక్కసారి చూపించినను సరే. ముట్టడి మాని పోవు నని చెప్పుము.

రహి—అందులకు సంగీకరించనివో

అల్లా—దాని కయ్యుపడిలేని కోటను బాడొనర్చి వారి స్వతంత్రతఁ జేకొను ననిఁ జెప్పుము.

(రహిమాన్, అల్లాయుద్దీన్, తురుష్కునైస్యము నిష్క్రమము.)

(ప్రవేశము) భీమసింగు, గోరాసింగు, బాదూల్ సింగు, ప్రతాపసింగు, డుర్గసింగు, జయసింగు, సమరసింహుఁడు, అజేయసింగు, సాగరసింగు.

భీమ—గోరాసింగీ! తురుష్కునైస్యములు కోటముట్టడి మానుటకుఁ గిత్తంబేమి?

గోరా—మహారాజా! కారణం బేమియుండును. మనధాటికి నోర్వఁ జాలకయే.

(ప్రవేశము సేవకుండు.)

మహారాజా! యెవరో తురళవాఁడు మీకు సందేశంబుఁ దెచ్చి నాఁడు.

భీమ—ఏమీ! తురుష్కుండు సందేశముఁ దెచ్చినాఁడా! సత్వర మాతనిఁ దోడ్కొనిరమ్ము.

(సేవకు డు నిష్క్రమము)

(ప్రవేశము) రహిమానుఖాను భీమసింగునకు సలా మొనరించి

రహి—భీమసింగు మహారాజా! అల్లాయుద్దీను చక్రివర్తిగారు మీకు రాయభంగిముఁ బంపినారు.

భీమ—ఏమీ! చక్రివర్తి రాయభారంబుఁ బంపెనుగా!

గోరా—అవు నాతని కంపన జుట్టును, నందకుండిన గొళ్ళునుగదా.

ప్రతా—ఇంతటి పౌరుషవంతుడైన యాతండు దుర్గంబును ముట్టడిం పనేల?

దుర్గ—ముట్టడింపకేమి! యాతనికి మనోగర్వాంధకారము కన్నుల
తెగదట్టినది గదా.

బాదూల్—ఆకుటిలుండు సరియైనరాయభారము: బంపునని నాకుఁ
దోచదు.

జయ—ఆ మూర్ఖనిచర్య యిదియే కాబోలు. మిన్నుమన్నెఱుంగక
కొన్న సత్రపులపై వచ్చుటయు నానిని జయింప సశక్తుడైన
రాయభారంబులఁ బంపుటయు.

సమర్థ—సంగరకాలమధ్యంబున రాయభారులఁ బంపుట శూరజన
లక్షణంబని యాతఁ డెంచియుండును.

అజేయ—కాకున్న దురుష్కులేడ! రసపుత్రుల జయించు టేడ!

సాగర—పాపమాబుద్ధిపీనుఁడు దురాశయాభద్రాయకంబని యెఱుంగ
లేదు కాబోలు.

భీమ—గసపుత్రపీనుఁడా! యేల మీ నీవృధాభాషణములు. రాయ
భారం బేమని పంపెనో తెలుసుకొందము. (రహిమాను' వంక
తిరిగి) మీచక్రవర్తిరాయభారం బేమని పంపెను?

రహి—మహారాజా! తనకు మీపయి నేమియు ద్వేషములే దనియుఁ
బద్ధిసిద్ధిని దన కర్పించినఁ గోటముట్టడి మాని పోవువాడ
ననియు

భీమ—(క్రోధముతో)

శా॥ ఓరీ! మ్లేచ్ఛకులాబ్ధిబాడబమ! గర్వోన్మత్త సప్రాప్త! దు
ర్వారోగ్రప్రకటప్రతాపవిభు భార్యారత్నముం గోరెఁగా?|
మీరాజాధమచక్రివర్తి; పురలక్ష్మిం బట్ట నుంకించియున్
భీరాత్ముం డయి రాజపుత్రుల శరాగ్నిం దవ్తుడౌ టాప్పునే?||

గోరా—ఉ॥ కారులుగూయసాగితివిగా? తురకాధమ! దుర్మదాంభుడ
 వీరపతివ్రతామఃని వెంబడి చేకొని పోన నెంచనే?
 ధీరత నిట్టి వార్తలను చెచ్చితే? వానికిఁగాదు, నీకునే,
 గోరి మొసంగుచుంటి నిదె కొన్ను ముదంబున మృత్యుకన్యకన్॥
 జయ—ఓరీ కలుషభాషణ! నీనాలుకను వేచుచీకలుగా నఱికినను
 బాపంబులేదు సుమా.

ప్రతా—కం॥ ఏలా దుర్మతి! వచ్చితి
 వీలాటి కఠోరవార్త లియ్యెడఁ జెప్పన్?
 జాలు నిక నిన్ను మత్కర
 వాలాబున భూవనితకు బలినిత్తు వెనక॥
 సమర—రాజా! సాశయంబేల? ఈమర్మాన్ని గతప్రాణునిఁజేసెదను.
 దుర్గ—కం॥ భయ మొక్కింతయు లేకయె
 రయమున నీవార్తి నిటుల రాఁ చెచ్చితే! ని
 న్ను యమునిఁ జేర్తు నిపుడు సం
 దియ వికఁ బడబోకు దుర్మతీ మూఢాత్మా॥
 అజేయసింగ్—ఇంకను నీని బ్రాణములతోనుంచితిరా?
 బాదూల్—

శా! హిందూ రాజ్యరమాలలామసుతులన్, పేయంబుగా దాస్య మం
 దుందృప్తింబడఁద్రోసి దుష్కృతములన్ భూర్తుండునై చేయు నా
 నిందాన్వితంబు తురుష్కనాథుకడ దుర్నితండువై చేరి యీ
 సందేశంబును చెచ్చినాడవుర? నీచా! కాలుని జేర్తునిన్॥

సాగర—ఒకవేళ నారాజ్యాంధకారుం డిట్టి కుటిలసందేశంబుఁ బంపి
 నందులకేమి గాని, తగుదునని ధైర్యంబునఁ చెచ్చిన సీతల వేయి
 వ్రక్కలఁ జేయకుండుట యిత్తటిదోషంబని; నిశ్చయంబైనది.

భీమ— ఉ॥ దుర్గము బట్టనెంచెగద దోర్బలశాలునిభంగి బాంగి స
 న్దార్గధురీణులైన మము మాల్గొని దుర్గముఁ బట్టలేడె? దు
 ర్మార్గుడు, చక్రవర్తి; పలుమాటలించెలనుపొమ్ముపొమ్ము నిన్
 దుర్గతి పాటొనర్చినను దోసముగల్గును మాతనాటచే॥
 శూరాగ్రేసరులారా! మనమితనిదూషించవలసినదేమియున్నది
 ఈతండు తనసేవకాధర్మం బనుసరించినాడు. (రహిమానుపం
 కదిరిగి) రాయభారము సవిస్తరిముగాఁ జెప్పము.

రహి—మహారాజా! అందులకు మీరంగీకరింపనిచో మీదుర్గంబును
 భగ్గుం బొనరించువాడనని చెప్పమనెను.

భీమ— నీవు మీచక్రవర్తి కుమార్తెను పసికొని పోయి, యిద్విధంబునఁ
 జెప్పము.

నీ అజస్రమరణంబు నాహనకేళియే
 యన్నపానములు మా కగునటనుము
 దుష్టులశిక్షించి శిష్టులగాచుతే
 సీతకంకణము ముంజేఱి కనుము
 మానాభిమానము ల్ మాతాపితలుపౌరు
 షము ధైర్యమును సహజంబులనుము
 నిత్యసత్యముమాకు నియమంబుధర్మమే
 మార్గంబు క్రూర దుర్మార్గ యనుము
 తే॥ గీ॥ మానవంతుడైన యెడల మాటలుడిగి
 కత్తి బట్టియు మాతోడఁ గదనమందుఁ
 బోలి యశమును గొంచు మోమూర్ఖుచిత్త
 మ్మేచ్చకులపాంసనాధమ! తుచ్చ! యనుము॥

రహి— మహారాజా! యింకొక సంగతి కద్దు. అట్లుగాక మీరాపె
 న్నాతనికీఁ జూపించిననుసరే యుతాడు కోటమట్టడి మానభో

పును, అందులకు సంగీకరింపజేసి మీకోటను నిర్మూలించుట
నిశ్చయము.

భీమ — రసపుత్రశూరులారా! యిందులకు మీ కేమనియెదరు?
గోరా — ఇందుల కాపె యనుకూలించినసఁజే

జము — ఆమె యందుల కంగీకరించుటకల్గ

ప్రతా — ఆపతివ్రతాశిరోమణి తనపవిత్రగాత్రమును తురుష్కు
ధాత్రీధపునకిఁ జూపు ననుమాట యసత్యము.

సమర — ఆమె యాకృత్యంబున కాయత్తపషునని కలలో నైనదలం
పవలదు.

దుర్గ — ఆపవిత్రచరిత్రయేడ! యీముష్కరాధము. కిఁ దనదివ్యసుం
దరాకారంబుఁ జూపించు లేడ!

అశ్వమ — ఆమె ప్రాణత్యాగంబునకైన సంగీకరించునుగాని యిట్టి
సీచకృత్యంబున కొడంబడదు.

బాదూల్ — పద్మినీదేవి యందుల కిష్టపడుననియా మీయభిప్ర
యము.

సాగర — తురుష్కులనామంబైన విననొల్లని యాపతిప్రతాపిరోమణి
యిట్టి కార్యంబున కనుకూలించుటకల్గ.

భీమ — (ఆలోచించి) రహిమానుఖానుతో

సేపుపోయి రేపుదయంబునఁ జక్కవ నైమెంటరిగా రమ్మనుము.
(రహిమాన్ నిష్క్రమము.)

బాదూల్ — రాజా; ఏల తొందర పడితిరి? పద్మినీదేవి యిందులకంగీ
కరించుననియా యుంకించితిరి,

భీమ— ఇందులకాపె యంగీకరింపకున్న నద్దంబున నాపె ప్రతిబింబ
మును జూపింపవచ్చునుగదా.

గోరా— అవు నట్లే కనుపఱుపవచ్చును.

ద్వితీయరంగము.

పద్మినీదేవి యంతఃపురము.

(ప్ర)వేశము పద్మినీదేవి.)

పద్మి—

ఉ॥ భండనభూమియందు భయపౌరుషముల్ కనుపింప సేనలు

ద్వండతఃఖారుచుండె బగతంత్ర మనంగ నెఱుంగ నట్టియా

మండిత కాంతిభూతులగు మా రసపుత్రచమూవరాళి కా

యండజవాహనుండాసగు నంతసుఖంబు జయంబు నిమ్ముగన్ ॥

అహా ! ఈహిందూస్థానము తురుష్కవాతం బడుట వలన

గల్గినదురవస్థ యింతయంతని వేనోళ్లపన్నగేవ్వరునికైన నెన్నశక్యమే ?

నీ॥ అన్యకన్యకల బెండ్లాడుటకతననే

బాల్యవివాహముల్ ప్రబలమయ్యె

బరకామీనులబట్టి చెఱబుట్టుకతననే

స్త్రీలకు ఘోషా విధింపఁబడియె;

కఙ్కుంటెల్లను గొల్చుట కతన మ

హాకావ్యతతు లెన్న యడగి పోయె;

భరతపుత్రులు కులభ్రష్టులా కతననే

తురకల జనసంఖ్య పెరుగఁదొడగె ;

తే॥ గీ॥ టామదేవత చల శేగు కతన జనులు

తిండికై దాస్యసేరధ దిగుచు నుండె;

కతస తురకలఁ గొల్చుట కతస దేశ

భాష నశియించె నెల్లరు వ్యర్థులైరి ।

తే॥ గీ॥ అకట! పురుషులు పారతంత్ర్యాభిలాష

లగుటచే స్త్రీల స్వాతంత్ర్య మడుగునంటె

స్త్రీలస్వాతంత్ర్య మడుగుట చేతవారి

కెల్ల నుత్తమవిద్య నశింపవలసె ।

(ప్రవేశము) భీమసింగు, చింతాకాంతుండై

పద్మిని— నాథా ! (లేచి)

చ॥ దినదిన ముండుస్థి ముఖ తేజము నేడుగనంగరాదు కా

రణ మరయంగలేను రణరంగమున గలవార్తలన్నియున్

మనమునఁ దల్చి యిట్లు లసమానవిచారవయోధి ముగ్ధి రో

యని రసపుత్రశూరులు కయంబున ప్లేచ్చుల నోడఁజేసిరా !

భీమ— కాంతామణి!

తే॥ గీ॥ జయము సందంగా లే దపజయము నొద

లేదు మానము లారుగా ప్లేచ్చుకోట్లు

దుర్గమునుబట్ట యత్నించె తుదకు రాయ

భార మంపెను వశి చక్రవర్తిమాకు ॥

పద్మి— మనోహరా ! :మీరారా రాయభారంబున కంగీకరించితిరా !

భీమ— (ఆత్మగతము) దైవమా ! చిక్కునబెట్టితివే ! ఈపెకురా

యభారం బంగీకరింప లేదనిన మఱల యుద్ధంబు జరుగునని

మిన్నకుండును అంగీకరించితిమని చెప్పిన రాయభారం బెద్దియో

యడుగును. రాయభారంబుఁదెలియఁజేసిన నేమి యసందర్భ

ము వచ్చునో (ఆలోచించి) ఎట్లును జెప్పక తప్పదు. (ప్రకా

శముగా) ప్రేయసీ! రాయభార మంగీకరించిమి (అని తలవంచుకొనును.)

పద్మి — ప్రాణనాయకా! ఏమట్లు చిత్రాకాగ్నితైత్తిరి ? రాయభారంబు విధితేక యంగీకరింపవలసినదా ?

భీమ — విధితత్పంబుగానైన నేమి, గానుడిన నేమి, సందేశాబురు స్వీకరించితిమి.

పద్మి — నాథా! అ న నది యెరింగింపరా ?

భీమ —

ఉ॥ అంబురుహాయతాక్షీ! విను, మా తురకాధిపు చంపె రాయభా

రంబు నదెట్టులన్న నిను, గ్రన్నన నాతని కిత్తుమేని ను
గ్గంబును వీడిపోవు నితఁ గామిని నెన్నునొసంగున్న దు
గ్గంబును బాడొనర్చి వడిగా రసపుత్రుల గెల్చువాడని॥

ప్రథమంబు నాతండ్రిఁ బంప రసపుత్రులకు కోపోద్రేకులై
యట్టి సందేశముఁ దెచ్చినవానిని వధింప యత్నింప నేను
వారించితిని. అంత నాతం డింకొకవిధంబునఁ దెల్పెను.

పద్మి — ఔరా! యీతురుష్కులు రక్కసుండెంతఁ దలపెట్టెను. తొల్లి
రావణుండు సీతను దొంగిలిపోయెనని యీతండు నన్ను దొర
తనంబున గోంపోవ నెంచెనుగాని పరకాంతాప హరణంబున
రావణుండు పాణింబుల. గోలుపోయెననిదలంచలేదు కాబోలు
నాథా! రెండవ తెఱం గెద్ది ?

భీమ — కాంతామణీ! భవభీయజగన్మోహనాకారం బొక్కతూరి
చూపి నేతోత్సవం బొనరించిన నాతఁడు ముట్టడి మానిపోవు
నని. ఇందులకు మే మనుకూలించితిమి

పద్మి— పాగినాథా! కాంతలకు స్వాతంత్ర్యము లేకపోవుటచేగదా
నా కెంతోసేక మీకును నీమిత్రులచి నాకవమానంబు
సాధిల్ల జేయఁ దలంచితిని.

భీమ — సాగ్ధ్యములే! అట్లున్నది నల హకుము. నీతివ్యమోహనా
కారుల బుద్ధులకు నగుపడుచు నాకుమార్తె మనహాసకరము
కదా ? అందునను

శే|| గీ|| తాత ముతాతలాదిగా, దశరుతరము

తన్ని యెస్సెట నుండియో యున్నయట్టి

మన స్వతంత్రత విడనాడి మరగవలసి

పచ్చనయని చిటిలి వలె యుంటి.

పద్మి— నాథా!

శే|| గీ|| కలలయందైనఁ బరుసఁ నేగించి యెఱుంగ

సన్ద మందైనఁ బరులు సన్నరయలేరు

కాన నేనొక్కమేచ్చుని కంటఁబడుట

కల్ల ననువాడు చూచుట కల్ల కల్ల ||

స్వాతంత్ర్యాభిమానంబునకై యగ్నినురకమన్నను నురికెదను
గాని నేనొరునికంటఁబడి యాతని మనంబున దుర్బుద్ధి సంకుర్చింపఁ
జేయనొల్లను.

భీమ— పేయసీ! నీవాతని కంటఁబడి యనమానంబు నొందకున్న
పోసిగాని యద్దమందు నీ ప్రతిబింబం బతనికిఁ జూపెదవా?

పద్మి— ప్రాణేశ్వరా! ఆతఁడు కేవలము నన్నుజూచిన నొకటియు
లేక నాప్రతిబింబంబును జూచిన నొకటియునా?

భీమ— తరుణీమణీ! నీ విందులకుఁ బ్రతికూలింపదగదు. అట్లుఁ బ్రతి
కూలింపిన స్వాతంత్ర్యముకొరకు మరలఁ బోరాటము నిష్ఫ

టిల్లును. ఏల వృథాజనవినాశమును, భవవ్యయము నెనఁ
గించుకొనవలయు?

పద్మి—నాథా! భర్తయనుజ్ఞ మీరుట సాత్వికశ్రమక్షణముగాను,
కాశ్రమసంతులకు నే సంగీకరించితిని. నా కతిండు బాహుగట్టకుండ
నాప్రతిబింబు బతనికే గనుపఱపుడు.

భీమ—రేపు సూర్యోదయముననే భవప్రతిబింబ సందర్శనార్థము
చక్కవర్తి రాగలడు.

సీవీట కరుదెమ్ము. చాలకాల మైనది. నే బోయెదను. (నిష్క్రమము)

త్వత్తీయః కము.

రాజపుత్రుల సభ.

(ప్రవేశము)- భీమసింగు, గోరాసింగు, జయ, ప్రతాపసింగ్, సమర,
దుర్గ, అజిత, బాదూల్ శింగు, సాగర, హనుస్థూషి యుండును.

(ప్రవేశము-భయకంపితుడై యల్లాయుద్ధీనుఁడు.)

భీమ—చక్రవర్తిగారు! విచ్చేసితిరా? అదిగో పద్మిసేదేవి జూపిండు.

అల్లా—(భయముతోఁ దడఁబడుచు బాగుగఁజూసి) భీమసింగ్
మహారాజా మీరు నాకొనర్చిన మర్యాదలకుఁ బాలి సంతో
షించినాను. మీధర్మగుణమును నెన్న నేటికీకక్కము? కాకున్న
నెంతిగావచ్చిన శత్రురాజునకు నెంతయో మర్యాద నెవరు
చేయుదురు?

(సింగులు చక్కవర్తిని గొట్టులతోఁ గొట్టి యత్నింతురు)

భీమ—చక్రవర్తిగారు! నేను మీచేతఁ బొగడ బడునంతవాఁడనా?

(సింగులవైపుజూచి) కసపుత్రు లభర్తము నెదిగట్టుకొందురా?

చక్ర—ఇక ముందు మీరును నేనును స్నేహభావంబున నుండుము.

భీమ—మంచిది. మీయిష్టానుసారముగ నట్లేయుండము. (సింగులవై పుట్టాడు) యధర్మప్రసర్తవము మానుడు.

చక్ర—అవును. ఇదివరకు మీయెడ సధర్మముగానే ప్రవర్తించితిని. తమిషం వేడెడను.

భీమ—ఇంకలకు తమిషవేల? మీరలిక యధర్మంబునుమానుడు. (అనుచు చక్ర)వర్తియు భీమసింగుచు ముందుకుఁబోదురు.)

(తెరవాల్లును)

(అంతలో యల్లాయుద్ధీచుయుక్తి - నై నికు లాకస్మికంబుగ వచ్చి భీమసింగుచు బట్టుకొందురు.)

భీమ—(గోపభయాశ్చర్యబులతో)

శా॥ ఔరా! తుద్రకులేంద్రమా! సమదగర్వాంధా! తురుష్కాధమా
మారాజవృలు నిన్నుబంపుటకునై మార్కొన్నఁగాపాడితి
గ్రూరా! తత్ఫలమందితి న్వడి నహ! కొంపోవ నుంకించితే
భీ! రమ్మా నికు కాలుసన్నిధికి సక్షీణోగ్రీత బంపెదన్॥

అల్లా—అరీ రాజపుత్రాధిమా! నిన్ను డిల్లీకి తైదీగా బట్టకొనిపోవు
చుంటిమి. పద్మిని నెసంగితివేని నిన్నువిడిచెదము.

భీమ—(కోధముతో)

ఉ॥ ఓరిమనలోగ్రకల్మషుడ! యోరి పరాక్రమహీన! క్రూర! యీ
ధారుని సూర్యవంశజులు ధర్మముఁదప్పదు రంచు నెంచి యీ
వీరున మీ దెఱుంగకయె తెంపున గారులు కూయనగితే?
వారిక నిన్నునిం జదివి భారమదీర్చెద భూమిదేవికి.

అల్లా—చాలు, బాలు, అల్లు పద్మినినొసంగవుగా! నిన్ను డిల్లీకిగొంపోవు
చుంటిమి. (అని చేతులుగట్టి నీసికొనిపోదురు.)

చ తు ర్థ రం గ మ .

భీమసింగుని చెఱసాల.

(ప్రవేశము) భీమసింగు. (విచారముతో)

సీ॥ సింహంబునైనను సింహనాదమొనర్చి
సంహరించెడు భీమ సింహబలుడ
మదకరీంద్రమునైన నెదిరించి విదలించి
తుదముట్టజేసెడు దోర్బలుండ
ఖడ్గినైనను వాడి ఖడ్గంబునను గడి
కండలోనరైడు ఖడ్గధరుడ
బెబ్బులినైనను నిబ్బరంబునఁ బట్టి
తబ్బిబ్బుజేయు ఘోరకృతుండఁ
తే! గీ॥ గాలవశముననో కాక కర్మవశము
చేతనో చెఱసాలలోఁ జేర్పబడితి
పంచనమొనర్చు నా మ్లేచ్ఛ పంచకముల
పంచఁ బుజాననంబు కైవడిఁ దలంప.

నలినీకళత్రపవిత్రకులదుగ్ధవాద్ధిచంద్రా! రామచంద్రా! సద్గుణ
సాంద్రా! భవద్వంశసంభూతుండ నగు నన్నీ కారాగృహ
విముక్తునిజేయ భరమా? హా! చిత్తూరుపురవరేణ్యమా! సకల
కళావర్ణపూర్ణుండగు హిమాంశుడు తన చంద్రికలఁ బ్ర
చురింప రజితపుసీరుచే మెఱుంగిడ బడినట్లుఁ గన్నట్టు ని
కలభౌతమయ సౌధంబుల గన్నులార గని ముదంబుదు స
ద్యాగ్యంబు నా కుంతితో సరియేనా? దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి

వంతులగు భవత్త్రియ తనూజులను నిశాంత సంతోషస్వా
తుండై పరిపాలించు దశ శేఖో సరియేనా? పుట్టువు
దొట్టి భవనశేషకరుణా దత్తసర్వ సస్య ఫలంబుల ననుభ
వింపుచు మాత్మరక్షణ పరాయణ బిరుదాంకితుఁ డనగుట
యీదిసంబుతో సరియేగదా? శేఖోత్సవదాయకంబులగు
నీశాఖోపశాఖకు సుమపల్లసఫలకలితంబు లగు నానావిధ
మహిమ సుదోహవృత్తోద్యాపవసంబులందు విహరింపుచు
నిరంతరముఁ గుతూహలుండనగుడ కక ముందు నేను నోచు
కొనలేదుగదా? హా! నిన్ను గని ముదంబును శేత్రయుగ్గంబు
దుర్మార్గుండైన చక్రినర్తి తీయనుండెను సుమా! నవరత్నస్థా
పితంబగు కోటిరంబు ధరియించు నీశరము నేడాముష్కరతల
వరుల కరవాలంబులకు గురియగునా?

హా! పద్మిని! సుతర మందస్మితంబగు నిముఘారవిఁద
మరందంబు గోరుట కక నే నోచుకొనలేదు సుమా! భవ
ద్వియోగానల సంతప్త మానసుండై నే నినిబిడంధకార
బుధురంబగు చెఱసాలలో వసటనొందు దుర్వార్తనాకర్ణించి
యెంతసంతాపఁ పడుచుంటివ్రాగదా! హా! పరివ్రతామణీ!

పద్మిని! శ్రీవణానందస-ధాయకం బగు సమృదుమధుల
భాషణంబులచే నమందానందకిందలిత హృదయార విందు
డనగు భాగ్యంబీనాటితో సరియేగదా? ఏముష్కరుండు నీదివ్య
సుందర విగ్రహ ప్రతిబింబ సందర్శనోద్భవక్రూరిమార పిశాచ
గ్రస్తుండయ్యెనో యాదుర్గుణాంఘనిచే నీప్రియభర్త మృత్యు
దేవతా వశీకృతుడుగాఁ జేయఁ బడినఁ దత్పతీ వియోగ
దుఃఖవాన్నిధిఁ దరియించుటకు నీకొండు సాధనంబు లేదుగ
దా! ఛీ! యేమి బేలకై వడి నాసోపుచుంటిని! ఓరీ! ఛాదమా!
ఛాదుమా! విశ్వాసఘాతుకా! భగ్నిస్త్రాగ్రేసుచక్రవర్తి! నిస్సరా!

యీ ఘోర సంగరారణ్య సంచార పంచాననంబగు నీ భీమసిం
గును వధించునది ? ఇదిగో, యమపాశతుల్యంబగు మద్భాషలు
పాశంబులచే నిన్ను విగతశ్రేణుడేసెదను. వృథాపౌరుషమా !
యేల నాయుండు నిన్నెచు ? కోధమా ! నీకు వేఱొండుస్థా
నంబు గెప్పుడలేదా ? ఆశాపిశాచమా ! నీదాని నీవు సొమ్ము.
ఇంక నెక్కడి చిత్తూరు రాజ్యము ! స్వాతంత్ర్య లక్ష్మీ ! యింక
నీకుండగువారి ననుసంగించుము. హా ! పద్మినీ ! హృత్పద్మినీ ! నీ
వేసామాన్య పురుషునివైన నీ గర్భహాని బానలించుకొనిన
యెడల నిట్టదుస్థిని నొంద కుండువుగదా ! నీసుందరప్రతిబిం
బమును బరునకుం జూపిన యింభులన కిట్టి యవస్థ రాకుండును
గదా ? ఛీ ! విచారమా ! మఱల దేనిల జూయంజేరితివి. ఐహిక
సౌఖ్యాభిలాషమా ! యింక నీ నన్మశ్రుతాలనగుము. స్వర్గమా !
నీవు కరతలామలక మగుదునోదా. (ప్రవేశము) అల్లాయుద్దీ
నుడు) ఆహా ? మఱల నదిగో యాపాతకి వచ్చుచున్నాడు.
బేర ! యాతడ డెట్టిమర్భాషలాడునోగదా ? పంచ మహా
పాతకయుక్తంబగు నాశని ముఖంబును జూడఁగూడదు. నేత్ర
ములారా ! యింక మీదృష్టిని విసర్జింపుడు. శ్రవణకుహరము
లారా ! యింక మీశక్తిని విడుపుడు.

(ప్రవేశము:— అల్లాయుద్దీనుడు, రహిమాన్ భాన్)

అల్లా— ఓరీ ! కాఫర్ రాజపుత్రా ! నీకుఁ బ్రాణములపై నాశగల
దేని పద్మినిని మాకర్పించుము.

భీమ— ఓరీ ! కామాంధీభూతచేతస్కుడా ! యింతవరకు నీవు మా
నాభిమానములుగల వీరపురుషుండ వనుకొంటిమి గాని యిట్లు
దుష్కార్యధౌరేయుండవని యెన్నుండును డల్పలేదు. రస
పుత్రులకు మానాభిమానములేతలిదండ్రులని యెఱుంగుము,

మ: పరభాగ్యాను:శి నిష్కళంక యనుచుకా భావంబునం దెంచవో
 పరువా యిట్టుల, గోరజూదితివి యోపాపాత్మ! చండాలు ! నీ
 శిరముద్రదుంపక సాగసంపీలిమిరా చింఱింపలేవేల? న
 త్తగుశి బద్ధిని జూడనచ్చినపుడో దంభవ్రతా ! ముష్కరా !

చేత ఖడ్గబుబూని శౌర్యనగుతుడవైతివేని మాతోడి ధర్మ
 యుద్ధం బొనరించి జయంబు నొందుము. .

“నిన్ను జంపెద” నని నంత మాత్రమున సీతుచ్చప్రాణంబుల
 కాశపడి వీరపత్నివ్రతామఃశియగు పద్మిని నర్పించి సూర్యకులంబునకు
 గళంకంబు, దెత్తునని కలహోనైన దలంపవలదు.

అల్లా— అట్లునా మంచిని (రహిమానుషానుతో) రహీ ! ఎట్లుగా
 గాల్చిన యినుపకడ్డీలచే నీతిని కిన్నులను బాడిచివేయుము.
 (రహిమాను కాల్చిన యినుపకడ్డీలను దెచ్చి భీమసింగుకండ్లు పొడుచు
 తకు సిగ్గుడైయుండగా సేవకుడు ప్రవేశించి)

సేవ— మహాప్రభూ ! ఎవరో రాజపుత్రుండు మీకు సందేశము
 దెచ్చినాడు.

అల్లా— రాజపుత్రుడు సందేశము దెచ్చెనుగా ? రహిమాన్ ! రాజ
 పుత్రుడెవరో రాయభారము దెచ్చినాడు. వధ నాపుము.

(రహిమాన్ అట్లుచేయును.)

(ప్రవేశము) దుర్గసింగు.

అల్లా— రాజపుత్ర ! ఆకుర్చీపై కూర్చుండుము. (దుర్గసింగు కూర్చుం
 డును.)

దుర్గ— చక్రవర్తిగానూ! మహారాజుగారు మీకు రాయభారంబుఁ బంపిరి.

అల్లా— ఏమని పంపిరి ?

దుర్గ— “భీమసింగు మహారాజుగారిని విడిచెదనేని భర్తనంతటా ర్థము పద్మినీదేవిగారుమిమ్ము వివాహమాడ నిశ్చయించుకొనిన దని

అల్లా— వహ్వా! నన్నుఁ బద్మినీదేవి పెండ్లి యాడునుగా? శబాష్ మంచిది. ఇంకేమని పంపిరి.

దుర్గ— అందులకు మీ రనుకూలించినేని—

అల్లా— అనుకూలించకేమి? నే పడుపాట్లన్నియు నాపెకొరకేగదా?

దుర్గ— అమెను సాగనంపుటకు రాజపుత్రస్త్రీలందఱు పల్లకీలలో నెక్కివత్తురు. వా రేడువందలకన్న నెక్కుడుగా వత్తురు.

అల్లా— (తనలో) ఏడు వందలమంది వచ్చెదగుగా! వీరికాదటకు దగు పరిభవం బొనరింపవలయును. (ప్రకాశము) అయిన

దుర్గ— వారు ఘోషాస్త్రీలుగాన మీ సైనికులలో నెవ్వండును వారికి గనుపించఁగూడదు. వారందఱికిఁ బ్రత్యేకముగా డేరాలను వేయించవలయును.

అల్లా— మంచిది. తరువాత!

దుర్గ— పద్మినీదేవిగారు తనభర్త నొక్కసారి కలసికొని మాట్లాడి తదుపరి మీయధీన యగును. ఇందులకు మీ రంగీకరింపవలయు. ఇదియే సందేశము;

అల్లా— సకే మంచిది. పద్మినీదేవిని సాధ్యమైనంత త్వరలోఁ దీసి
కొనిరండు.

దుర్గ— అల్లనే శీఘ్రకాలములోనే తీసికొని వత్తురు. ఇక నేను సెలవు
పుచ్చుకొనియెడ. (నిష్క్రమము)

అల్లా— రహిమానీ! చూదితివా! రాజపుత్రులు మనధాతికి వెరచి
పాపము వాల్చి మొదటనే పద్మిని నిచ్చిన నింతయవస్థ జెంద
కుందురు గదా! నేను నాకు బద్మిని పొందు లభించునుగదా?
నే నిక సలకఁగింపకొనుటకు బోయెదను. నీవును రమ్మ.

(అని యిద్దరు నిష్క్రమితురు)

(తెఱలో పల్లకీమోరి) (ఒక పల్లకీ భీమసింగునడకు వచ్చును)

పల్లకీమోయవాడు.—

భీమసింగుమహారాజుగారూ! పద్మినీదేవిగారు! అల్లాయుద్దీనుని
పెట్లాడియైనను మిమ్ము గట్టింపుటకు నిశ్చితురాలైనది.
మిమ్ము నొక్కసారి చూచిపోవచ్చినది.

భీమ.— ఆ! ఏమి! పద్మినీ యల్లాయుద్దీనుని బాంధ నిశ్చయించి
నదిగా? బోరా! స్త్రీ లెంతసాహసురాంపు, ఛీ! ఆమరాత్ము
రాలి మోము నే జూడ నొల్లను.

గోరా.— (పద్మినీవేషముతో) మహారాజా! నేను గోరాసింగును
మీరీపల్లకీయందుఁ గూర్చుండి పారిపొందు.

భీమ.— (గోరాసింగును గాగలించుకొని) గోరాసింగీ!

ఉ॥ వంచనజేసి నన్ను జెఱబట్టిన వంచకులైన వారి వం
చించియు నీవు నన్నిటుల శీఘ్రమే మ్లేచ్చులబానిసుండి ర

క్షీంచితివయ్య! యిప్పు డట కేగుము పట్టుము చక్రీవర్తిని
ద్రుంచుము శత్రునైన న్యముల, దోర్బల సింహప్రతాప సింహమా!

(అని భీమసింగు పల్లకీయై పోవును)

(తెరలో) మోసము. మోసము. భీమసింగు పారిపోవుచున్నాడు.

గోరా—ఓరీరి తురుష్కపాంసనులారా! ఎనుబోయెదరు! రంఘ.

సన్నెదుర్కొని పోరాడుడు. (అని తెరలోని కరిగి మరిల

గాయములచే నిండిన దేహంబుతో వచ్చి)

ఉ॥ ఎక్కడజూచినన్ నురకలే, కనుపట్టెద గంతెగాని నా

కిక్కడ రాభవుత్త్రుడొకడేనియుఁ గన్పడ డేమిదిత్రమో!

(దేహమును జూచుకొని)

అక్కట! దేహమంత రుధిరావృతమయ్యెను, గాయముల్ కడున్

స్రుక్కగఁ జేయుచుండె నిడి సుతయుఁ గాలుఁ గదల్పజాలనే!

(అని నేలపైఁ గూర్చుండి)

ఉ॥ బాధ భరింతునే? పిడచబారుచునున్నది నాల్క యిత్తరిన్

సాధనమొందులేదు గణసాగరము దరియింప నింక న

య్యో!ధృతిఁబాసితిన్ మరణయోగము దాపగనో!చిత్తోడోరమా

నాథునిజూచుభాగ్య మయినన్ లభింపదో నాకు దైవమా!॥

హా! కుమారా! బాదూల్ సింగ్జీ! నిన్నింకఁ గాంతునో, కాం
చనో. (అని పడుకొని యిండుక మూర్ఛగతుండగును.)

(రహిమాను పరీక్షము)

రహి—ఏమీ? ఈ రాజపుత్రయోధుండు మూర్ఛిల్లినట్లున్నవాడు.

ఇతనిమాటలు గమనింప నీతఁడు బాదూల్ సింగునకు దండ్రియై

యుండనోపు. ఇదియేసమయము. ఈతనిని నధించెదను. (అని

సిద్ధుం డగునంతలో)

(తెరలో) బాదూల్ సింగు—

ఓరోరి తురుష్కు సైనికులారా!

చం॥ పరుగిడలేల? భండనము బ్రాహ్మణాధిగ దోచలేదాకో?

కఱకుక తారథార నరుకంగను గోవులుగారు క్షత్రియుల్

పరరమణీలలామలను బట్టుట కా ది:క మమ్ము బట్టుటల్

గరువముజూపి కొల్ల గొనగా, బురికాదిక మత్ప్రతాపమున్!

రహి—ఎవరో రాజపుత్ర; యోధుండు వచ్చుచున్నాడు. ఆలస్యము;

జేసిన నాప్రాణములు దక్కవు. (అని గోరాసింగును ఖండించి

పారిపోవును.)

గోరా—హా! కుమారా బాదూలుసింగీ!

(ప్ర)వేశము— బాదూలుసింగు)

బాదూలు—ఏమిది! “హా, కుమారా! బాదూలుసింగీ” యనునార్త

ధ్వని వినవచ్చినది. ఒకవేళ నాజనకునికేమియైన ప్రాణాపాయ

ము సంభవి చి యుండలేదుగదా? ఆయనకా ప్రాణాపాయంబు

సంధిలు!

ఉ॥ భండనభూమియందు, గరవాలము బూని యరాతిపీరులన్

జెండుచు నిల్వ నప్పురుషసింహుని ఘోరఃరాగ్ని కోడఁడే!

యండుజవాహనుండు నున నద్రీజనాయకుడైన నిమ్మహీ

ఖండమునందు మజ్జనకు గర్వి మడుపఁగఁ జాల రెవ్వరు॥

గోరాసింగును జూచి (ఆయనపై.బడి)

కం॥ శననీడనకులు బాల్వం

బుననే మృత్యునెండఁ గెన్నుపుత్రునవలె బెం

చిన వాత్సల్యపయోనిధి.

ననభూ! నిను వీడి భువిని యధముడ నైతిన్॥

కం॥ జనకా ! మానముబూని, క

దసభూమిని బడియు సిదుతనయుఁ తో సె

క్కనిమిషమైనను మాట్లా

డను నీ కిష్టంబులేదొలలితగుణేంద్రదా ॥

హా ! తండ్రీ ! నుప్రతాపగుణుత్పాకర ! శౌర్యరాశీ ! దండధ
రునినైన భండనంబున మార్కొని దండితునిఁ జేయు నిప్రచండశూర
త్వంబీ ముండకొడుకులచే ఖండింపఁ బడెనుగా !

సీ॥ రిపుగజంబులనెల్ల ధృతిబూని చెండాడు
నీరక్షతాపకంఠరనంబ !

యరివర్గకాననాంతరము దిగ్భ్రమ మొండఁ
గంప మొందించు ప్రకంపనుండ !

యరివార్ధి చిహ్నము పురలక్ష్మివై బొడ్డి
రాకుండఁ జేసిన రక్షకుండ !

పూర్ణవిజయచంద్రుఁ బొడగాంచి పొంగు కృ
పాకరశౌర్యరత్నాకరుండ !

తే॥ గీ॥ వారిజాష్టకులోద్భవుల్ ముఖసరోజ
ములను ముకుళించి యాహవాంబుధిని రుధిర
భూషితుండవై యరుఁశితాంబుపహబంధు
పట్లు గ్రుంకితే తండ్రీ ! చిహ్నము క్రమ్మ.

(ప్రవేశము — రసపుత్రులు)

బాదూలు సింగీ ! పరలోకగతుండైన వానిదలంచి పరిపరివిధం
బుల విలపించిన లాభంబేమి ? ఈవధకు గారణభూతుండైన రహిమా
నుని ద్రుంచవలయునుగదా .

బాదూల్ — ఏమి ! యీవధకు రహిమానుఖానుఁడా కారణభూతుఁడు

చ॥ కలుషమదేధమైన తులకా రిపు నారహిమానుషాను నాఁ
 కలిగొను సింహముల్లు పము గంతిశి వక్షముఁ జేల్చి గుంజియల్
 కలఁచెద (గోరాసింగును జూపించి) జీవముల్ విడువఁ గల్గిన తం
 ద్రాక్షి రక్తతర్పణం
 బుల నిశి తృప్తిఁజేతు రణభూస్థలిసాక్షిగా నెవ్వసాక్షిగన్ ॥

ర స పు త్ర లా రా ! మీరీయనను నెందేని జాయుండు.

(నిష్క్రమించును.)

(రసపుత్రులు గోరాసింగును వీసికొని పోవుదురు.)

బాదూల్ సింగు రహిమానుషానును దరుముకొనివచ్చుచు.)

బాదూల్— ఓరీ !

ఉ॥ బాల్యమునందె హీనకులబాలుండవై దరిఁ జేరి చిత్తచా
 పల్యుని మ్రేచ్చనాఘుని నపారముదంబున దించి “కోర్కెసా
 ఫల్యము జేయువాడ”నని ప్రజ్ఞలు నల్కిన పంద ! యుద్ధకా
 శల్యము జూప వచ్చితివె ? చంపెద నిన్ను గుఠారధారచేత్.

సీ॥ దొంగవై పాంసల దోపించు కిదిగాదు

శూరత్వమును జూపు సోరుసుమ్ము

స్త్రీలోలుపవగుమీఁ జెలగుట కాదివి

రాజపుత్రునితోడ రణము సుమ్ము

తుద్రాత్తుకడ ముఖస్తుతులు సేయుటకాదు

దండియూ కత్తియుద్ధంబు సుమ్ము

కాంతామణుల పొంత గంతులేయుట కాదు

మృత్యుదేవత చెంత నృత్య మిద్ది

తే॥ సీ॥ అగురు కస్తూరి గంధంబు లలది యుతి

పురములోభూషితుండవై పొంగుటయును

నామ రక్తహాసాధిత కాయుడ వయి

యమనదనము. జెందుట నుమ్ము కుమతి వినుమ॥

(యుద్ధ మొనర్చి వధించును) (నిష్క్రమించును).

(కొందరు తుగక వాంఛనచ్చి రిహమానుషాను శవమును దీసికొని పోదురు)

(ప్రవేశము— ల్లా యుద్ధీనుడు, నాజరుజుగు)

ల్లా—నాజరుజుగ్గీ! పునసైన్యమంతయు నశించినది. సేనానాయకుండుగు రహిమానుడు చచ్చినాడు. మనమిక హతశేషులైన తురుష్కులై నికులుగో, బాకీసోపుటయే యుచితము.

నాజర్—చక్రవర్తిగారూ. నేను మీయొద్ద నున్నంతవరకు మీకు యెట్టియాపదను రానియ్యను.

ల్లా—నీ వట్లేయనెదవు. ఇష్ట మున్న నీవు యుద్ధంబానరింపుము. నా దానినినేబోయెదను. బ్రతికియుండిన నింకొకఁడూరి రసపుత్రుల మదం బడంపఁగలను.

నాజర్—(తనలో) ఈసారి కింత యైనది. ఇంకొకసారి యుద్ధమునకు వచ్చునట.(చక్రవర్తిని వట్టుకొని)నామాటలాలకింపుడు శత్రులచే జయింపబడి పోసోపుటయచితము గాదు. నాప్రాణముల నిచ్చియైన మిమ్ము రక్షించెదను.

(తెరలో, బాదూల్ సింగు)

ఉ॥ యోధపు నొంటి జేసి చెనసాలను బెట్టిన యంతలోన మా యోధవగుల్ భయంపడి పయోజముఖం దగ నిత్తు రంచు నే భూధవపాంసనుండు మది బొంగెనె యాతని జూపుడి వెసన్ సాధనఁ జేసి దున్నెదను, సంతస మందగ రాజపుత్రకుల్॥

(ప్రవేశము బాదూల్ సింగు)

ఓరీ! తురుష్కాధమా! కంటబడితివిరా!

(అగ్గాయుదీనుపై కేగి)

ఉ॥ అజిని ధైర్య మూని వసజ్ఞాకులోద్భవశూరకోటికి
దేజము వీడజేయఁ గడు తెంపునఁ బోరఁగఁ జాల కిట్టులన్
సాజములైన భీరగుణసంపదలన్ మునుగంగఁ బాడియే?
గాజులు చేత నేసికొని ఖడ్గము వేఁ ద్యజియింప నేలొకో?!

(అని పైకి బోవును)

నాజరు—(బాదూల్ సింగున కడ్డమువచ్చి) మిత్రమా బాదూల్ సింగీ!
బాదూలు—(అది వినకయే చక్రవర్తి నుద్దేశించి)

ఉ॥ ఓరి మదాంధకార! మదిన్ జ్వలతాపము హెచ్చ హెచ్చగా
వీరపత్నివ్రతామణిని భీమమృగేంద్రుని ప్రాణనాయకన్
గోరఁగలేదె! ఏల నిటఁ గుందుచు సంగరసీమఁ బాసితి^{రి}
కోరికమీరి గొన్ను యిదిగో యిడుచుంటిని మృత్యుకన్యక^{రి} ॥

(అని మరల చక్రవర్తిపై కేగును)

నాజరు—(మరల నడ్డము వచ్చి బాదూలుసింగును బట్టుకొని)

మిత్రమా! నాచు సీపు చక్రవర్తికి రాయభారం బిడ నేతెంచి
నప్పుడు నాతో నునర్చిన మైత్రిని చలించి మిన్నకుండు వాడను గాను.
నాప్రాణంబులైన ధారవోసి చక్రవర్తిప్రాణంబులఁ గాపాడెదను.
నాతో బోరి నన్ను జయించి చక్రవర్తిపైబొమ్ము. కాకున్న నీప్రాణ
ములు దక్కవు.

బాదూల్—మిత్రమా! నాజరుజంజీ! మంచిది. నిన్ను జయించియే చ
క్రవర్తిని వధింతును. యుద్ధమునకు రమ్ము.
(ఇరువురును కత్తియుద్ధము సెనరించుదురు)

(తెరలో)

చ॥ ఇను డపరాంబురాశి నిదియే వశిగుంకెను ప్లేచ్చ వైనికుల్
రణమహి బాసిపోయిరి దురంబున నోర్వగలేక భీతులై
వనగుహమిత్రనంకః లపారముదంబున ముగ్ధి రాజనా
ద్దనుని స్వపాతిలేకమునఁ గ్రన్నున యుద్ధము నాపుశింతటన్ ॥

బాదూల్ — మిత్రమా! ఎంతపోడిన నిరుపురము సమానుల మైతిమి.
నేను నీవుండ బట్టి చక్కవర్తి ప్రాణములు నిల్చినవి. యుద్ధము
నాపుటకు ననుజయైనది. ఇక నేబోయెదను.

నాజరు — మిత్రమా! నన్ను జ్ఞాపకము నుంచుకొనుము.
(బాదూలుసింగు నిష్క్రమము)

అల్లా — (నాజరుజుంగును నొగలించుకొని) నాజరుజంజీ! నేను నీవు
నా కొనరించిన మేలునకుఁ దగినమేలును జేయగలనా ! మన
మీ భద్రదగజ మెక్కి- డిల్లీకి పోదము.





ర స పు త్ర క ద న ము .

చ తు గాం క ము.

ప్రథమరంగము:—సభామందిరము.

ప్రవేశము—భీమసింగు, లక్ష్మణసింగు, దుర్గసింగు, బాదూల్ సింగు,
అజేయసింగు మొదలగువారు.

భీమ —రసపుత్రవీరులారా! తురుష్కులు నిశ్చేషముగా బరాజితు
లైరి. సమరభూమియందు ధైర్యంబునుజూపి శాత్రువుల నుక్క
డించిన యోధాగ్రేసరులకుఁ దగు బహుమానంబు లొసంగి
తిమి. కాని (లేచి బాదూల్ కడ కరిగి) బాదూల్ సింగీ!

భు॥ మనచిహ్నరూపమాస్వతంత్రమునకుం బ్రాణంబు లప్పించె నీ
జనకుం డాహవకేళియందు మది నుంచనొప్పికు దుఃఖంబు, నీ
కునితాంతప్రియుడైనతండ్రి మఱినాకున్ మిత్రుఁడౌ నెంతయున్
దనువుల్ రెండగుగాని యిర్వరము నెంచఁ మిత్రమామొక్క-ట॥
మఱియు నోరాజపుత్రయోధులారా!

క॥ సంగరమున మనగోరా

సిం గడఁగిన కొఱతమనకుఁ జేర్పనిబాదూల్

సింగున కొసంగితిని జతు

రంగబలాధ్యక్షులను నిరాటంకముగఁగ ॥

బాదూల్ — భీమసింగుమహారాజా! మీకు నాపైఁ గల్గు ప్రేమా విశేషంబున నా కీసర్వవైశ్యాభ్యక్షత్వము మొసంగితిరి. కాని నన్నుమించిన యాధాగ్గిణు లెంద రీసభనులేరు ? అయినను నే నందఱికింతు నధికుఁడనని గర్వపడననసరములేదు. ఏలయన తే॥ గీ॥ మిత్రులందఱికింతును మించి యధికు

జౌచు నుండంగ నెంచువాఁ డనవరతము
సందఱికిని విధేయుఁడై నట్టులేని
తన మనోరథమీడేరు ధరణియందు॥

తే॥ గీ॥ దీనిభావము గ్రహింప లేనివార
లించుక మహద్దశ ననుభవించిరేని
యింతఁగాల్చుక మన నొడలంతఁ గాల్చు
కొనుచు గర్వాంధులై నశఁ గోలుపోరె ?

భీమ — సభికులారా! మన రాణా లక్ష్మణసింగునకు స్వయముగాఁ బరిపాలించు వయస్సు సమీపించినది. కతిపయదినములలో స్వపరిపాలన మొసంగ నిశ్చయించితిని. (లక్ష్మణసింగుపైఁపుఁ దిరిగి) కుమారా! లక్ష్మణసింజ్ఞ! నేఁగరపు వాక్యంబుల శ్రద్ధతో నాలకించి తదానుసారంబుగ వర్తంపఁగలవు.

చ॥ ధర జననాథు లెప్పుడును ధర్మము దప్పక కూర్చిఁ గల్గియున్
నరులకు నెల్ల సౌఖ్య మిడి న్యాయముఁబూని కృపాసముద్రులై
దురితవిదూరులై రణకుతూహలులై ప్రజలెల్లఁ దమ్ము భూ
వరులని మెచ్చ రాజ్యములుఁ బాలన సేయుచు నుండఁగావలెక॥

చ॥ ప్రజలకు గల్గు నాపదలఁ బాసి దురాత్ముల శిక్ష సేయుచున్
సుజనుల సన్నుతించి నిజసోదరబృందముతోఁజూచుచున్,
భుజబలశక్తిమై రిపులఁ బోరున మూర్ఖుని, ధైర్యమూని ది
గ్విజయమునొంది దేశమునకు గీర్తివహించియు నేలఁగ వలెక॥

ఉ॥ అన్నవిహీనులౌ జనుల నన్నసమృద్ధులఁ జేసి సత్వసం
పన్నుల సన్నుతించి మహిపాలుకతోడను మైత్రీమై దురా
పన్నుల భీతిఁదీర్చి సరపాలురు మిక్కుటమైన పన్నులం
గ్రహింపదీసి యెల్లరను గప్టనివృత్తులఁ జేయఁగావలె॥

ఇట్లు రాజ్యంబుల నేలువారు సర్వజనసన్నుతులై దైవము కంటె
నెక్కువగాఁ జూచు కొనఁబడుదురు. అట్టిమహిపాలురు కాలవశమున
స్వర్గస్థులైనను మృతదపులగుదురు యిట్లుగాక కొందఱు,

మ॥ అరయన్ జాలరు ధర్మ కార్యముల గర్వాంధత్వసంప్రాప్తులై
కరుణా లేకమున లేక పృజల స్పృహత్ములంజేయుచు
బరుల బాధల బెట్టుమండి భువి దుర్మార్గత్వమగ్నాత్ములై ॥
ధరణీపాలురు కూర్చిత్తులగుచున్ దా మేలరే రాజ్యముల్?

అట్టి పునఃపతులు దుర్గుణాంఘులై తామొందెను స్వల్పసౌ
ఖ్యములకే విట్టివీగుచు నిరంతరము ధనధాన్య సంపన్నుల గృహంబుల
దోపించుచు దోరాగ్రేసరులై ప్రజల కెంతయో యవమానంబొనగూ
ర్తును. అట్టి నిరర్థక రాజనామాన్వితులను జను లనిశంబును దూషిం
చుచు వారెప్పుడు మృత్యుదేవతపాల బడుదురా యని యెదురు
చూచుచుందురు.

ప్రవేశము:—విక్రమసింహంబు

భీమ—పురుషనర్యా! మీరెచ్చటనుండి యెక్కతంబున నిచ్చటి కరు
దెంతరి? మీరెవ్వరు?

విక్ర—భీమసింగు మహారాజా! మచ్చాద్రితం బతి విచిత్రంబు.

తే॥ గీ॥ జయపురిని క్షుత్రియుండైన జనన మొంది

యశ్రుత స్త్రాది విద్యల నన్ని నేర్చి

బొట్టకోసమై యాజయపురిని వీడి

చక్రవర్తినిఁ గొల్వంగఁ జనితి నచట॥

క: అంత జలాలుద్దీనుడు

సంతసమున నాకు నొసంగి నై న్యాధిక్యం

బంతయు సన్మానుబును

బుతుంబునఁ గొంచినాడఁ బార్థివ చందా! !

ఉ: అంతట: గొంతకాలమున కా తురకాధిపుఁ డుపే బుత్తునిన్

సంతసముప్ప దేవగిరినాథుని దర్ప మడుప పెంటనే

నెంతయు నైన్యసంఘముల కెల్ల ముదుంబున నాయకుండనై

వింతగఁ గూర్చితి న్నయము వే యునరాజున కాహవంబునన్ !

అట్లాయువరాజైన యల్లాయుద్దీనుడు విజయోన్ముఖుండై పిన తండ్రియైన జలాలుద్దీనుని నధిప యత్నించి యక్కాశ్వబున నా సాయం బరసెను. అందులకు నే నంగీకరింప కుండుటచే యెట్టకేలకా దారుణకృత్యం బొనరించిన యల్లాయుద్దీను డు నన్నుఁ గారాగృహప్రా ప్తుని జేసెను. నే నచ్చటనుండి పలాయితుండనై రామదేవుని కొల్వు జేరి యాతఁడు మీ కంపిన లేఖలను మార్గమధ్యబున బోగొట్టుకొని యీపురిఁ జేరి చిదానందయోగి వేమంబున నుండుని.

భీమ—ఏమీ! చిదానందయోగి యన మీరేనా! అయ్యో, మీరు

మా కెంతయో సాయం బొనరించితిరి. అందుకు ప్రత్యుపకా

రం జేసి యొనర్పగలను?

విక్ర—మహారాజా! మీరు నాకేమియుఁ బ్రత్యుపకారముఁ జేయ

వలదు. నన్ను మీకొల్వులో నుంచుకొనుటయే చాలును.

భీమ—శూరోత్తమా! అన్విధి నే మాయొద్ద నొకపై న్యోపనాయకుఁ

డనై యుండుము.

ప్రవేశము—యద్ధభటుడు.

భట—మహారాజా! చక్రవర్తి సేనలన్నియు నెక్కువై నొకస్థితి

ముగా వచ్చి మనకోటను ముట్టడించినవి.

భీమ—ఏమీ! చక్రవర్తి సేనలు కోటను ముట్టడించినవిగా! రసపుత్రులారా! వింటిరా! ఆశ్చర్యము!

విక్ర—రాజాగ్రహీ! ఇందుల నాశ్చర్యమే మున్నది? అల్లాయుద్దీనుడు తాను బరాజితుండైన కలమున బ్రజలాడు దూషణవాక్యంబుల విని లజ్జాకాంతస్వాంతుండై యెవ్విధంబున నైన మనల జముంచి కీర్తికొందుటకు మనపై దాడివెడలి నచ్చినాడు.

భీమ—ఓరీ! చక్రవర్తి సైన్యము లెంత సమృద్ధిగ నున్నవి?

భటు—మహాపృథ్వా! ఏమని చెప్పుదును? యెటు జూచినను నాలుగైదు గడియలవరకు వ్యాపించియున్నవి.

భీమ—(అలోచించి) యోధాగ్రేసరులారా! ఈమారు మనదుర్గంబు నిర్మూలం బగుట తక్యంబు.

బాదూల్—మహారాజా! మీనోటనుండి యెప్పుడును వినని మాటలు. వినవలసి వచ్చినవి. మనఁ బ్రాణంబులున్నంతవరకు రాజపుత్రులు దురంబున సురాసురుల నైనను గర్వభంజితులను జేయుదురని మీకుఁ డెల్లం బేగదా.

భీమ—అవును, నిశ్చయమే. యెట్లును మన కీ మారు వీరస్వర్గము తప్పదు.

బాదూల్—రాజా! అందుల కావంతయుఁ గుండవలదు.

భీమ—అట్లు మన మెల్ల రము గఠించిన మన యువతీమణులకుఁ గూడ ముగిలవలన మానభంగంబు నివ్వటిల్లునుగదా.

బాదూల్—రాజా! సాధ్యమైనంతవరకు దుర్గము తురుష్కుల పాలఁ బడకుండునట్లు యత్నింపుదము. అంతకుమించి మనవిధి రాజపుత్రస్త్రీల కెల్ల రకును “జోహారు” విధికృత్యంబు.

భీమ—అహ! దైవమా! తుదకు రాజపుత్రశ్రీలక్ష్మి దురవస్థనైన
గూర్చెదవా? రసపుత్రయోధులారా! చిట్టచివరకీ చిత్తూరు
రాజ్యలక్ష్మి కెట్టి దుర్దశ 'రానున్నది' (తనలో) ఇక్కట్లైన ఫాదు
షాకు బాదాకాతులైన— (ప్రకాశముగా) చిత్తమా!
హేమనుచుంటివి! యెట్లును మనకు యుద్ధంబు తప్పదు.
బాదూలుస్థిగ్గీ! సేపు పైచ్యముల నాయత్తపటమము. రస
పుత్రులారా!

తే॥ గీ॥ ప్రాణములపైని భీతిని బారద్రోలి
పోరుడి మీరలాహవ భూమియందుఁ
బడిన మీయందు నెక్కడేపడును వార
లందుఁ బడుగురు నెకతూరి యవనిఁ బడరె?

తే॥ గీ॥ యెదురుగా మృత్యుదేవత యొదవుచున్న
దనుచు 'నేనుదీయకుండి యుద్ధమందు మూల
దాగినను మృత్యుదేవత తప్పగలదె?
వీరవరులార! రసపుత్రశూరులార!

ఇక సత్వరము మీరెల్లరు యుద్ధసన్నద్ధులై యుండుడు.
(నిష్క్రమము)

ద్వితీయరంగము:— సమరరంగ సామీప్యప్రదేశము.

ప్రవేశము:—భీమసింగు.

భీమ.—

చ॥ మనసు కలంగ సాగెను బ్రమాదము సంభవమానో యిట్లు నా
కనులకు నెల్లవస్తువులు కాంతివిహీనము లాచునుండె న్నా

తనయులఁ దచ్చినప్పు డమితంబగు సందియ మొందు గల్గుచుం
డెను రణరంగముక విడిచి నేనిట వచ్చిన దాది యేలొకో ! ||

సీ॥ భూమ్యుబరంబులుఁ బొరలుచు రక్తసి

క్తములైన యట్లునే గూడి నిపును
వశదిశలను బ్రతిధ్వను లెసంగిన యట్లు

చిత్తాబు దిగ్భూమాయ త్తమయ్యె
దగుసనూహమాపెట్ల నడిపిసైతల

క్రిమగా నడచు నల్లందుఁ దోచెః
బుమాయ వారిబాత్తుల రోదన ధ్వనుల్

శ్రవణగుహరములఁ బ్రబలమయ్యె
తే॥ గీ॥ బ్రహ్మదావాగ్నియెల్లెడః బ్రజ్వరిల్లి

సకలమును దగ్ధమొనరింప సాగెనట్లుఁ

దోచెమిన్నేదో మన్నేదో తోచ దిప్పు

డివిధం బాతకును పేతు వేదియగునె.

(ఆలోచించి) నేను దక్షిణవైపు కోటకొమ్మలను గాపాడుచుం
డినే! ఈనిర్జనసీమ కెట్లు రానయ్యెను? (యోచించి) రిపునైన్యధాటి
పలాయితుండవైతినా? అట్లేలనగును? యేదియో విషయము నాలో
చింప వచ్చితిని. (అొమ్మనఁజేయుడి) హృదయమా! యేమచుచుంటివి!
“దుర్గంబు తురకల కఫీనంబైన నీవేమిచేయఁగలవాడ” వనియా? ఆ!
ఏమి! దుర్గంబు మ్లేచ్ఛులకా యధీనంబగుట? అట్లెన్నడును సంభ
వింపదు. (ఆలోచించి) జయాపజయంబులు దైవాధీనంబులు గాన
నెకవేళ నెట్లైన చిత్తూరు రాజ్యలక్ష్మీ పరాధీనంబైన నేమిచేసెదను?
రసపుత్రకురులు తురుష్కులను కోటలోనికిఁ బ్రవేశింప నిత్తురా?
భానుకులప్రదీప్తు లెల్లరును రణనిహతులైన గదాశత్రువులు దుర్గమును
వశపరచుకొనుట! ఒకవేళ నట్లెల్లరు సమరమందు సంఘమరణము
నొందిన రాజపుత్రస్త్రీలకెల్లర కా తురుష్కులచే మానభంగంబుసంధి

ల్లగలదు. బౌరా ! రసపుత్రస్త్రీలకు మానభంగంబు చేపూరుమగా ?
వారియెడ మానభంగంబు, దలపెట్టుట మండుచున్న దావానల
జ్వాలలను బిగియార, గొగిలింప జాయంజనునట్లగదా.

(తెరలో)

ఉ॥ దక్షిణదిక్కు- కుడ్యములు ధారుణ, గూల, దోడుగె శాత్రవా
ధ్యక్షులు కోటగోడల, బ్రయాసముతో నెగ్రాకు చుండి రా
దక్షిణ దిక్కు-కుడ్యముల, దా సతిధీరత, గాచ భీమహ
ద్యక్షము సంగరంబున విహర మొనర్చుట లే దదేలాకో ?

భీమ—(అలకించి) ఏమీ ! దక్షిణదిక్కు—!! ప్రాకారంబులు సంగ్రహించు
చున్న నన్ను, గానక సైనికులిట్లు బలుకుచుండిరి. నే లేకుండుట
జూచి యాతురుష్కులు ప్రాకారంబులచూపు మాప, గడంగిరి.
ఓహోరి తురుష్కు- పైనికులారా ! యిదియే వచ్చుచుంటిని.
ఇంక మీ ప్రయత్నములు సాగవునుమా. (అనికత్తి నెత్తి క్రింద
వైచి నిర్విణ్ణుడై)

చ॥ బలిపుమస్తకంబుల సభస్థలి పై కెగయంగ కంధరం
బుల, దెగ వ్రేయుచో నయిన, బోరున మత్తగజా? తుండములో
దలపడి కోయుచో నయిన, దగ్గదొకించుకే యేని మచ్చుజా
బలమది సుప్పడిట్లు కరవాలము నెత్తగ, జాలదయ్యెనే !
ఇవ్వధి మదీయదోర్బలం బెల్ల, దరిగెనా ! లేక

చ॥ సమరమునందు శాత్రువుల, జక్కగ నుగ్గు నొనర్పకిట్లు దెం
దమున మత్తెద్దొసంగతిని దల్చుచు మిన్నక కూరుచుంటి నీ
సమయమునందు గాన “నిక, జాలు యశ”స్సనివేగ ఖడ్గర
త్నమ నను వీడ నొచితివ ? దాసునితప్పులు కాపు మిత్తరిన్.

(కూర్చుండును)

ప్రవేశము:—పురదేవత

పుర— భీమసింగీ! భీమసింగీ!

భీమ—(దిగ్గున పోచి) ఎవరు నన్ను, బలిచినది! (పురదేవతను జూచి
యంజలిబద్ధుడై)

ఉ॥ ఆలమునం జరించు భయదాకృతీఁ దాల్చి, భూతరాజ్యం!

కాలవశంబునం జనులఁ గాలునిపాలిక నుపు దేవిరో!

వేలకొలది కోర్కె లింప మీదిట! డ్ పురలట్టువో! యికిన్

గాలిపు! నిపదాంబుజయుగంబునకు స్పృహమిల్లదన్ విసన్ ॥

(మొక్కును)

పుర—రవికులపుంగివా! నీ నెవ్వరినైన నేమి? మదభీష్టుంబు సద్గింపఁ
జేసెదవా?

భీమ—(తనలో) చూడఁజూడఁ నీవు పురదేవతయని స్పష్టమగుచున్న
యది. (ప్రకాశము) తల్లీ! భవదీప్సితం బెయ్యదియో యెఱి
గించిన నాశక్య మగునేని యొనర్చెదను.

పుర—భీమసింగ! మన్మథాశక్తి బెద్దియైన నేమి? యీడేర్చెదవా?

భీమ—జగను! భవదీప్సితం బెఱిగింపకున్న నెట్లు లీడేర్పగలను?
అ బెద్దియో యెఱిగింపఁ బార్థించుచున్నవాడ.

పుర—మిత్రోత్తమా! సూర్యకులంబున కింతకును గిరింకము బెద్ది
చుంటివి! నావాంఛితం బెద్దియో యెఱిగించినట్లయినఁ దమ
చేతనగునట్లు నమకూర్చువా రెందరు లేరు? నేను సమీక్షిం
రావలసినయవసరమే మున్నది? నాకోరిక నెఱ వేర్చెదవా?
లేకున్న నింకెవరికడకైన బోయెదను. (పోబోవును)

భీమ— తల్లీ! తల్లీ! ఈ నీకుమారునిపైఁ గరుణ వహింపుము.

క! విలసిల్లెను రాజ్యంబో

వలగిలభూషణములో, నివేదనలో, కో

పిలలో భవవీప్రేతములు

తెలియగాఁ జెపుము నాకు డేవీ! యిహుడౌ.

పుర—నుమానా! పు జెప్పినవానిలో నెదియును గాదు. నే నోరుకడి
చరబలిగదా.

భీమ—జననీ! నరబలియా? అగుచకేమితక్కువైనది? జరుగుచున్నది
మహాసంగరము గదా?

పుర—అయిననేమి?

భీమ—మనసునకుఁ దృప్తియగునట్లు నగులు దెగుచునే యుండిరి.
అదారగింపఁగూడదా?

పుర—కుమారా! నేను పీఠభూముల సంచరించు భూతపితృతత్వ
ములోఁ జేరియుంటినినియా నీ యభిమతంబు?

భీమ—అట్లయిన నోమాతా! నోరులేని జంతువుల బలి మెసంగుట
నా యశీనముగాని నేను నరపాలకుడనైన మాత్రమున నస్స
క్షేమమునందా సమాననాక్కులతో జనన మొందినవారిలో నేరిని
నీకు బలిగిత్తుచు? నేను నరపాలకుడగాని సరహంతకుడ
గానుగదా. నాదేహముపై మాత్రము నా కధికారముగలదు.
నన్ను నీ కత్తి కెఱిగఁ జేసికొని సంతృప్తి మెందుము.

పుర—భీమసింగీ! వృద్ధాప్యంబు సమీపించిన నిన్నారగించిన నాకేమి
త్వప్తిగల్గును. నా కొకరిద్దరు గారు. పదునొక్కండ్రు గావల
యును. కావున నీకుమారులలో పదునొక్కండ్రను బలినిమ్ము.

భీమ—తల్లీ! నాకుమారులనే కోరితివా! (అలోచించుచుండును.)

పుర—భీమసింగ్గీ! తడవయ్యెను. మరల నే నెల్లి దర్శనంబిత్తు.

(నిష్క్రమము.)

భీమ—ఏమీ! యిది కలయా. నిక్కువమా? నిక్కువముగాఁ బుర
దేనతయే ప్రసన్నులైనదా? (అనఁచించి) ఆహా! నిజముగా
నాదేవియే ప్రసన్నులైనది. ఔరా! ఆపె నా కుమారులలో
పదునెక్కడను గోరెనుగదా! రణభూమియందు వారలగలి
యెట్లున్నదో?

ప్రవేశము. — శూరసింగు.

భీమ—శూరసింగ్గీ! రణభూమినుండి వచ్చితిమి! దా! అందలి విశేషంబు
లేమి?

శూర—మహారాజా! యుద్ధభూమియందు సమాచారము లేమని
నుడవ గలను. నా డర్భరాత్రులునఁ జక్రవర్తి సకలపైవ్య
సమేతుడై యాకస్మికంబుగ దుర్గంబును ముట్టడించి మాస
త్రయమునుండియు దానిని నశపఱచుకొనవలెనని బహువిధ
ప్రయత్నంబు లొనరించుచున్నాడు. ఇట్లతం క శేషపైవ్య
సంధానంబులతో నరుదెంచి ప్రళయమునఁ బడునైదు దిన
ములవరకును సంభోరాశి కెనయగు సగడ్డను బూడ్చి యత్నించి
య్యెక్కేలకు సఫలీకృతమనోరథం డయ్యెను. అట్లమ్మహా
కార్యము నిర్వహించుకొని తడనంతరము దుర్గంబున కే దెసఁ
జూచినను నాలుగుగడియల దూరమువరకు వ్యాపించియుండిన
చతురంగబలంబును, హయహేషధ్వనులును, గంధగజఘ్రింకా
రంబులును, భేరినినాదంబులును, దిగ్గజంబులడలంగ మ్రోగు
గుణధ్వనులును గల్గి చూపరుల కపరిమితానందభయదాయ
కంబై యంభోనిధు లొక్కపెట్టునఁ బొరలి చిత్తూరుదుర్గమును
ముంప వచ్చెనో యనునట్లు రసపుత్రశూరశిఖామణులకెల్ల

నత్యంత విషాదంబుఁ బొడమఁజేసెను. అంత నూతనముగా నైన్యాధ్యక్షుతను వహించిన బాదూల్ సింగీతెఱిగంతయు నవలంకించి దుర్గంబున కుత్తన ప్రాకారమునకాగమై రణజిత్ సింగును, ప్రాగ్విశా ప్రాకారంబులపై సగ్రామసింగును, నవర దిక్కున దోర్దండమునీతప్రభాకరుండగు ప్రభాకరసింగును దగు నైన్యంబులతో నుండియనించి శాను నలువెసల. గను బొగిరూకతతో సునదించును. నిశితరచుసూపతుల కెల్ల రణోత్సాహం బొడమించుచుండెను.

భీమ—(తనలో) దక్షిణవైపున నేను రక్షించుచున్నది. (ప్రకాశము) కంతవరకును నే నెఱిగినట్లే. తరువాత.

శూర—తరువాత నో డేవా! తురుష్కునేనాని యగు నాజరుజం గా దుర్గప్రాకారంబులపై నలువెసల రక్షించుచున్న రసపుత్ర నైన్యంబులఁ గని మొక్కిరిత నిరాశాయ త్తచిత్తుండై మఱల ధైర్యం బవలంబించి మ్లేచ్ఛనైకుల నొక్కుమచ్చిఁ గోటకొమ్మలకెగ్గబ్రాక నాజ్ఞయిచ్చెను. అంత నారసపుత్రులు శిరశరాగ్ని బ్రజ్వల్లుండేసి కొనుసేసె నెల్ల దిగ్భీమం బందఁజేసిరి. అప్పుడా తురుష్కునైకు లెల్లరుఁ గలవరపడునట్లా కదనభూమి నుండి నిలింపావాసంబున కెగురఁ గొట్టఁబడు తురకల శిరంబులఁ గని మత్తేభంబులెల్ల మన్మత్తసంప్రాప్తంబులై తమ చరణప్రహరణంబుల స్వనైకానీకంబుల నుగ్గొనర్చుచు తుండంబుల నెత్తుకొని ఘంకారారవంబు లొనరింపుచు రసపుత్రుల కత్యా శ్చర్యంబును, దురుష్కుల కమితభయంబును జనింపఁజేసెను. అంతః గొంతవడి కా యేనుంగు లున్నాదంబు దృఙించి వాని వాని స్థానంబులఁ జేరిన యనంతర మా మ్లేచ్ఛనైన్యాధ్యక్షుఁ డేలొకో దుర్గంబునకు దక్షిణదిశనున్న కుడ్యంబుల మాత్రముఁ గూల్చినట్లనతి మెసంగెను. అంతః దురుష్కునైకులెల్లరు

దక్షిణవైపు ప్రాకారములు, సూర్యుడలఁబడిరి. అచ్చట నిలు
మింప బడిన తూరాగ్రసము డేలాకో యందు లేకపోవుటచే
శాత్రపు దుష్ట సూరి నలఁబడి గోడలఁ దగ్ధభాగముల
నిర్మూలం బొనరించిరి. ఇట్లే యింత గతయు నవనోకించి భవత్సు
ప్రముఖ మనుజులగు సుగ్రుహులు అగ్ధనిర్మూలములైన కుశ్యములపై
నిలిచి భయద్వాహశల్యము సార్థ సాబగునట్లుగా, గురుష్కు-
నైవ్యనాయకుల నెల్లఁ గృతాంత నికేతరులన కంపి తుదకు
కుశ్యులు లాకన్యకంబుగఁ గూలుటచేఁ గ్రిందికి లాఘించి
కత్తియును బొనరించి శత్రువీరుల ననేకుల త్రాపి తామును
శ్రీశ్రీశేషులైరి.

భీమ— హా! పుత్రనత్నములారా!

హ॥ జననాబుద్ధి దృఢ శాస్త్రులనలెన్ సన్గ్రాహకంబునన్

దనువుల బహు మి విత్తోడఁ పురిని స్వాతంత్ర్య గ్రామ నిల్పుంగ; గా

కు నితాంతప్రియుఁడైన తమ్ము నెకనిన్ ఓశీశుల్కస్వీడి మా

కనిశంబున్ ఘనముఃఖునీరధిని నాహి నిట్లు చేకూర్చియున్॥

హా! వరతనూజులారా! తుదకే సంగరము మీ భంగపాటునకే
సాఘటించినదా! నిత్యము బిత్తాటనంబు నల్పి జీవించు నేగర్భదర్శి
నికైన జనించిన నిట్టి రణమరణంబు నెందకుందురుగదా! అష్టైశ్వర్యం
బులు, గలవానలింట జన్మించి యల్పాయువు లయిన నేమి ప్రయోజ
నము? జనని జనకుల కిట్టి పుత్రశోకం నిమిటకేగదా.

చ॥ కనుపెను బిడ్డలంగని యకాలపు మృత్యువువాతఁద్రోయఁగాఁ

గడఁగి మిమున్ రణంబున దగ్గఁ రిపులన్ వధియింపఁ బంపితిన్

జడుఁడ శ్వపాకుఁడన్ సుతుల చావునుగోరిన పాపకర్ముఁడన్

కొడుకులు! నాపయిన్ మిగులఁ గోపముఁ బూనకుడయ్య వేడెదన్॥

హా! పతంగమశోధారకులారా! నననూసములు మోసి కని
యెంతయో శ్రద్ధతో, బెంచిన మీదననియొక్కి- శోకానలం బెట్లర్ప
గలవాడను?

శూర—మహారాజా! అన్నియు నెఱంగిన మీదే యిట్లు బేలలై వాపో
యిన నిక లోకంబున నిలిచులైన తలదంపులవిషయము యేమి
చెప్పగలడు.

భీమ—శూరసింగీ! తదనంతర మేమైనది?

శూర—తదనంతర మో బేవా! అట్లు పదునొకంపుగురు నొక్కసారి
మడయుట వీడించి శిథిలశేషంబులైన ప్రాకారంబుల భూమి
చదరంబులఁ జేసి కోటలోఁ బ్రవేశింప సమకట్టు ప్రతిపక్ష
నైస్యంబులఁగని రసపుత్రనోపనాయకుండగు మర్గసింగత్యంత
కోపావేశంబున మండిపడుచు నిశితాశిత్రంబును బిఱచిఱం
ద్రిప్పుచుఁ నగునైస్యంబుతోఁ దురుష్కునైస్యంబులనైఁ జెలఁచేగి
యొక్కొక్క బాణపుంజంబునఁ బెక్కుమందిని బ్రగ్రవేయుచు
శస్త్రాస్త్రవిద్యాపారంగతను వెల్లడిచేయుచుండ మేచ్చునై
నోపనాయకుండగు హాసనల్లీఖానుఁడు తననైస్యముల నెక్కు
మ్మడిని రసపుత్రపీఠుల నెదుర్కొనఁ చుచున్నది కిథిల ప్రాకార
రక్షకులైన రసపుత్రులనెల్ల దనుమాడి మనమర్గసింగును
గూడ స్వర్గమున కుపెను.

భీమ—ఏమీ! రసపుత్రయోధులు మరద్రష్టము! తల పడినవారిలో
నొక్కఁడైనను గడచిరాకుండెను! తరువాత, తరువాత.

శూర—అనంతర మోపభూ! దుర్గసింగు స్వర్గముఁడటఁ గనిరణజిత
సింగు తననైస్యంబులతో నెక్కుపెట్టునఁ దురుష్కుల నెదు
ర్కొని వివిధగతుల దనుమాడుచు తననామంబును సార్థకప
ఱచుకొనుటఁ గాంచి రసపుత్రయోధులు శిథిలంబులైన ప్రాకా

రంబుల దాటివచ్చు తురుష్కులను శిలాప్రవర్ణంబులచేతను, సలసల కాగునూనెచేతను యమనిగమున కంపిరి. అవ్వధంబునఁ దా మొనర్చు సాధనంబులన్నియు వ్యర్థంబులౌటం గని తురుష్కునాయకుం డొకరిని మఱియఁ దూర్పువైపుననుండు కుష్మముల ధ్వంసముఁ జేయ నుద్యమించెను. అవియును నిర్మూలంబైన నిడి దుర్గమును రక్షించుట దుర్లభంబని తలంచి రసపుత్రసేనలన్నియు సత్యాతురతతో దక్షిణవైపు రక్షించుట మాని తూర్పు వైపున కేగిరి. అంత రణజిత్ సింగు స్వల్పసైన్యముతోనే యరివీరుల నెదుర్కొని ఘోరముగాఁ బోరుచుఁ కొంతవడికి విషతులచే నిర్మూలింపఁ బడిన సైన్యంబును జూచి యొక్కంతయు భీతిఁజెందక కత్తిని డాలునుఁ బూని తెగిబడి రిపుల ఖండింపఁ జొచ్చె. అత్తటి రణజిత్ సింగుకరవాలధాన కెరియైన తురక సైనికులును, శుంజాలంబుల తుండింబులును నిన్నియని యెన్న శక్యంబుగాదు. ఇవ్వధం బవలోకించి నాజరుజంగు క్రోధాంధభూతచేతన్కుండై యెవ్వధంబున నైన నా రణజిత్ సింగును రణనిహతునిఁ జేయ నుంకించి తానును గత్తియు డాలును ధరించి రసపుత్ర యోధాక్రగేసరునితో ద్వంద్వయుద్ధంబునకుఁదలపడెను. ఇట్లు రసపుత్ర తురష్కువీరవరు లిరువురును సింగంబులవగిది బోరు చుండు నుభయ సైన్య సంఘంబును సంతకుల యుద్ధంబు నాపి చిరకాలములకుఁ జూడఁ గల్గిన యాద్వంద్వయుద్ధంబు సత్యుత కౌతూహలంబున వీక్షించుచుండెరి. తురుష్కులు ప్రాకార నిర్మాణసము మానిరి. రసపుత్రులు తద్రక్షణ మాపిరి. అట్లయిర్వురు కొంతకాలము పోరిన పిదపఁ దురుష్కుయోధుం డొక్కింత యలసినట్లుఁదోచిన స్లేచ్ఛ సైనికు లెల్లరు నాతనికిఁ బ్రోద్బలం బొసంగుచుండిరి. మనశేనలు రణజిత్ సింగు విజయోన్ముఖుండగు నని నిశ్చయించి చిటచిటం ద్రిప్పు బడుచున్న

ఖడ్గము యొక్క ప్రచండశక్తులనే నానరింపబడిన దేహముతో మధ్యుదినమార్తాంధముగాఁగల బ్రాకాశించునున్నరసపుత్రయోధాగ్రేసరుని వికసితపద్మసత్ప్రభులతో నవలోకించుచుండి. అంత నాతురుష్కచమూపతి ప్రోద్బల పూతుండై రసపుత్రయోధుని సరిస్సునకుం దనవాడికత్తిని గుఱిచూపి యావచ్చ క్షిణో నెక్కడెబ్బగొట్టెను. ఆదెబ్బతో రసపుత్రుని పస దూలిపోవునని తురుష్కులెల్లరు నత్యంతసంతోషాకాంత స్వాతులై “శమాబా! శమాబా”నని కేకలువేయసాగిరి. రసపుత్రులు ముకుళభూతముఖాంబు జాతులై యుండ మన రసపుత్రయోధుని దెబ్బదప్పించుకొని మఱల నాతురుష్కుని తనఖడ్గముచే గొట్టెను. ఆదెబ్బతో నాతురుక్ నితానిని శాంతింపన కిగియు పవలసిపడె కాని యాతని శిరస్తారణమునకుం దగులుటచే మన రసపుత్రుని కరవాలాంబు రెండు తునకలయ్యెను.

భీమ— ఆహా! మోసము సంభవించినదే! పిదప నేమేసది?

శూర— పిదప నోరాజా! మనరసపుత్రయోధుని డింకొక యాయుధంబు గొనుటోన నా కీ తెలిగితురుష్కులను నిరాయుధుండైయున్న మన రసపుత్రుని తన కక్షయందు చే వత్తచ్చేదినం నొనరించి సంగరక్షోభతలంబునకు బలి నిడెను.

భీమ— హా! శూరాగ్రేసరా! రణాత్ సిగ్గి! వయోన్యధుండవైన నీవు తుడికు నిరాయుధుడవై సమరభూమిని వధింప బడితివి గదా! శూరసిగ్గి! అలట నేమేసది.

శూర— దేవా! అంత నారసపుత్రుండు గూలిన జయశబ్దంబులతో దురుష్కులు మఱల బ్రాకారంబులఁ గూల్ప నుద్యమించుచుండిరి. నన్ను బాదులే సింగు మీరచ్చటనుండిగో యరసి రమ్మని పుత్తేరెను.

ప్రవేశము:— బాదూల్ సింగు

భీమ— బాదూల్ సింగీ! సమరభూమిని బాసివచ్చితివేలే?

బాదూల్— రాజా! రాకేమున్నది?

ఉ॥ వ్యర్థములయ్యె బాణములు వ్యర్థములయ్యె శిలాప్రపర్షముల్
వ్యర్థములయ్యె సాధనము లన్నియుఁ గూతము గోడలెల్లనో
పార్థివచంద్రమా! మనకు వచ్చెను నాశనకాల మక్కటా!
వ్యర్థము సక్కు-వంబు రపువర్ణముతోఁ గదనంబుఁ జూసెన్॥

ఇతఁడు దురుష్కులట్లును దుర్గమందుఁ బ్రవేశించుట నిశ్చయము. కొప్పున మనము శత్రుసేనలతోఁ దలపడి ప్రాణములపై నాసను పీడి పోరుట తథ్యము.

తే॥ గీ॥ బయము మొదెదిమో లకి సమరభూమి

బోడి స్వర్గంబు నందిగలార మేమొ

కాన జయమంది స్తుతైన ఘనయశంబు

వచ్చు; గాకున్న మనస్త్రీలు పరిభవంబు

నందిగలవారు రిపులచే నిందు నధప!

అట్లు వివక్షలచేఁ బరిభవానలసంతప్తులు గాకుండ మనరాజ పుత్రస్త్రీల స్తుతిగలవలయు.

భీమ— బాదూల్ సింగీ!

తే॥ గీ॥ తురికనాథున కోడ చిహ్నమునందు

మనస్వతంత్రము విడనాడి మనుటకల్ల

విజయమందిన సరే; లేక విఫలమైన

యెడలఁ జత్తుము దురమున నెల్లరమును.

ఇది ముమ్మాటికని సత్యంబు ఒకవేళ మనమెల్లరము రణనిహ

తుల మైన యెడల నున కాంతామణులు తురికలచే ననమానింపఁ
బడుట నిజము. అట్లు మానభంగిని బంధకుండు నట్లు

తే॥ గీ॥ మండుచున్నట్టి మొక యగ్నికుండ మందు,

బ్రహ్మమున స్త్రీల సాదలో బడంగి జేసి

పురుషు లెల్ల రమును యుద్ధభూమియంగు

ఖడ్గములఁ బూసి నిరంగు ఘోరముగ॥

బాదూల్—నున్నరాజా ! అట్లుయే సరేగాని మన నూబాలగోపా
లంబునుఁ బ్రాణంబులు గోల్పోయినఁ జిహ్నుడు రాజ్యలక్ష్మి
నెన్న టిక్తైనను రాణాసంతతివా కేలుట కల్పగదా!

భీమ—(అలోచించి) బాదూల్ సింగీ! అట్లుయేన వస్త్రతయ ప్రియుం
డైన నాపౌత్రుని నేటిరాత్రిగో సట్టాభిషిక్తునిఁ జేసి హతశేషుం
డైన మత్కుమాదునితో నడపులలోఁ దలదాచుకొని
యెన్నటిక్తైన చిత్తారురాజ్యంబు నేలఁ గల్గుటకుఁ బంపుదము.
శూరసింగీ! తదితర రసపుత్ర యోధులనెల్ల యుద్ధంబునాపి మ
ద్యవనంబునకు రమ్మని చెప్పుము. మీదును సత్వరమున వారి
తోఁ గలసి మద్యవనంబునకు రండు.

తృతీయరంగము: సభామగ్ధిరము.

ప్రవేశము:— భీమసింగు, బాదూల్ సింగు, విక్రమసింహుండు,
అజేయసింగు, హమీదు.

భీమ—(హమీదు నెత్తుకొని) బాలకా! పతంగవంశోద్ధారకా!

చ॥ జనకుండు మాతృరక్షణకు సంగరమందుఁ దృజుచే బ్రాణముల్
జననియు భర్త వెంబడి విచారపయోనిధిముని వీడె దాఁ

దనువును; రాజ్యమేలగను దక్కితి పిపు సుమీ యొకండవే
 ఘనముగ నెన్నఁడని రిపుగర్వ మడంచి యశంబు నెందుచున్
 కుమారా ! అజేయసింగీ !

ఉ॥ నీ విపు డీ కుమారకుని నెయ్యమునఁ గొనిపోయి పోన నా
 నావిధి దుర్గమోగ్రవిహితములచే బోవేష్టతాలయ
 బై నిలసిల్లుచు ననమృగావశిక్ష నిలయంబునైన యా
 రావళిపర్వతంబులఁ గగంబు సుఖంబుగ నుండు డిద్వరున్॥

ఉ॥ అన్నకుమారుఁ డాచితనియం దొక యంతయు నీర్వహాన క
 శ్యున్నతసత్కృపాపరిమిశోజ్జ్వలభావముఁ బూని యాదురా
 పన్నుల భీతిఁ దీర్చుగల పాకజనాభుని మీద భక్షియై
 యన్నగపంక్తులందు తనయా! మన బాలుని పెంచు మిమ్ముగన్॥

అజే—జనకా! మీరెల్లరును సమరమున వీరస్వర్గంబునంద నేమొక్కం
 డ నశేషబాధుజాలంబునకై శోకించుచు మనగలనా?

భీమ—కుమారా! నా పలుకు లాలింపుము. నీవిందుల కంగీకరించవేని
 కడు: బిన్నవయస్కుండగు నీబాలుని బోషించువార లెవ్వరు?
 కావున మదాజ్ఞ శిరసావహించి చిత్తూరురాజ్యహితార్థ మట్లొన
 రింపుము.

అజే—అట్లే మీయాజ్ఞానుసారమున వర్తితును.

విక్ర—అజేయసింగీ! ఆజ్ఞను శిరసావహింతువుగాని,

సీ॥ అప్పుడప్పుడు తప్పటచుగు లేయుటఁ గాని

తోడిబాలురఁగూడి యాడలేడు

నూధుర్యమా ముద్దుమాటలాడుటెగాని

పల్కరించిన మాటువల్క లేడు.

కడుఁగూర్చితో తల్లి యంకమున నుండుటగాని
 దాసీజనంబుల దరికిఁ బోదు
 అంతిపురమున నశ్రాంత ముండుటగాని
 కానఁ దాదిత్యునికాంతి నెపుడు
 తే॥ ౧॥ చాచుసుకుమారు మన్మథా కారసముని
 సీకుమారుని త్సద్రమృగాకులంబు
 నైన నిగన కాంతారమందు నెట్లు
 చేర్చి మోలకునతోడఁ బోషింపఁ గలవా!

భీమ— బాలకా! పాత్రరత్నమా!

సీ॥ మోహనాకారులఁ బొడగన్న భయమందు
 నీవు భిల్లుల జూచి నిలుచు టెట్లొ
 అఁదీ బాబుర గూడి యుడఁజంకెమ నీవు
 పనమృగంబులమధ్యఁ బరగుటెట్లొ
 మలయమారుతమున నిలువఁజాలని నీవు
 ఝంఝూనిలాబును పైచుటెట్లొ
 హాసధ్వనిని విని యడలెద పీవు సిగ
 పోద్రనాదముల సహించు టెట్లొ
 తే॥ ౧॥ కన్నడలపాలు సేయ నిన్ గహనములకుఁ
 బంపుచుంటిని భూధవపాంసనుండ
 శ్రీప్రదం బగు రాజ్యాభిషిక్తుండ వయి
 వెలయు మెపుడేని తురకల బల మడంచి.

విక్ర— తండ్రీ! సూర్యవంశోద్ధారకా!

సీ॥ క్రూరమదేభశార్దూలాదిమృగములే
 యాటబాలకులు నీ కగునునుమ్ము
 గాఢాంధకారసంగతమహాగ్రగుహంత
 గంబులే నీకు సాధంబు లగును

సకలకళాపూర్ణచంద్రుండుఁ దేజోని

ధియు నీకు ననిశంబు దివ్యైలగును

గహనసంచారశృంగార విహితజేవ

తలె నీకుఁ బ్రేముడి తల్లులగును

తే॥ గీ॥ నీదూపితగ్రాహియై యూను నీకు గురువు

వివిధశస్త్రాస్త్రవిద్యాప్రపంచజేయఁ

గలఁడు నిన్నతఁ డెట్లని కడగి మీస్వ

తంత్రరాజ్యంబు నేలుము తనయ ! నీవు.

లక్ష్మ— బాలకా ! నాపలు కాలకింపుము.

తే॥ గీ॥ అగుదువందల యేబదియైదు వత్స

రములనుండియు మీవాడ స్వరాజ్య మేలు

చుండి రసపుత్రు లీయెడ నూరకుండి

దైవవిధి మ్లేచ్ఛులకు నీయఁదలచి రద్ది॥

బాదూల్— బాలకా ! ఒక్కపర్యాయం బీచిహ్తారుదగ్గంబునుగన్ను
లారఁ గనుము.

చ॥ సకలకళావిహీనయగు సత్పతి తన్ను బరిత్యజించి యిం

కాకనివశంబుఁ జేయఁగలఁడో యని డెందమునందు గుండు నా

వికచపయోరుహస్యవలె వే కనుపట్టు చితోడ్ పురంబు నీ

వకట ! కనుంగొనంగలిగి తొరకుమారక ! యెట్టకేలకున్ .

భీమ— లక్ష్మణసింగీ ! రాజపుత్రశూరులారా ! ఈబాలుని మీవాడ

రాజ్యంబున కంతకుఁ బట్టాభిషిక్తునిఁ జేసెద. ఇందులకు మీ

యభిమతంబేమి ?

లక్ష్మ— మహారాజా ! మీయభిమతంబే మాయభిమతంబు. సత్వర

మహానరింపుడు,

భీమ— (బాలుని సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి యాతనిశిరంబునఁ గిరీట ముంచి) బాలకా !

తే॥ గీ॥ అత్రైశ స్త్రాది విద్యల నన్ని నేర్చి

కరకుతురకలగుమిని సంగ్రామమందుఁ

ద్రుంచి యశమునుగాంచి చితుర్ పురంబు

నశపటచుకొని యేలు “మీవాడ్” కుమార॥

(అ జేయసింగువై పురికి) కుమారా! అ జేయసింగీ! ఈ బాలుని పట్టా భిషిక్తునిఁ జేసితిని.

సీ॥ సకలదేశంబుల సన్నుతిఁగాంచిన

భరతమాతయె యిందుఁ బ్రథమసాక్షి,

తరతరంబులనుండి తిరుగాడు స్వాతంత్ర్య

దేవియె యిందు ద్వితీయసాక్షి,

ఘోరసంగ్రామసంచారికి యో మృత్యు

దేవతే యిందుఁ దృతీయసాక్షి,

రసపుత్రశౌర్యవిరాజితం బైన చి

త్రాడదుర్గ మిందుఁ జతుర్థసాక్షి,

తే॥ గీ॥ సరగ జయలక్ష్మి పంచమసాక్షి యిందు

నిట్లు పంచసాక్షులు గల్గు నీకుమార

కునకుఁ దప్పక త్నాభౌరము నిడు మెప్పు

డేనియును చితుర్ మీకు స్వాధీనమైన॥

అ జేయసింగీ! ఇక నీ వీకుమారుని గొంపోమ్ము.

అజే—తండ్రి! అట్లే యొనర్చెద. (పోఁ జోవును)

బాదూల్—(బాలు నెత్తుకొని) కుమారా!

ఉ! శూరులు పెక్కు రుండియుఁ బ్రశోభితసూర్యకులంబు నంతకున్
 దీరనివంకఁ దెచ్చి రని తేకునఁ బూనకు మయ్య! నీవె హా
 ధీరత సంగరస్థలినిఁ ద్రెంచి తురుష్కులఁ గీర్తి నెంచి చి
 త్తూరుపురంబుఁ జేకొనఁగ దుర్గమసీమల కేగుచుంటివే॥

(అజేయసింగు, హమీదును నిష్క్రమింతురు.)

భీమ—రాజపుత్రయోధులారా ! మీమా సదనంబు కేగి మీ
 కాంతామణుల నెల్ల రేపుదయంబున “జ్ఞోహం” రానరింపు
 నట్లాడంబరపుడు.

(నిష్క్రమము.)





ర స పు త్ర క ద న ము.

ప ర స మాంకి ము.

ప్రభవరంగము. పద్మినీదేవి యంతఃపురము.

ప్రవేశము-పద్మినీదేవి.

పద్మి—(విచారముతోఁ గూర్చుండి)

ః॥ ఆకమలాది నిత్యుచ వియత్తలమూహ; సుఖస్థి నొడకే
వ్యాకులచిత్తమై నిలచి లహరమనోవ్యధి హెచ్చుచుండఁ దే
జోకరవంశజాతులు యశోచిత్తమూర్తు లహచ్చిశంబులున్
నాకొర కుగ్రుశాచు మరణంబు రణంబున నెంచుచుండఁగన్ ॥

అహ! నే డెవ్వరిసానుమొగుంబుజూచితి నోగాని యెట్టిపల్కులు
కణ్ణకర్ణిని దెలియనయ్యెను! దైవమా! ఏల నన్నీల్చిజగన్మో
హనాకారినిగా నిర్మించితివి? అన్యసామాన్యస్త్రీవలె జన్మింపఁ
జేసిన నన్నానన్యమృగతుల్యుం డగు చక్రవర్తి తనమానస
మీనంబును, మద్వీక్షణాంచలమును గాలముగాఁ గల్గిన
మరున కెరఁజేయకుండునుగదా! ఇంద్రు రసపుత్రవీరులు
క్రోధానలదహ్యదేహులై యా మనోభవగ్రహవేసుండగు
నా తురుష్కనాథుని నైన్యసమేతంబుగా భూతబలి నీయఁ
గడంగి యివ్విధి రణనిహతులు గాకుండునుగదా! నిత్యకల్యాణ
సౌభాగ్యవతియగు నీ చిత్తూరుపురలక్ష్మి భవిష్యదాగమ దుర్గ

శావలోకనసంజనితభీతచేతస్కు-రాత్రై యశ్రూదకసిక్త వక్త్రాం
బుజాతయగుట సంఘటింప కుండును గదా! ఈతురుష్క-
నాథుండు,

ఉ॥ ఈవిధి నన్యకాంతఁగని యిత్తుశరసనసాయ కాగ్నికిన్
భావము నప్పుగించి నృపపాంసనుఁడై స మరంబునండు మా
పావననంశసంభవుల భంగ మొనర్పఁగలాడె? యెప్పుడున్
దైవము దోస కాగులకుఁ దద్దయుఁ దోడయి రాకయుండినకా॥

ఆహా! రేయి యనక పగలనక చిత్తురురక్షణార్థ మీ రస
పుత్రులరి వీరులతో నత్యంతఘోరాబుగాఁ బోరుచుండిరట.
బేరా! నేనెంత పాపిష్టురాల నైతిని!

క॥ రణనిహతు లైన భర్తల

మనములఁ దలపెట్టి తోడిమానవతుల్ దా

మనిశముఁ జింతాసాగర

మున మునుటఁ జూడనేనె మూలంబుగదా!

ఇంద్రు సూదర కామినుల గుఱింబునకు హేతుభూతంబు
నగు నాపై నామృత్యుదేవతకైన దయరాదుగదా! లక్కటా!
దురంతచింతాకాంతస్వాంతు లగు నా కాంతామణులు
నన్నెంతగాఁ దూరుచుండిరో! ఇట్లనిశి మనాధయువతీజన
ప్రదూషితమైన నా సముజ్వలాంగంబు నగ్నియందుఁ బ్రవేశ
పెట్టట యుచితంబని తోచు చున్నయది. అదియునుఁ గాక
సత్యాసత్యము లరయని కుచ్చితాత్ములగు పృజలచే న్యాపింపఁ
బడిన దుర్వదంతిని నాకర్ణించుచుండి మొండినై జీవించుటకన్న
మండుచున్న యగ్నికుండంబులోఁ బడి ప్రాణంబులఁ గోల్పో
యి. మత్పాతివ్రత్యంబును వెల్లడింపఁజేయుట తప్ప నాకు
నేరొందుసాధనంబు తెలియకున్నది. (అలోచించి) నేను కృత

నిశ్చయురాలైన నేమి ప్రయోజనము? ఈ ఘోరకృత్యం బాసరించుకొనుటకు మన్నాఘండు నాకనుజ్ఞ మొసంగవలయును గదా! (హృదయమున జేయిడి) చిత్తమా! ఏల నిష్ప్రయోజనంబుగ నాలోచించెదవు.

తే॥ గీ॥ అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లాడి యనవరతము
వారిచే సర్వసౌఖ్యముల్ పడయుచుండి
ప్రాణములకంటె ప్రేమానురాగమునను
జూచుకొను భార్యలకు నగ్ని జొరగ నాజ్ఞ
నిచ్చువాగతె ప్రియభర్త తెచ్చుటెన?

(తల మంకించి) అయినను మన్నాఘండు నాకోరిక నెఱిగించెదను. నే డేలొకో యర్ధరాత్రుంబు గడచినను నాఘండు రాకుండెను? ఆహా!

ఉ॥ సుప్తి నెఱుంగ డించుకయు సొంపెసలారగఁ బల్కడింక సం
తృప్తిగఁ దా భుజింపడు తడేక విచారమనన్ముఁడౌచు ప
ద్మాక్షకులోద్భవాధిపుఁ డహర్నిశముల్ రణరంగమందునన్
దీప్తివహించి శాత్రువుల ద్రెళ్ళగ నేయ గడంగు టాదిగా!

శస్త్రాస్త్రవిద్యాపారంగతురాలైన సంయుక్తవలె నాఘండు సహాయభూతురాలైన రణముఖంబున శాత్రువుల నుక్కుడంచు భాగ్యంబు నోచుకొనలేదు. ఆహా! నిద్ర యంతకంత కధిక మగుచున్నది. (పరుండును)

ప్రవేశము-భీమసింగు.

భీమ — (విచారముతో)

ఉ॥ ఎంతటి ఘోరవార్త వచ్చింపంగ నే నిటవచ్చితిన్; గట్టా
సుతయు వెన్నదీయగ ప్రసూనశరీరని నాదుభార్య న

త్యంతశుభోజ్జ్వలాంగిని “రయంబున మండెడు కుండమందు ని
శ్చింతమనస్కురాల వయి చేరు” మటంచు శిలాత్పఢారివై!

ఔరా! భీమసింగీ! నీవు పుట్టుకయందే గిట్టిన నిట్టి కష్టములఁ
బట్టునడకుండువుగదా! జన్మించినను యే గర్భదరిదుగ్గినియింట
జన్మించిన నిట్టి నితాంతచింతల నెండకుండువుగదా! సురనుతం
బైన రాజకులంబున నుద్భవించి యష్టైశ్వర్యాఘృండ వైతివి.

ఁ తేగాని కడుపునిండ కూడును, గంటినిండ నిద్దురయు, గల్లి
యుంప సమయము, గాంచవైతివి. విజయలక్ష్మీనిఁ బొందుట
దుస్తరంబనియు, రాజ్యలక్ష్మీ మేచ్చులచే బంపట సత్యంబనియు
నిరాశాపూరితహృదయుండవై యర్థాంగలక్ష్మీ సకలస్త్రీ
సమేతంబుగా నగ్నిలో, బడి యాత్మహత్య నొనఁచుకొను
చుండ జూచుటకా యింకను డీవించియుంటివి? దైవమా!
యింకవైన సీమరదృష్టవంతుడైన భీమసింగున కనుకూలుండ
నగుట భరమా? రిక్తచిత్తమా! ఇంకను దైవము నీయెడల
ననుకూలుండగుననియా తలంచుచుంటివి? ఛీ! ఇంక నాకీ
మొండి బ్రదుకేల? (కత్తిఁ బరికించి)

చ॥ నిరుపమశత్రువిద్యలను నేర్చినదాదిగ శత్రుసేనలన్

మరమునఁ దున్నుచున్ జయముదోడనెగాంచి భవన్మనంబు సం
బరపడఁ దృప్తి గూర్చితిని జల్గురు; నట్టుల నీవు లేదు నా
శిరమును మన్ని తృప్తి నొకఁ డెందుము వేగఁ గృపాణరత్నమా!

ఛీ! యేమీ! తుదకు స్త్రీకృత్యంబునకుఁ దోడగితి! నేనెట్లాత్మ
హత్య నొనఁచుకొనిన రాజపుత్రస్త్రీలకు రానున్న దుర్దశ
రాకుండునా? వైరులు చిత్తూరుదుర్గంబును వశపఱచుకొన
కుందురా? రసపుత్రశూరులెల్లరును తమతమ భార్యలను “జో
హా”రొనఁచుట కొడంబడునట్లు బుద్ధులు గఱపుచుండిరి. నేను
ను మత్స్రీయభార్య నందల కొడంబరచెదన.

(పద్మినిశయ్యకడ కరిగి బాగుగఁజూచి)

సీ॥ అవరోధపద్మాకరాంతరంబున ముకు

ళితపద్మవదనయై సతి పరుండె

దరిగనరాని చిత్రావార్తి మున్గిన

హృదయప్లవంబుతో ముదిత యుండె,

భూవిపజ్జలముక్కాదితం బగు

చంద్రాస్యయకామ సే సతి పరుండె,

ఘననిరాశాభయంకిర మారుతమున వ్రా

లిన లతాంగియయి మానిని పరుండె.

తే॥ గీ॥ గాని యెల్లి సూర్యోదయ కాలముదు

నగ్నికుండమునందు దేహమును జేర్పు

సంగతి నెఱింగెనును దెలియంగలేదు

సదయనవసేతహృదయ లసచ్ఛ్రిత!

(అని డగ్గరకేగిన పద్మిని తేచి వందనంబు లొనరించి)

పద్మి— నాథా! నేడింత యాలస్యముగావచ్చితిరి. గతంబేమి? ముఖ
లక్షణములఁ బట్టి చూడ నేదియో దీర్ఘాలోచనపరులై వచ్చి
నట్లుదోచెడిని.

భీమ— కాంతామణి! ఈఘోరసంగ్రామ మల దావలించెనో గాని
(అని విసుకుకొనును)

పద్మి— నాథా! నాదంత పాపిష్టిబన్ధంబైనది.

సీ॥ నామూలమునఁగదా భూమిధవులుమీరు

కారాగ్రహంబునఁ గట్టపడిరి,

నామూలమునఁగదా వేమారు చిత్తురు

పురలక్ష్మీ వెలలను బొందవలసె

నామూలమునగదా నశినమిత్రకులోద్భ
 వులు పెక్కుమంది యాకలనబడిరి
 నామూలమునగదా నాశులఁ గోల్పోయి
 యెంద తెందఱో సతులఁ గుందుచుండి

తే॥ గీ॥ తాత ముత్తాతలాదిఁగాఁ దనరుచున్న
 రాజపుత్రుల స్వాతంత్ర్యరాజ్యమిట్లు
 తురకల నశమునను బడ నరుగుచుంట
 కూడ నామూలమునగాదె చూడఁజూడ.

కావున ని దురదృష్టవాలిని. బానిగ్రహణమొనరించు కొన
 కున్న యిన్నిసిలుగులు సంధిల్లకుండునుగదా!

భీమ— పేయసీ! అట్లనెది నేల? ఇంచుకె యోచింపుము.

తే॥ గీ॥ జన్మమొందక మున్నె కంజజును నుడుట
 మూడు పంక్తుల లిఖించు పూర్వజన్మ
 కర్మ ఫలమును గుర్తించి కమలనేత్రి!
 దాని దప్పించు కొన నేతరము చెపుమ?

కావున నీసంకటంబు లన్నియు నా పూర్వజన్మకృతిదోషా
 విశేషంబులు గాని నీన్ను నుద్వాహం బొనరించుకొన్నందు నలన
 దారించ లేదు.

పద్మి—నాథా! మీరుమన్నానసోపశాంతి కిట్లనుచుండిరి గానినామనో
 వ్యధను బోగొట్టికొనుట కొండు సాధనంబు లేకున్న యితి.

భీమ— ప్రాణేశ్వరీ! అంతమనోవ్యధ నొందుటకు గారణమేమి?

పద్మి—నాథా! కారణం బిద్దియని వేరె చెప్పవలయునా? నేనీసుంద
 రాకారంబున జన్మించుటయే యిందులకు ముఖ్యకారణము!
 అదికాక పృజ లేమనుకొనుచుండిరో తెలియదా?

భీమ — ఎవరివిషయమై?

పద్మి — ఈపాపిష్ఠురాలిని గుంటించియే!

భీమ — ఏమీ! ప్రజలు సీవిషయమై యే మనుకొనుచుండిరి? త్రిలోక
సుందరివనియు, వీరహతివ్రతామణి వనియు,

పద్మి — అట్లనుకొను దినంబులు గడచినవి.

భీమ — ఏమను కొనుచుండిరి?

పద్మి — చెప్పటకుఁ గూడ దుఃఖముగు చున్నది. ఇంతకు నాపూర్వ
ఫలకర్మమిట్లుండ నే జేయునదేమి?

భీమ — ప్రేయసీ! ఏల యీవెడగు మాటలు? ఏ మనుకొనుచుండిరో
చెప్పుము.

పద్మి — నేను తురుష్క-నాథుని యధీనంబైతి ననియు సంతట మీ
రా ప్రసాదించి జయించి నన్ను, దీసికొని వచ్చితిరనియు.

భీమ — ప్రేయసీ! నీని కింతగా. జగతిని పోలే? పలుమాసంబులు నిజ
నాథుని నామ స్మరణంబే యన్నపానంబులుగా గడపినట్టి
మహాహతివ్రతముగు సీతామహాదేవి విషయమై జను లింతకంటె
నెక్కుడు వదలిని వ్యాపింపజేయలేదా?

పద్మి — నాథా! లిందులకు శ్రీరాములవారేమిప్రతిక్రియ నొన
రించిరో యెఱుంగరా? భాగ్యముఁ బరిత్యజించెను. నాకనుజ్ఞ
నిచ్చినచో నే నీ పాపిష్ఠిజన్మంబును ద్యజించెదను.

భీమ — (తనలో) నే వచ్చినపనియు నీవె కోరికయు నొకటియే యయి
నది. (ప్రకాశము) ప్రేయసీ!

మ|| పరిహాసంబున కైన నిట్టి పలుకులే పల్కంగ నుంకించ వీ
తటి నామూఢుల దుర్బదంతిని తనూత్యాగంబు పోగొట్టునే?

సరిలే; నిన్నుఁ బ్రత్యజించిన భువిన్ సౌఖ్యంబు వే రెద్ది; హా !
సరసీజాక్షిరొ ! యిట్టియుద్యమ మిక్క జాలింపుమా యింతటఁ.
మణియు.

సీ చాల నానందాన్ధీ నోలలాడఁగఁ దన
యర్థాంగి యే తెప్పయగును సతీరొ !

హాశ మహాశ వర్ణిలుటకుఁ దన
యర్థాంగి పట్టుకొమ్మాను సతీరొ !

భువిని మోహమ దేభమును మరల్పఁగ దన
యర్థాంగి యంతుశృంజాను సతీరొ !

సకలార్థ కామమోక్షముల నెందఁగఁ దన
యర్థాంగి సాధనజ్ఞాను సతీరొ !

సీ॥ గీ॥ కాన నర్థాంగివిడనాడి మానవుడు
జగతి నే సౌఖ్యమందఁగఁ జాలు నతివ !

భార్యలేనట్టిమగవాని బ్రతుకుకంటఁ
గవ్వజీవన మిక వేరు కలదె చెప్పుచు ?

కావున నేల నీవు కాయంబునుబాసి నన్నుఁ గవ్వములఁ
బాల్పడఁజేసెదవు ?

పద్మ—అయిన నో ప్రాణకాంతా ! పురుషునకెట్టి సంకటములు గలిగి
నను నవి భార్యవలననేకదా కలుగుచున్నవి.

భీమ—తరుణీ ! అట్లనెదవేల ! సుఖముగ్గఱంబుల నందునపుడు సతీపతు
లిరువురును సమానులేగాని యందునొకరివలన నొకరికిగలుగు
నను మాట కల్ల.

పద్మ—ఇదంతయునేల ? నే నీదుర్వదంతిని వినుచు మనజాలను. అగ్ని
ప్రవేశంబొనరించి యాదుర్వదంతిని నిర్మూలించెదను. నా కాజ్ఞ

మొసంగుచు. హా! రాజపుత్రస్త్రీలారా! మిమ్మెల్ల న విడనాడు
కాలము నాకాసన్నంబయినది.

భీమ—(తనలో) నేవచ్చిన కార్యము నెఱిగించుట కదేసమయము.
(ప్రకాశము) కాంతామణీ! రాజపుత్రస్త్రీల విశిషియై నీకు
వను చులవలను. వారెల్లరు సీతోహం “జోహం” నొనరింతురు.

పద్మి—(భయాన్వర్యములతో) నాథా! నాకతంబున వారెల్లరు
“జోహం” నొనరింతురా?

భీమ—సతీమణీ! సకతంబున నెట్లగును? పేరాధిపతుల మని పేరు
మొదిన వారిజాప్తకులద్భవుల నుండుకు, గారణభూతులు.

ఉ॥ వైరులు కోటబట్టుకొనువారని నిశ్చయమంది వారలకు
బాటగఁ దొరలేక తమ భార్యలు క్షేమముల చేత జక్కి. తా
మంధాన నంది దేనులగు చందగలరా రవమాసమంచు “జో
హం” నొనరింపఁగా సతుల కాజ్ఞ మొసంగిరి రాజపుత్రకుల॥

పద్మి—నాథా! తుదకే రాజపుత్రస్త్రీల కెట్టిదుస్థిఁ జేకూర్చితిరి!

భీమ—తరుణీ! నే వమిట్లు మనయెడల బ్రతికూలుండైన నిట్టి మర
వస్థ రాకుండుటెట్లు?

పద్మి—నాథా! ఇట్లు స్త్రీలనందఱిని నశింపఁజేయ గడంగితిరిగదా.
ఒక వేళ దైన మనుకులుండై మిమ్ము విజయోన్ముఖులఁ జేసిన
నేమిచేసెదరు?

భీమ—యువతీమణీ! యింకను మనకు విజయము చేకూరుననియీ
తలంచుచుంటివి. చేకూరననేమి?

శే గీ॥ భార్యలు గతిచినను వేరుపడతులను వి
హాహ మాడంగవచ్చును వారిజాక్షు

ల కవమానంబు సంఘటిల్ల గలదేని

మరల మానంబు: గొనుట దుస్థరముగాడె॥

(తెరలో ఛక్కా-మోగింపబడును.)

భీమ—ప్రేయసీ! సూడవ యామము గడచి నాలుగవ యామమారం
భించినదని తెలియజేయు ఛక్కా- మోగింపబడుచున్నది.
ఇక గొన్నిగడియలకు మనకు వియోగ కాలంబొసన్నంబగును.
భవదీప్తిత బొసంగితిని.

పద్మి—తే॥ గీ॥ ఏ గృతార్థురాల నయితి నింక మీరు
ముదముతో నే గృతజ్ఞ తాపూర్వకముగఁ
జేయుచుంట నమస్కృతుల్ స్వీకరించి
నన్ను నాశీర్వాదింపుడి సన్నుతాంగ॥

భీమ—ప్రేయసీ! రాజపుత్రస్త్రీలు జోహారునర్చుటకు సిద్ధముగ
నుందురు. నీవును సిద్ధముగ నుండుము. ఇక నేను నిష్క్రమిం
చెదను. (భీమసింగు నిష్క్రమము.) (యవనిక వాల్చును.)

ద్వితీయరంగము. 'జోహారు'

(ప్రవేశము) భీమసింగు, లక్ష్మణసింగు, బాదూల్ సింగు,
విక్రమసింహుడు, మజ్జికొండలు రసపుత్రయోధులు.

భీమ—రాజపుత్రయోధులారా! రాణా! లక్ష్మణసింగీ!

చ॥ అలర, బలివ్రతామణు లటంచు ద్రిలోకములందు సంస్తుతిం
బాలుపుగఁ గాంచి మించు రసపుత్రకులాంగని లెల్ల దుర్దా

కలితహృదంబుజాత లయి కన్నన మన్ననతోఁ గృశానుకీ
లల బడనుండి రిష్టని కలుగకుండి విధివ్రాత దప్పునే ?
లక్ష్మ—భీమసింగు మహారాజా! తపితరస్త్రిజనవిషయమై కలుగు
దుఃఖంబున కేరిగాని,

సీ॥ చంద్రబింబంబు నిష్టాద్రప్రభాసాంద్ర
మందె నే యువతిముఖాంబుజమున

నిరతపాత్రివత్స మురుధనంబై స్థితం
బయ్యె నే తరుణీహృదంబుజమున

రచుణించు దానధర్మమ్ములు నిలిచె నే
లలితాంగి హస్తపల్లవములంగు
నతిసాధుశీలంబు నుతికెక్కి యమరె నే

నలినాక్షి మందయానంబునందు

తే॥ గీ॥ ధరణిఁ గమలాలయోపమ గరిమఁ గాంచె

నేసతీమణి ప్రియవచ శ్రీసమితిని

నట్టి మామాత పద్మినీ పట్టమహిషి

కాటుచిచ్చున బడ నోర్వఁగలమె చెప్పుడి॥

(తెఱలో)

తే॥ గీ॥ మంగళస్నాతలై శుభమంగళంబు

దెలుపు వాద్యసమేతలై స్త్రీసమూహ

మతిమందంబును జెంది జోహా రొనర్ప

నచ్చుచుండిరి నిర్జరుల్ మెచ్చుచుండ॥

భీమ—(విచారముతో) హా! స్త్రీజనంబులారా! మి మ్మెల్లర నితదుర
వస్థపాంతః జేర్చిన యీ భూకాంక్షనకు సుగతిగలదా? (దూర

మువడికించి) రాజపుత్రమీమలా! మీ చిత్రము? ఇక్కడ-వల
యపటి తురుష్కుల నుక్క-సింపలేక రాజపుత్రకులాంబులహా
స్యలనెల్ల సంతాప. జెట్టి దుర్మరణముపా లొనర్చు సిద్ధుండయ్యె
నని యాశిత్తుండు నిర్మిద కృధానోచి సహస్ర ధామ్యుడై
యేలకో నాపము దండెత్తి వచ్చుచున్నట్లు నోచెడి.

బాదూల్—రాజేంద్రా! ఏల భ్రమపడెదరు? ఆ వచ్చువారు రాజ
పుత్రాంబులహాననలు గారా?

భీమ—మీ చోద్యము! ఈతండు సదాగతుండయ్యు, దట్టితాం
గులనెల్ల వాయుసఖున కాహారంబుసంగుటకు నిశ్చితుండయ్యె
నని మీసూనుండు పునఃగా సహస్రహాసంబుదాల్చిన క్రో
ధానదేవతాహస్తంబులయందు బ్రకాశించు ఖడ్గసహస్రంబు
నాపము బడవచ్చు చున్నట్లున్నది.

విక్ర—రాజా! యే మీ శిచ్చపాటు. ఆ వచ్చునది రసపుత్రులతోగి
శ్రేయగదా.

భీమ—అహా! ఈ యర్థాంగలక్ష్యులకెల్లరకు దుర్మరణంబు జేకూర్చు
నున్న రాజపుత్రులనెల్ల శిక్షించుటకు యర్థనాశరీరుడైన శితికం
ఠుండు పంపిన నిటలనేత్రాగ్నిజ్వాలలు మనపైరచ్చుచున్నవి.

లక్ష్మ—రాజా! ఆ వచ్చువారు సకలసువర్ణ భూషణభూషితా గులగు
రాజపుత్రాంగనామణులు గదా.

(ప్రవేశము) పద్మిని, మజీకొందలు రాజపుత్రస్త్రీలు.

భీమ—హా! యువతీమణులారా! మీ రందరు జోహా రొనప్పుచుండ
జూచి మేమెల్లు సహించగలము? (పద్మినీదేవిని సమీపించి
హా! పద్మినీ!

సీ॥ దేదీప్యమానమందీరవాసిని! నీవు

చీకటి గుల్లలో జేరుటెట్లా ?

మృగులశయ్యలపై నడుచు జెందెడు నీవు

చీకటి చిలిపైన నలయుటెట్లా ?

హిమకరకణములు నిల్చెడు నీవు

ఘోరానలంబున గ్రుంగుటెట్లా ?

యనిశంబు నాకు సర్థాంగివో నీవు నా

విడనాడి కడువడి వెడలు టెట్లా

తే॥ గీ॥ సమదర్శితకళింక పరికమున ముద్రి

పుడమి నే నిడుమల నెంది యడలుచుండ

ముందుగా నీవు పోయి యాముష్మికంబు

నొంది సౌఖ్యంబు లందుచు నుగడు టెట్లా?॥

పద్మి— నాథా ! నీకల మెఱిగిన మీరలే యిట్లు వికటప్రాజ్ఞులవలె

బల్కుచుండ నే నేమి పేర్కొనగలను ? నిశ్చలత్వం బొందిన

నా మానసంబును గ్రమ్మట జలంప జేయకుండునట్లు

ప్రాకింపుచున్నదాన. ఇతమాకీ హృదయతరనిర్మలంబులగు గుహ

లలో జొర ననుజ్ఞనిండు. కాలంబతిక్రమించుచున్నది. నైరులు

దుర్గంబున బ్రవేశించిరేని మాకు బ్రమాదము సంభవించును.

భీమ— పేయసీ ! ఈ ఖలుం డిందులకు మాత్రము సిద్ధుండై

యున్నాడు.

పద్మి— మనోహరా ! నమస్కారములు (పాదములపైబడి లేచును)

(పద్మినిమొదలగు స్త్రీ లెల్లఱు నిబద్ధాంజలులై)

పద్య—

* దం డ క ము *

శ్రీమజ్జగన్మిత్రవంశాబ్ధి సంభూతురాం శ్రీందిరాసుందరీరత్న
 పాదాంబుజధ్యాస పీయూషపాన పృమత్త ప్రచిత్త ల్పదా
 దివ్యచాత్ర లత్యంత మానాహిమానాబె నిత్యవ్రతస్ఫుర్తి
 వర్తించువారల్ జగన్మోహనాకారిణుల్ పెక్కు వర్ణంబులం
 దొట్టి యీరోజుదాక్ష విదేశీయులై ముష్కరాధ్యక్షులౌ
 మ్లేచ్ఛనైన్యాళిచే మానభంగార్తి మెక్కింతయుఁ జెందకున్నార
 లిష్టాతురుష్కాధి నాసుండు దుర్గంబు భగ్నంబు గావింప
 యత్నించి, యందర్థభాగంబు నాశంబుగావింపనాచోష్టవీక్షించి
 యాదిత్యతుల్య ప్రదీప్త ప్రదుల్ రాజపుత్రాఖ్యు లింకెట్టులెను
 బరాభూతులై కోట మ్లేచ్ఛాళికిఁ జక్రుఁగాఁబట్టి కాంతా
 మణుల్ మానభంగంబు నొందంగలారాచు మమ్మెల్ల జోహా
 గొనర్పంగ నాజ్ఞాపనం భీయ మేమెల్ల నిష్పట్టునఁ సేమహా
 కీలంజొచ్చి యశ్రాంతవిశ్రాంతకీర్తి వహింపంగ నేలెంచి
 నామిప్పు డీ వెంతయుఁ పీఠలాదిత్యవంశంబునంబుట్టిరే యంచు
 విస్తారమాజాలిమై శీతలంబాదఁ బోకింకనిన్నెక్కుడౌ భక్తిమై
 ప్రార్థనల్ చేతు మోపావకా ! వీతిహోతా ! నమస్తే నమస్తే
 నమస్తే నమః (అందఱు గుహలోఁ బ్రవేశింతును).

విక్ర—(మండుచున్న కొఱపులు, పుచ్చుకొని) రాజా ! ఇంక మీరీ
 చితుల కన్ని నంటింపును (భీమసింగునకు కొఱపుల నిచ్చును.)

భీమ—(కొఱపులఁ బుచ్చుకొని) ఔరా ! ఎవరీ కాలమాహాత్మ్యము.
 స్వపరపాలనస్థితానేక దాసదాసీజనయాచక మంత్రి చమూ

పురోహితబాంధవాదరణస్ఫూర్తివెలయునీదక్షిణహస్తంబుతుద
కుసకలరాజపుత్ర సమేతంబులయిన చితులకు నగ్ని నంటించుట
కుపయోగింపఁబడ వలసినచ్చినది. హా! వివిధశస్త్రాస్త్రవిద్యా
భూషితంబై దుర్మదఁపు కుంభి కుంభచ్ఛేదిన సాధనంబగు కర
వాలంబుధరియించు నీదక్షిణహస్తంబు చివర కబలలచే నిండి
యుండిన చితుల వెలిగించుటకునియోగింపఁ బడవలసి వచ్చెను.
హా! విధీ! ఎంత యెఱుంగునట్టివి! (చితుల నంటించును. రాజ పుత్రు
లొక పెద్ద బండ నాగుహద్వారంబున కడ్డము వేతురు.)

భీమ—

* దండకము *

శ్రీరజ్జగన్మిత్రవంశాబ్ధిరాకాసుధాధాము లౌ పూర్వరాజాత్మ
జుల్ నిన్ను నభ్యంకజోత్తుంగ ధాతీధరవ్రాతముల్ జుట్టునుం
గల్గియున్నట్టి పీఠస్థలంబందు నిర్మించి ఘోరారాహృద్భీకరంజా
యఖాతంబు త్రవ్వించి తత్ప్రాంతమందు విశాఖాన్నతప్రాధి
వర్తించు ప్రాకారముల్ గట్టి యట్టాలకంబుల్ బలిష్ఠంబుగాఁ
గట్టి చోద్యంబులౌ గొప్ప ప్రాసాదముల్ దివ్యదేవాలయంబుల్
ధనాగారముల్ శస్త్రవిద్యా గృహంబుల్ మహాలీల నిర్మించి
నానాపుష్కృతలాఢీశులక సంగరక్షాతలిక వే బరాభూతు
లంజేసి యాశాంతవిశ్రాంతకీర్తి ప్రపూర్ణాత్మలై నిన్నుఁ
బాలించి నాఁప్పుడీ భూతలాఢీశుడత్తుంగ శౌర్యంబు వర్ణించి
శత్రుకుమారాధు సైన్యాళి దున్నాడగాఁ జాల కిట్లంగనారత్న
సంఘంబు నెక్కువ్వుడిక ఘోరదావానలంబందు దేహంబులర్పిం
పగాఁజేసి నీ రక్షణార్థంబు హస్తంబులందు వెనక ఖడ్గముల్

బూని మేమెల్ల సంగ్రామరంగస్థలిక శత్రులక గూల్చుటో లేక
 యువ్వారిచే జచ్చుటో రెంటిలో నెట్టియో నిశ్చయంబుచు
 యోజించి యొక్కమ్మగీక శత్రులక మార్కొనక బోవగా
 నుంట మింకక మమున్నీకృపాదృష్టలంబూచియు గ్రమ్మక
 మేముని ప్రాపునందుంజి సంతోషముంటుంది నిందృష్టరాలిక
 దగంజేయ మక్షెల దీపింపుమా! కాచి రక్షించుమా! దుర్గ
 లక్ష్మీ చిత్రాక్ష దుర్గలక్ష్మీ నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః

(ప్రవేశము) తురుష్కు నైనారు.

(రసపుత్రులకుఁ దురుష్కులకు ఘోరయుద్ధంబు జరుగును. రసపుత్రు
 లెల్లరు నశితురు. తురుష్కులు కోట నాక్రమించుకొనెదరు.)

(తెర పడును.)



శ్రీ వెంకటేశ్వర కంపెని, గుంటూరు.

ఇచ్చట దొరుకు గ్రంథములు.

1	హరికృంద్ర	1- 4-0
2	సాత్రాజితీయం	1- 0-0
3	చిత్రమాధవం	0-12-0
4	భజగోవిందం [శ్లోకములమాదిరి పద్యములు]	0- 1-0
5	భరతమండందకం	0- 1-0
6	గాంధీమహాత్మని జీవితచరిత్ర	1- 2-0
7	గాంధీవిజయం	0-12-0
8	గాంధీమహాదయం	0- 8-0
9	కలియుగప్రహ్లాద	0-10-0
10	సంస్కారినీ	1- 0-0
11	అపస్తంబాబాదు కాంగ్రెసుసభ	0- 4-0
12	ఆరీ ప్రభుత్వ నిర్బంధము	0-10-0
13	స్వరాజ్యసమస్య	0- 4-0
14	తిలక్ హరికథ	0- 8-0
15	రామదండపాట	0- 8-0
16	చేకియ కీర్తనలు	0- 8-0
17	స్వరాజ్యసాధన	0- 8-0
18	డిటో భజనకీర్తనలు	0- 4-0
19	స్వరాజ్యలక్ష్మీవ్రతం	0-10-0
20	మహాత్మా గాంధీ ఆరోగ్యసాధన [హిందీకి తెలుగు]	0-10-0
21	నాచేరిపాల ఆనందము [గాంధీ]	0-12-0
22	స్వరాజ్యమోక్షము	0- 1-0
23	చిత్రంజనదాసుగారిజీవితము	0- 8-0
24	రసపురికి దశము	1- 0-0
25	సంఘాత ఉత్తరరామాయణం	1- 0-0
26	బుద్ధివంతివిలాసము	1- 0-0
27	సంఘాత రామాయణం	1- 0-0

నర్తకులకు కమిషన్ సరఫరాగా యివ్వబడును.



శ్రీ వెంకటేశ్వర కంపెని,

గుంటూరు.

తా రీ ఖు ల జంత్రి వడ్డి జంత్రి.



1 ఇంకు గతసంవత్సర 1867 సరియైన ప్రభవ సంవత్సరం మొదలు రాబోవు 1939 సంవత్సర ప్రమాదిసంవత్సరమువరకు తెలుగుసంవత్సర మాసలిఖులకు సరియైన ఇంగ్లీషుసంవత్సరముల నెల తేది వారములను తెల్పునదియై యున్నది.

2 ఇంకు రు 1-0-0 మొదలు 5 వందలరూపాయలవరకు నెల 1 కి రు 0-4-0 లు మొదలు రు 2-0-0 లు వరకు రోజుకు నెలకు సంవత్సరముకు అయ్యేవడ్డి జగ్గియున్ను,


3 నెల 1 కి 4 అణాలు మొదలు 250 రూపాయలువరకు ఇంటి అద్దెలు కూలీల మస్తయ్య జీతములు వస్త్రాలు 28, 30, 31 రోజులుగల నెలలలో రోజుకు ఎంతఅయ్యేదిన్ని మొదలగు సంగతులు తెలుపు జగ్గియున్ను,

4 కరణములకు పుంకిరచ్చలూగున చుకరా 1 కి 0-1-0 మొదలు 20 రూపాయలవరకు 100 చుకరములవర్యంతము అయ్యే శీస్తుమొక్క గేట్లు అదేప్రకారముగా 100 శెట్లవరకు అయ్యే మొత్తమున్ను, రోడ్డు విలేజ్ లోకల్ ఫండ్లు జగ్గి తెలుసు. అదిచూచు విధము వాటియందే వ్రాయబడియున్నది.

5 వస్తువు 1 కి పైసా మొదలు 1 రూపాయవరకు 100 వస్తువులవరకు అయ్యే మొత్తమును, కొత్తగా అనులులోకివచ్చిన, పోస్టేజి వస్త్రాలును రిజిస్ట్రేషను ఫీజులు, కొత్త ప్రాపుహ్యతీ, మొరలగు హంశములు తెలుపును.

గుప్పటికి 4000 వుస్తుకములు ఖర్చుఅయినవి.

వెల పోష్టు ఖర్చులు సహా రు 1-10-0 లు మాత్రం వలయువారు :—

 2. సేతుమాధవరావు బ్రదర్స్,
గుంటూరు

(అని వ్రాయవలెను.)

مکتبہ شفاء

۱۔ اگر مریض علی ای حال ہو جس کا مضمحلہ شفاء ہو
 جائیں شفاء جانتے ہو کہ یہ کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا

۲۔ اس کے لئے جو شفاء ہے وہ اس کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا

۳۔ اس کے لئے جو شفاء ہے وہ اس کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا

۴۔ اس کے لئے جو شفاء ہے وہ اس کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا
 اور اگر مریض اور اس کے دوستوں کی جانیں ایک ایک کیسی ایک شفاء ہے جس کا

